

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เรื่อง

ปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(Agrotourism Visiting Center)

ณ สวนแสงตะวัน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐญา วิริยะวัฒน์นะ

โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

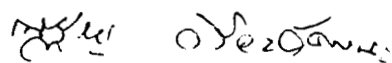
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ. 2545

คำนำ

สืบเนื่องจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชนบท จึงได้ให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(วท.) ศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เมื่อ พ.ศ.2543 พบว่าสถานี่ทดลอง ศูนย์วิจัยของกรมวิชาการเกษตร และชุมชนเกษตร มีความสมบูรณ์และมีศักยภาพที่จะจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวการเกษตรได้ หากได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงในบางส่วน ทั้งนี้ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและทำร่วมกับภาครัฐ พร้อมทั้งจะบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เมื่อรัฐถอนตัวออกไป จากการศึกษาของ วท. พบว่าชุมชนเกษตรในจังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ 4 ศูนย์ฯ สวนแสงตะวัน รวมอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย ผู้วิจัยต้องการทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัจจัยที่ช่วยทำให้การจัดตั้งศูนย์ฯ ประสบผลสำเร็จ จึงทำการศึกษาเป็นกรณีศึกษา ณ สวนแสงตะวัน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะเก็บข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในโปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร และผู้สนใจทั่วไปที่จะนำไปใช้เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการเตรียมการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชนบท หรือในที่ทำกินของคนระหว่างการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาไปแล้วได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากกิจกรรมศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยวิถีชีวิตไม่เปลี่ยนแปลง และผลผลิตเกษตรของศูนย์ฯ สามารถจัดเป็นสินค้าสนองนโยบาย 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐญา วิริยะวัฒน์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านที่จะเอ่ยนามต่อไปนี้และมีอาจจะเอ่ยนามได้หมด ในการให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดีในระดับหนึ่ง

คุณสรณพงษ์ บัวโรย เจ้าหน้าที่บริหารงานเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม กรมส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้ให้ความช่วยเหลือในการนำผู้วิจัยพบชุมชนเกษตร ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งหมดของจังหวัด ให้โอกาสเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ ระดับอำเภอ จังหวัด ระดับภาคกลางเขต 1 ร่วมประชุมเวทีชาวบ้านเวทีต่าง ๆ หลากหลายเวที ร่วมประชุมคณะกรรมการประเมินผลโครงการวิจัยการใช้ประโยชน์จากจี๊ดแคนนาเกลื้อ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ตลอดระยะเวลา 1 ปี ของการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่เป็นเอกสารและการให้สัมภาษณ์ประสบการณ์ตรงจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของคุณสรณพงษ์

คุณสมทรง - ฉวัล แสงตะวัน เจ้าของสวนแสงตะวัน และผู้อำนวยการศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร สวนแสงตะวัน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ตัวต่อตัว และทางโทรศัพท์เกี่ยวกับการผลิต ปังจ๊อบที่ใช้ในการผลิต ขบวนการผลิต ปลอดภัย ที่คำนึงถึงระบบนิเวศ การสาธิตการผลิต เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกวิธีการผลิตวิถีใดที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่ไม่เคยมีใครปฏิบัติมาก่อน เพื่อยืนยันว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการพบกันบ่อย ๆ ทำให้เกิดความคุ้นเคยและมีความผูกพันกันระหว่างผู้วิจัยกับนายสมทรง และครอบครัว จึงทำให้การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลตลอดเวลา 1 ปี เป็นไปด้วยความเป็นกันเอง

คุณประเสริฐ วิเศษสุวรรณ กรมส่งเสริมการเกษตร ที่สละเวลาให้การสัมภาษณ์หลายครั้ง รวมทั้งมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คุณสุชาติ อิงธรรมจิตต์ กรมประมง ให้การสัมภาษณ์งานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นโยบายการดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมประมง

คุณมนรัตน์ สารภาพ ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรภาคกลาง เขต 1 ประธานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ที่ให้เกียรติแต่งตั้งผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาชมรมฯ จึงมีโอกาสร่วมประชุมการดำเนินงานของชมรมฯ ทุกครั้ง เพื่อให้การเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะ คณะเทคโนโลยีการเกษตร ทพญ. ธนทิพ
วิริยะวัฒน์ คุณสุวรรณ วิริยะวัฒน์ และที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ช่วยให้ต้นฉบับงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไป
ด้วยดี

ความดีใด ๆ ที่ได้จากการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับผู้ที่ได้เอ่ยนามและมีอาจ
เอ่ยนามได้ทั้งหมดเป็นอานิสงส์ให้ท่านได้ประสบผลสำเร็จในชีวิตมีความสุขกายสุขใจ ยิ่งๆ ขึ้นไป
ตลอดกาลนาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิริยะวัฒน์ วิริยะวัฒน์)

มิถุนายน 2545

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(2)
บทที่ 1 บทนำ	
ความนำ	1
วัตถุประสงค์	2
ขอบเขตการศึกษา	2
ขั้นตอนการดำเนินงาน	2
ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 จังหวัดสมุทรสงคราม	
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรสงคราม	7
ตราประจำจังหวัด	7
คำขวัญของจังหวัด	7
ที่ตั้งและอาณาเขต	7
การปกครอง	7
หน่วยการปกครองระดับท้องถิ่น	15
อาชีพของประชาชน	15
ลักษณะภูมิประเทศ	16
ลักษณะภูมิอากาศ	17
ศาสนา	24
สาธารณูปโภค	24
การคมนาคม	26
บทที่ 3 เกษตรกร	
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกร	27
ความเป็นมาในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกร	28
ชีวิตครอบครัวและการประกอบอาชีพเสริม	28
การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการปลูกดูแลรักษาส้มโอ	29
1. การขยายพันธุ์	29
2. การปลูกและดูแลรักษา	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. การเก็บเกี่ยวส้มโอ	36
4. การตลาดส้มโอ	37
พฤติกรรมของนายสมทรงที่เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการทำการเกษตร	39
1. ความขยัน	39
2. การมีนิสัยใฝ่หาความรู้	41
3. การเป็นที่ยอมรับของชุมชนท้องถิ่น/องค์กร/สถาบันในระดับต่าง ๆ	41
4. การเป็นผู้นำด้านการเกษตรแก่ชุมชน	44
5. งานเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน	44
บทที่ 4 ปัจจัยอื่น ๆ	
แหล่งงบประมาณ	49
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเกษตร	51
งานเทศกาลวันสำคัญประจำปีของจังหวัด	57
ตลาดและตลาดนัด	59
อริยาคัยและความมีน้ำใจของชาวแม่กลอง	60
สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัด	60
ความปลอดภัยและความสะดวก	61
ภาคีความร่วมมือ	62
การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในประเทศ	65
ข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	70

สารบัญภาพ

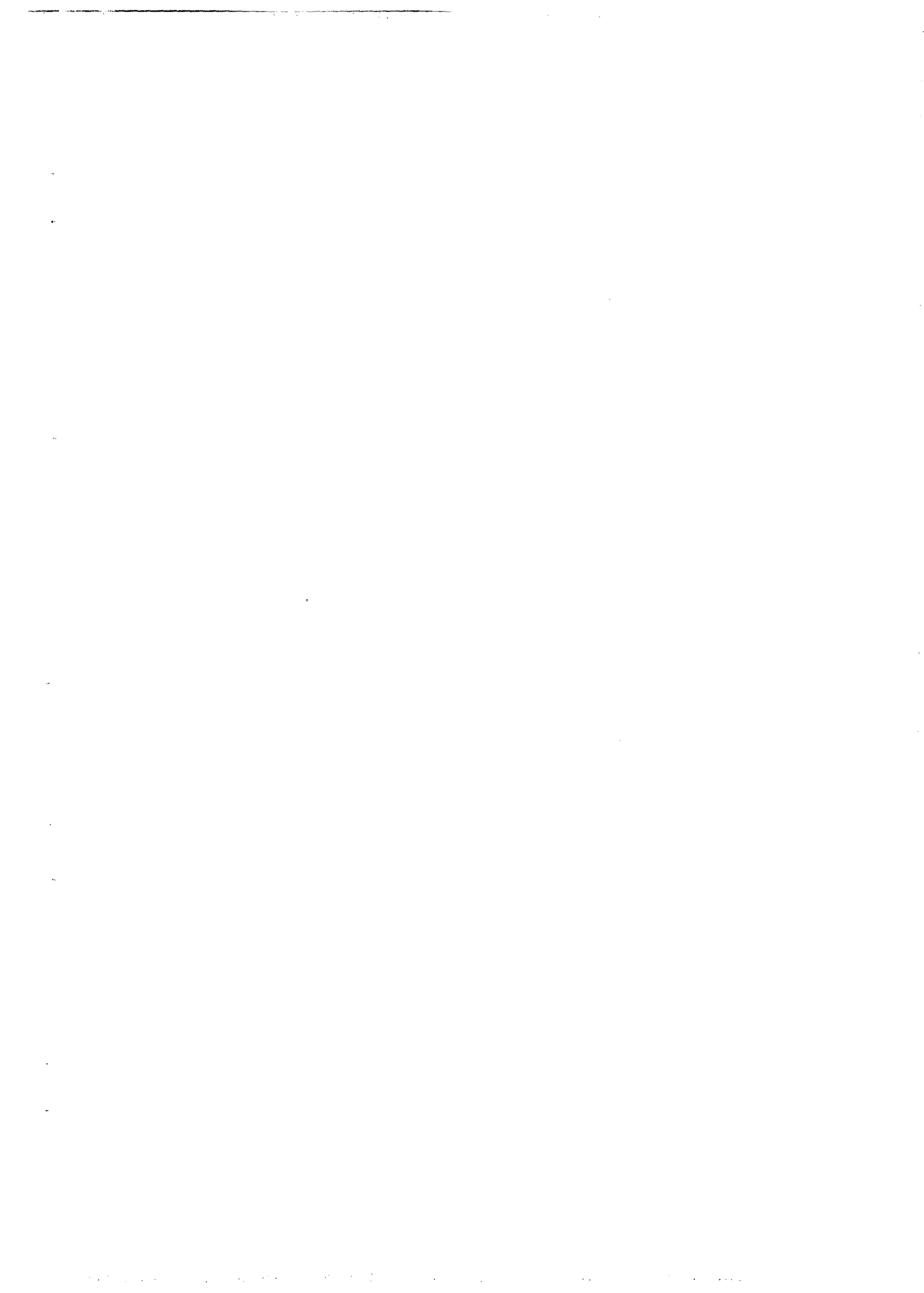
		หน้า
ภาพที่ 1	แสดงแผนที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดสมุทรสงคราม	8
ภาพที่ 2	แสดงแผนที่ตั้งอำเภอเมืองสมุทรสงคราม	10
ภาพที่ 3	แสดงแผนที่ตั้งอำเภออัมพวา	12
ภาพที่ 4	แสดงแผนที่ตั้งอำเภอบางคนที	14
ภาพที่ 5	แสดงอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด ต่ำสุด และแสงแดดของเขต ภูมิอากาศเกษตร เขตที่ 3	21
ภาพที่ 6	แสดงปริมาณน้ำฝน และความชื้นสัมพัทธ์ (%) เฉลี่ยสูงสุด และต่ำสุดของเขตภูมิอากาศเกษตร เขตที่ 3	21
ภาพที่ 7	แสดงที่ตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร	64

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงสถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้านและครัวเรือนของเกษตรกร อำเภอเมือง	9
ตารางที่ 2	แสดงสถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้านและครัวเรือนของเกษตรกร อำเภออัมพวา	11
ตารางที่ 3	แสดงสถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้านและครัวเรือนของเกษตรกร อำเภอบางคนที	13
ตารางที่ 4	แสดงปริมาณน้ำฝนตกรายวัน และจำนวนวันที่ฝนตก อำเภอบางคนที	22
ตารางที่ 5	แสดงคุณค่าทางโภชนาการของส้มโอ	38

ภาคผนวก

	หน้า
การท่องเที่ยวภายในประเทศ	75
ความเป็นมาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม ประวัติผู้วิจัย	85 100
สารบัญภาพภาคผนวก	
ภาพผนวกที่ 1 แสดงสัญลักษณ์ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร	86
ภาพผนวกที่ 2 แสดงสัญลักษณ์สากลข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	86
สารบัญตารางภาคผนวก	
ตารางผนวกที่ 1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร	79
ตารางผนวกที่ 2 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ (อื่น ๆ)	97
ตารางผนวกที่ 3 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	98
ตารางผนวกที่ 4 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ (พืชผัก)	99

บทที่ 1

บทนำ

ความนำ

ด้วยในปัจจุบัน มีความถดถอยทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนับตั้งแต่มีการประกาศ ค่าเงินบาทลอยตัวของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ตัวเลขล่าสุดของจำนวนสถานประกอบการที่เลิกจ้าง และหยุดกิจการชั่วคราวระหว่างเดือน มกราคม - ตุลาคม 2544 โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (มติชนรายวัน 5 พย. 44 หน้า 6) มีจำนวน 3,430 แห่ง มีผลทำให้เลิกจ้างพนักงาน 83,907 คน รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติทางการเกษตรของประเทศ สามารถที่จะนำมาใช้เป็นโอกาสในการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวแก่ประเทศได้ จึงมีนโยบายส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญ ในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งผลดีต่อครอบครัว ชุมชน สังคมโดยรวมของประเทศได้ จึงได้มอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยความร่วมมือจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) และได้ข้อสรุปจากการศึกษาใน พ.ศ. 2543 รัฐบาลจึงนำมาเป็น ข้อมูลในการแถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ข้อ 3.2.2(4) ดังนี้ "เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์ท่องเที่ยว และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว" มีการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินปี 2545 จำนวน 6,042 ล้านบาท สนับสนุนโครงการท่องเที่ยวภายในประเทศขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน การสร้างถนน สะพาน เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การจัดภูมิทัศน์ การลอกคู คลอง บึง หนอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้ดูสะอาด การจัดให้มีแหล่งน้ำสะอาด ไฟฟ้า โทรศัพท์ สถานที่จำหน่ายสินค้า ห้องสุขา ห้องพักรีสตอร์ (Home stay หรือ Farm stay) ลานจอดรถ ท่าเทียบเรือ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในประเทศจึงมีแนวโน้มจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้ศึกษาปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ สวนแสงตะวัน ตำบลบางพรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เพราะเป็นชุมชนเกษตรที่มีทรัพยากรดังกล่าวอย่างสมบูรณ์และมีความหลากหลาย ตลอดจนมีศักยภาพสูงในการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการทำการเกษตรกลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอ ตำบลบางพรม
กรณีศึกษาสวนแสงตะวันที่เป็นปัจจัยนำไปสู่การจัดศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
(Agrotourism Visiting Center)
3. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของจังหวัดสมุทรสงครามที่มีผลต่อการทำการเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ขนาดพื้นที่การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ จำนวนประชากรและอาชีพ การปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษา สาธารณสุข การคมนาคม สาธารณูปโภค แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ฯลฯ
2. ศึกษาประวัติส่วนตัว การศึกษา การประกอบอาชีพรูปแบบการทำการเกษตร ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ การจัดการและการบริหารงานภายในครอบครัวของนายสมทรง แสงตะวัน ผู้อำนวยการศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการภายในกลุ่มสมาชิก การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ศึกษาบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของหน่วยงานองค์การจากรัฐและเอกชน ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หอการค้าจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
2. การศึกษาสภาพการทำงานเกษตรของ นายสมทรง แสงตะวัน
3. ร่วมประชุมเวทีชาวบ้าน และคณะกรรมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม และชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลาง เขต 1
4. การศึกษาบทบาทภาระหน้าที่ของหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลา

กรกฎาคม 2544 – มิถุนายน 2545

สถานที่ดำเนินงาน

ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร สวนแสงตะวัน ตำบลบางพรม อำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. เกษตรกรตระหนักถึงการผลิตที่ไร้สารพิษสร้างความสมดุลทางระบบนิเวศโดยใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจัยนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรโดยวิถีชีวิตไป
เปลี่ยน
4. ผลผลิตเกษตรจากศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรสนับสนุนนโยบายรัฐบาล ใน
โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ได้

นิยามศัพท์

นักท่องเที่ยว มีความหมาย ดังนี้

1. ผู้ต้องการได้รับความรู้และเพลิดเพลิน มีความสามารถ และยินดีจะจ่ายเพื่อเข้าถึงแหล่งและใช้บริการ
2. บุคคลที่เดินทางจากห้องที่อยู่อันเป็นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังห้องที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และให้หมายความรวมถึงผู้รับบริการ หรือความสะดวกจากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวโดยเสียค่าบริการด้วย (วท. , 2543 หน้า 3 - 75)

มัคคุเทศก์ หมายถึง

1. บุคคลที่มีหน้าที่ในการนำทางหรือนำเที่ยว (ราชบัณฑิตยสถาน , 2525 หน้า 636)
2. ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคลโดยได้รับค่าตอบแทน ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจนำเที่ยว หรือเป็นมัคคุเทศก์ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย มารยาท และความประพฤติของมัคคุเทศก์ และต้องติดเครื่องหมายแสดงการเป็นมัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาต และต้องมีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ติดตัวอยู่ตลอดเวลาในขณะปฏิบัติหน้าที่ และพร้อมที่จะให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้
 - 2.1 มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายถึง มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ
 - 2.2 มัคคุเทศก์พิเศษ หมายถึง มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวเฉพาะสาขา เช่น สาขาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการนำเที่ยวป่า เป็นต้น อันเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในสาขานั้น ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการจะทราบ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในทรัพยากรที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือมีกิจกรรมทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ซึ่งอาจจัดได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กระบวนการที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น) ที่เป็นวัฒนธรรมทางการผลิต และการดำรงชีพที่สำคัญ โดยในบางกรณีอาจมีการจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มนุษย์สร้าง หรือ

ดัดแปลงขึ้นมา มีการบริการและการจัดไว้เพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้เสริมแก่เกษตรกร มีการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

การท่องเที่ยวทั่วไป (Conventional tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเยี่ยมชมพื้นที่เกษตรกรรม นักท่องเที่ยวมีโอกาสชมผลผลิตเกษตร และผลิตภัณฑ์แปรรูป แล้วซื้อสินค้าเกษตรกลับไป

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) การท่องเที่ยวชนิดนี้มุ่งเน้นส่งเสริมและการอนุรักษ์ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมเกษตรพื้นบ้าน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปของการศึกษา การเกษตรธรรมชาติ หรือการเกษตรที่อาศัยและอยู่ภายใต้ระบบนิเวศเดิม (ททท. , 2543)

บ้านพักชุมชน (Home stay) หมายถึง

1. บ้านของชาวบ้านที่มีห้องหรือพื้นที่ที่พอจะรับแขกมาเยือนได้ เจ้าของบ้านพอใจและยินดีที่จะแบ่งปันรับนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งนักท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการ (ภราเดช, 2544)
2. การไปพักกับครอบครัวเกษตรกร ในบ้านของเกษตรกรและร่วมประสบการณ์อย่างมากทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างไปจากชมผู้เข้าไปพัก ยังจัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น การฝึกฝนทางด้านภาษา

ที่พักในฟาร์ม (Farm stay) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดที่พักค้างแรมในฟาร์มที่ให้ความเป็นส่วนตัวกับนักท่องเที่ยว โดยจัดบ้านพักไว้ให้ต่างหากไม่พักรวมบ้านเดียวกับเกษตรกร ในบางประเทศเริ่มจากให้นักท่องเที่ยวได้พักในฟาร์มปศุสัตว์แบบตะวันตกขนาดใหญ่ และตั้งอยู่ในภูมิภาคที่สวยงาม เป็นแหล่งวัฒนธรรมเฉพาะอย่างการผลิตทางการเกษตร

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่มีกระบวนการเกิดและระบบการสืบทอด ภูมิปัญญาชาวบ้านคล้ายคลึงกับระบบความเชื่อ ต่างกันแต่ภูมิปัญญาส่วนใหญ่เกิดจากความบรรชาญญาของปราชญ์ท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้แจ้ง ความรู้จริง ความเจตจำนงที่ได้จากการสะสมประสบการณ์ตรง และความเจ็บปวดอันเนื่องมาจากญาณทัศนะของผู้ก่อให้เกิดปฏิสนธิทางภูมิปัญญาเป็นสำคัญ

ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่จะเกิดและงอกงามขึ้นในพื้นที่วัฒนธรรมนั้น โดยมีสภาพทรัพยากรธรรมชาติ ผู้คนและมรดกวัฒนธรรมรากเหง้าเป็นปัจจัย (สุทธิวงศ์, 2544 หน้า 73)

บทที่ 2

จังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรสงคราม
ตราประจำจังหวัด

จังหวัดสมุทรสงคราม มีชื่อเดิมเรียกว่าเมืองแม่กลอง ซึ่งเรียกติดปากกันจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากตั้งอยู่ริมฝั่งลำน้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญในอดีตจนถึงทุกวันนี้ ตราของจังหวัดจึงเป็นรูปกลองลอยน้ำ และสองฝั่งลำน้ำเป็นต้นมะพร้าวเป็นสัญลักษณ์อาชีพหลักของจังหวัด

คำขวัญของจังหวัด

จังหวัดสมุทรสงครามมีคำขวัญ แสดงถึงสิ่งที่ภาคภูมิใจของจังหวัด คือ เมืองหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยาน ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม (นิรนาม, 2544)

ที่ตั้งและอาณาเขต

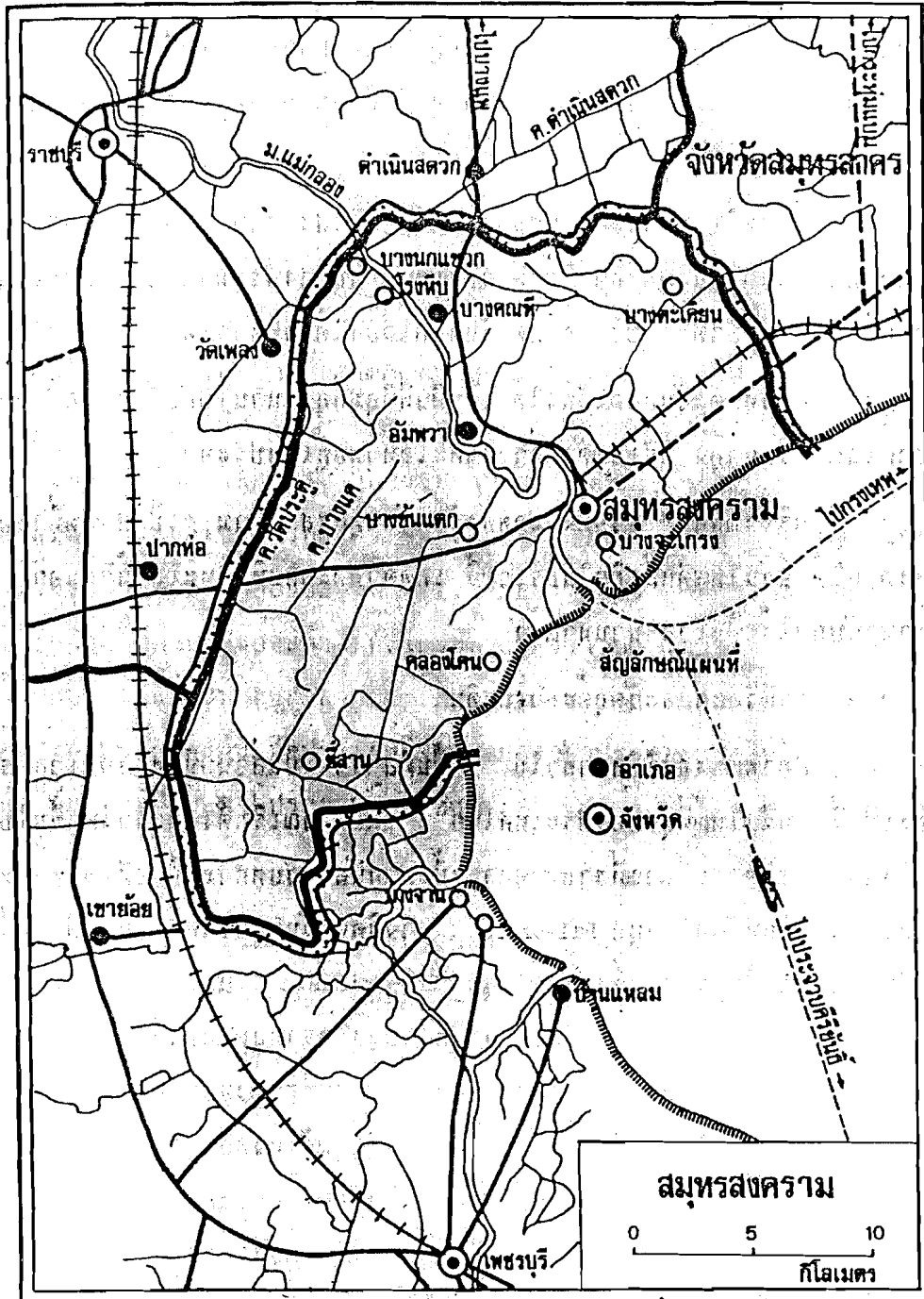
จังหวัดสมุทรสงคราม (วิสุทธิ, 2525) เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศ อยู่ติดกับฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทย ตั้งอยู่ในบริเวณเส้นรุ้งที่ $13^{\circ} 20' - 13^{\circ} 31'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $99^{\circ} 25' - 100^{\circ} 05'$ ตะวันออก มีเนื้อที่ 416,707 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 260,442 ไร่ (บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสงคราม, 2544) ห่างจากกรุงเทพมหานคร 65 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จดอำเภอดำเนินสะดวก และอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ทิศใต้	จดอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	จดจังหวัดสมุทรสาคร และอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	จดอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

การปกครอง

จังหวัดสมุทรสงครามแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 36 ตำบล 284 หมู่บ้าน
ดังนี้

1. อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
2. อำเภออัมพวา
3. อำเภอบางคนที

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดสมุทรสงคราม

ที่มา : วิสุจน์, 2525 หน้า 3

ตารางที่ 1 แสดงสถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้านและจำนวนครัวเรือนของเกษตรกร

อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ประจำเดือนกรกฎาคม 2544

ลำดับ	ตำบล / เทศบาล	จำนวนราษฎร			จำนวนบ้าน	จำนวน ครัวเรือน ของเกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
1.	เทศบาลตำบลแม่กลอง	-	-	-	-	
2.	ตำบลบางชันแตก	-	-	-	-	
3.	ตำบลลาดใหญ่	-	-	-	-	
4.	ตำบลบ้านปรก	-	-	-	-	
5.	ตำบลบางแก้ว	-	-	-	-	
6.	ตำบลคลองเขิน	-	-	-	-	
7.	ตำบลแหลมใหญ่	-	-	-	-	
8.	ตำบลคลองโคกลน	-	-	-	-	
9.	ตำบลนางตะเคียน	-	-	-	-	
10.	ตำบลท้ายหาด	-	-	-	-	
11.	ตำบลบางจะเกร็ง	-	-	-	-	
	รวม	-	-	-	-	

อำเภอเมือง มี 10 ตำบล 1 เทศบาล 87 หมู่บ้าน

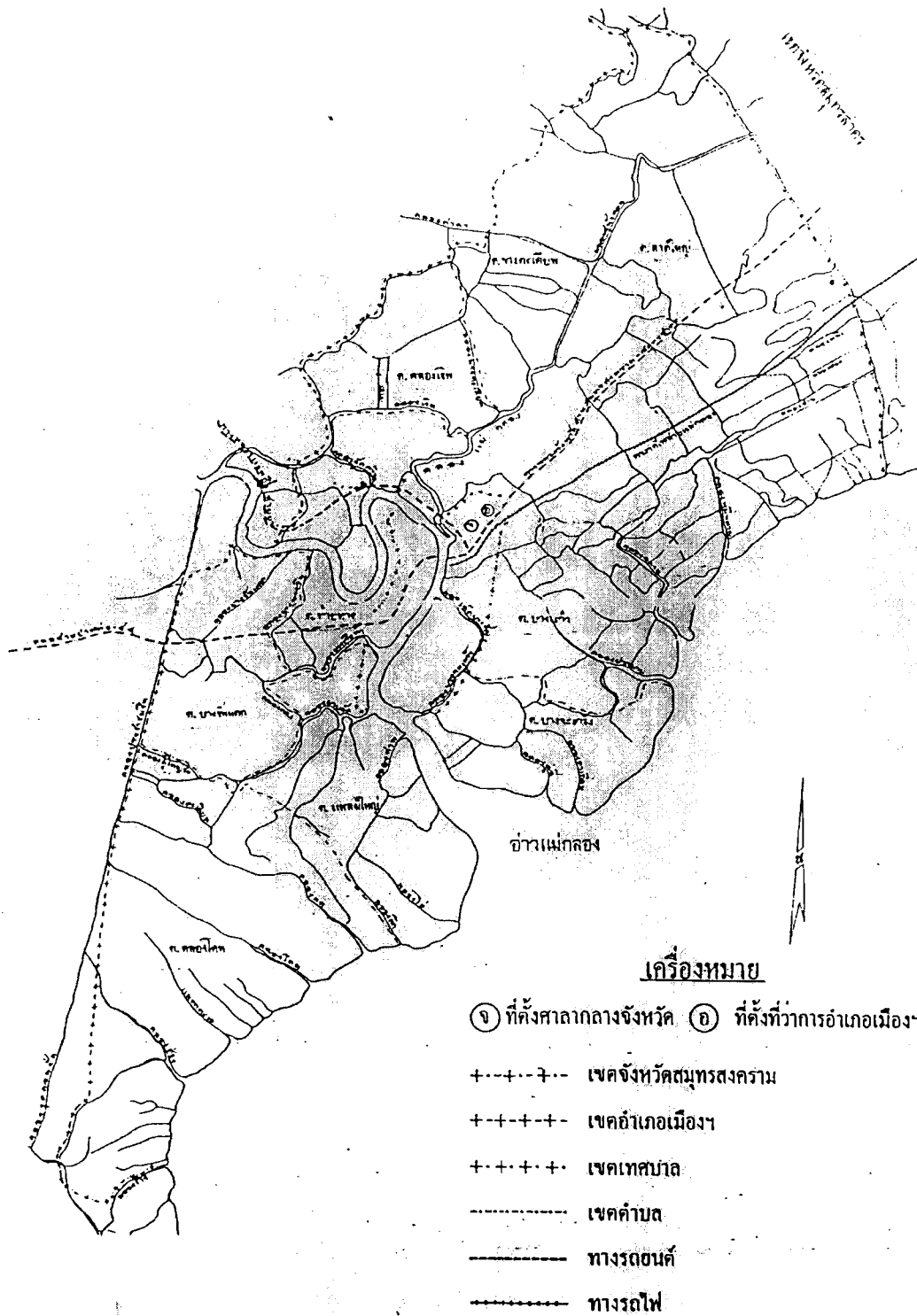
จำนวนประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลมีจำนวน 35,776 คน ชาย 17,733 หญิง 18,043 คน

จำนวนบ้าน 8,300 หลัง

จำนวนประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีจำนวน 69,086 คน ชาย 34,200 หญิง 34,886 คน

จำนวนบ้าน 16,241 บ้าน

ที่มา : ที่ทำการอำเภอเมืองสมุทรสงคราม, 2544

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
 ที่มา : ที่ทำการอำเภอเมืองสมุทรสงคราม, 2544

ตารางที่ 2 แสดงสถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้านและจำนวนครัวเรือนของเกษตรกร
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ประจำเดือนกรกฎาคม 2544

ลำดับ	ตำบล / เทศบาล	จำนวนราษฎร			จำนวนบ้าน	จำนวน ครัวเรือน ของเกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
1.	เทศบาลตำบลเมืองใหม่	-	-	-	-	518
2.	ตำบลแพรทนามแดง	-	-	-	-	453
3.	ตำบลวัดประดู่	-	-	-	-	722
4.	ตำบลปลายโพรงพาง	-	-	-	-	462
5.	ตำบลนางสี	-	-	-	-	341
6.	ตำบลบางแค	-	-	-	-	460
7.	ตำบลสวนหลวง	-	-	-	-	224
8.	ตำบลแควอ้อม	-	-	-	-	523
9.	ตำบลท่าคา	-	-	-	-	666
10.	ตำบลบางช้าง	-	-	-	-	397
11.	ตำบลเขายี่สาร	-	-	-	-	183
12.	เทศบาลตำบลอัมพวา	-	-	-	-	283
	รวม	-	-	-	-	5,232

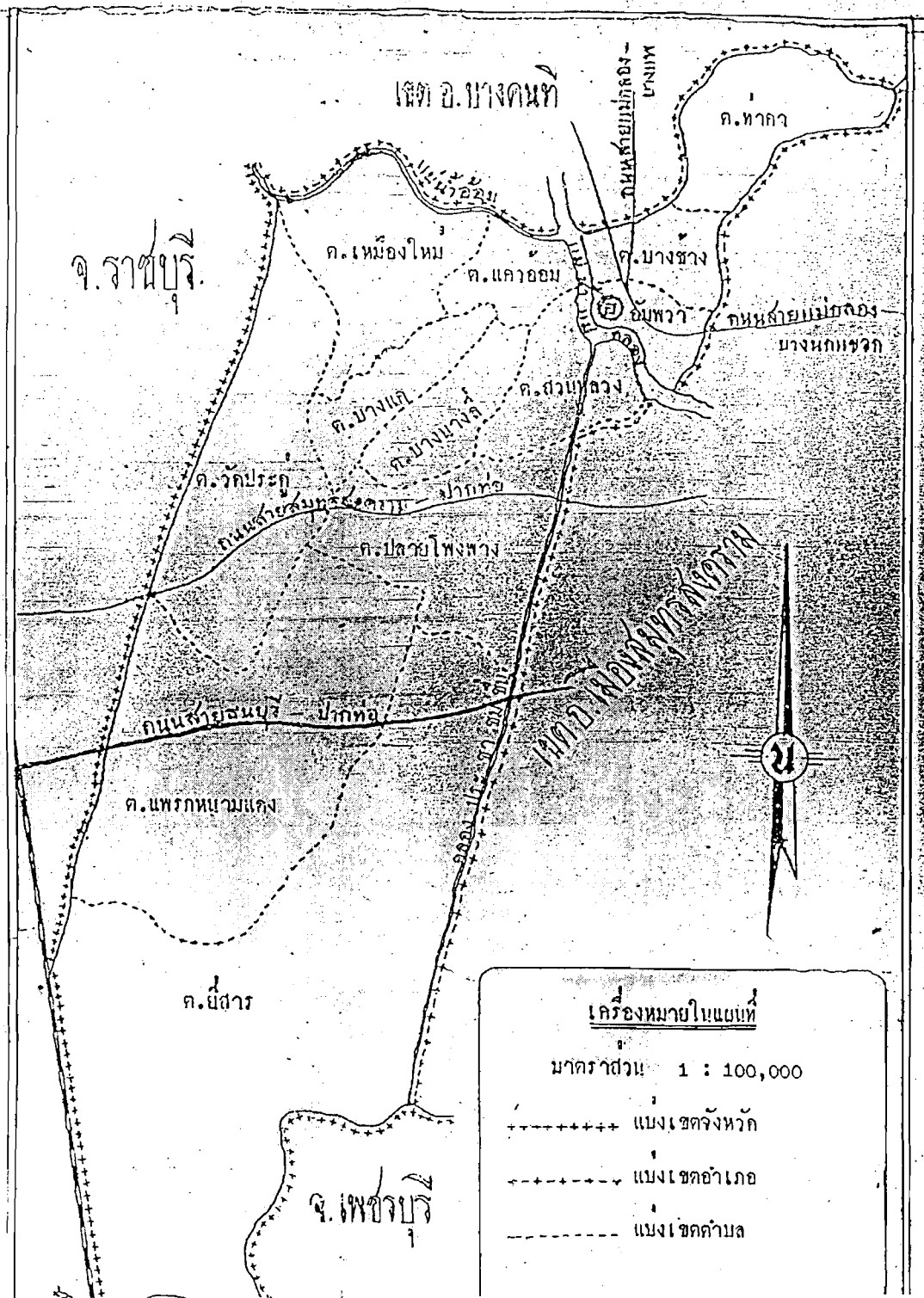
อำเภออัมพวา มี 10 ตำบล 2 เทศบาล 96 หมู่บ้าน

ในเขตเทศบาลมีจำนวนครัวเรือน 1,286 ครัวเรือน จำนวนบ้าน 1,687 บ้าน

จำนวนประชากร ชาย 2,952 หญิง 3,284 คน รวม 6,236 คน

จำนวนประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีจำนวน 53,534 คน ชาย 26,028 เป็นหญิง 27,506 คน

ที่มา : ที่ทำการอำเภออัมพวา, 2544

ภาพที่ 3 แสดงแผนที่อำเภออัมพวา
ที่มา : ที่ทำการอำเภออัมพวา, 2544

ตารางที่ 3 แสดงสถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้านและจำนวนครัวเรือนของเกษตรกร
อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
ประจำเดือนกรกฎาคม 2544

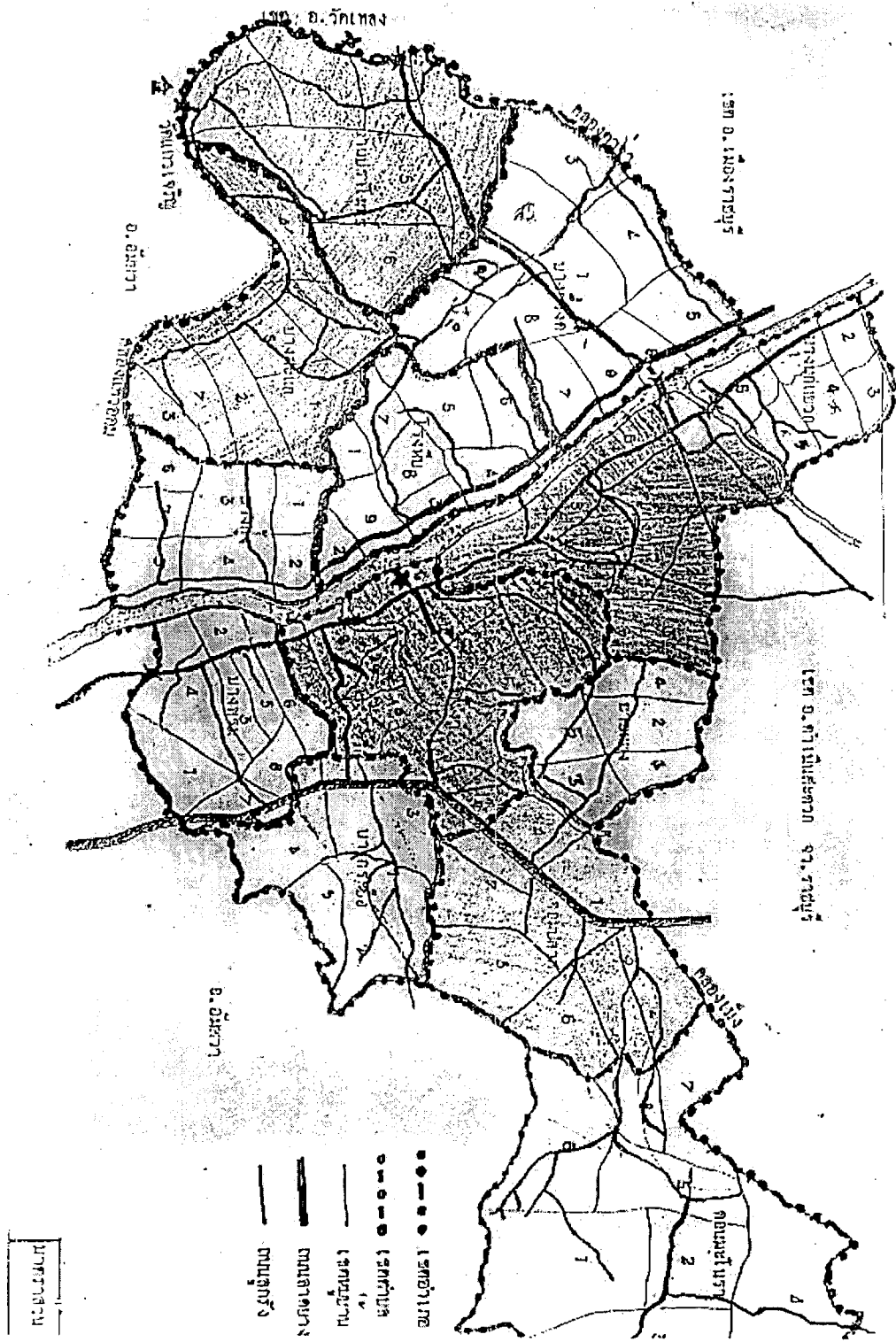
ลำดับ	ตำบล / เทศบาล	จำนวนราษฎร			จำนวน บ้าน	จำนวน ครัวเรือน ของเกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
1.	เทศบาลตำบลบางนกแขวก	848	1,008	1,856	592	345
2.	ตำบลยายแพง	757	851	1,608	364	237
3.	ตำบลบ้านปราโมทย์	958	1,016	1,974	483	445
4.	ตำบลบางกุ้ง	955	904	1,859	420	432
5.	ตำบลบางกระบือ	972	1,014	1,986	484	499
6.	ตำบลบางยี่รงค์	978	1,135	2,113	536	554
7.	ตำบลบางสะแก	1,080	1,227	2,307	589	540
8.	ตำบลโรงหีบ	1,164	1,234	2,398	554	545
9.	ตำบลบางพรม	1,281	1,448	2,723	658	487
10.	ตำบลบางคนที	964	1,065	2,032	636	604
11.	ตำบลจอมปลวก	1,713	1,918	3,631	767	656
12.	ตำบลดอนมะโนรา	2,141	2,363	4,504	895	974
13.	เทศบาลตำบลกระดังงา	1,230	1,158	2,368	536	862
	รวม	15,044	16,315	31,539	7,514	7,180

อำเภอบางคนทีมี 11 ตำบล 2 เทศบาล 101 หมู่บ้าน

จำนวนประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลมีจำนวน 4,224 คน ชาย 2,078 คน หญิง 2,146 คน

จำนวนประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีจำนวน 27,135 คน ชาย 12,966 คน หญิง 14,169 คน

ที่มา : ที่ทำการอำเภอบางคนที, 2544

ภาพที่ 4 แสดงแผนที่อำเภอบางคนที
 ที่มา : ที่ทำการอำเภอบางคนที, 2544

1. อำเภอเมืองสมุทรสงคราม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 1 เทศบาล 87 หมู่บ้าน มีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 35,776 คน จำแนกเป็นเพศชาย 17,733 คน และเพศหญิง 18,043 คน จำนวนบ้าน 8,300 หลัง ส่วนประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมี 69,086 คน จำแนกเป็นเพศชาย 34,200 คน เพศหญิง 34,886 คน จำนวนบ้าน 16,241 หลัง (ตารางที่ 1)

2. อำเภออัมพวา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 2 เทศบาล 96 หมู่บ้าน มีประชากรอยู่ในเขตเทศบาล 6,236 คน จำแนกเป็นเพศชาย 2,952 คน เพศหญิง 3,284 คน ส่วนประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาล 53,534 คน จำแนกเป็นเพศชายและหญิง 26,028 และ 27,506 คน ตามลำดับ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรรวมทั้งอำเภอ 5,232 ครัวเรือน (ตารางที่ 2)

3. อำเภอบางคนที แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 ตำบล 2 เทศบาล 101 หมู่บ้าน ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลมีทั้งหมด 4,224 คน จำแนกเป็นเพศชาย 2,078 คน หญิง 2,146 คน ส่วนประชากรอยู่นอกเขตเทศบาลมีจำนวนรวม 27,135 คน จำแนกเป็นเพศชาย 12,966 คน เพศหญิง 14,169 คน ครัวเรือนเกษตร 7,180 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 7,514 ครัวเรือน (ตารางที่ 3)

หน่วยการปกครองระดับท้องถิ่น

จังหวัดสมุทรสงครามแบ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม (อบจ.)
2. เทศบาล 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เทศบาลตำบลอัมพวา เทศบาลตำบลเมืองใหม่ เทศบาลตำบลบางนกแขวก และเทศบาลตำบลกระดังงา
3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวม 33 อบต.

อาชีพของประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม อาชีพรอง ได้แก่ อุตสาหกรรม ค้าขาย รับจ้าง และอื่น ๆ

1. เกษตรกรรม การทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด คือ มะพร้าวตาล มะพร้าวผล ส้มโอ และลิ้นจี่ โดยมีพื้นที่เพาะปลูก 121,695 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีการทำประมงน้ำจืด ประมงน้ำกร่อย ประมงทะเล

2. อุตสาหกรรม มักจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตน้ำตาล อุตสาหกรรมอาหารจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ มีโรงงานทั้งหมด

278 โรง ทุนจดทะเบียนรวม 4,599 ล้านบาท จำนวนการจ้างงาน 7,307 คน (ข้อมูล ณ พฤษภาคม 2544)

3. อื่น ๆ เช่น การรับจ้าง และการบริการ ในปี พ.ศ. 2544 ทางจังหวัดสมุทรสงครามได้ รับการคัดเลือกจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยความร่วมมือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นจังหวัดนำร่องในการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Visiting Center) ขึ้น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการจัดการท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงมีอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยว เที่ยวตามจุดต่าง ๆ ที่เป็นศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร การจัดหาหนะพายเรือ นำนักท่องเที่ยว เที่ยวชมวิถีชีวิตสองฝั่งแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ของจังหวัด การจัดบ้านพักให้บริการ แบบ Home stay, Farm stay และขายผลิตผลเกษตร รวมทั้งร้านขายอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การขายสินค้าเกษตร ณ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรสงครามเป็นที่ราบลุ่มโดยตลอด ดังนี้ พื้นที่บริเวณทางทิศเหนือของจังหวัดจะเป็นพื้นที่สูงกว่าทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 2 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล เป็นพื้นที่ที่ใช้ทำสวนไม้ผลแบบยกร่อง เช่น ส้มโอ ส้มแก้ว มะนาว มะพร้าวตาล มะพร้าวผล และลิ้นจี่ พื้นที่ทางตอนเหนือในบริเวณนี้จะค่อย ๆ ลาดลงสู่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้จดอ่าวไทย

พื้นที่ทางตะวันออกเฉียงใต้ เป็นพื้นที่ลุ่มที่สุดขนานไปกับฝั่งทะเลจะเป็นพื้นที่ป่าชายเลน มีน้ำทะเลท่วมเป็นประจำ

บริเวณพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นส่วนของที่ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ ส่วนใหญ่ของดินที่เกิดในบริเวณนี้ เกิดจากตะกอนโคลนตมที่น้ำทะเล น้ำกร่อย และน้ำจืดพัดพามาทับถมไว้เป็นเวลานานมาแล้ว จึงเป็นปฏิกิริยาธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักที่สำคัญ ไหลผ่านใจกลางตัวเมืองจากทางเหนือลงสู่ตะวันออกเฉียงใต้แล้วไหลลงสู่อ่าวไทย นอกจากนี้ยังมีคลองเล็ก ๆ ที่แยกไปจากแม่น้ำแม่กลองอีกมากมายหลายสาย และคลองขุดโดยกรมชลประทานอีกหลายสาย ดังนี้

คลองอ้อม ยาวประมาณ 8 กิโลเมตร ไหลผ่านตัวเมืองราชบุรีผ่านบ้านคลองสำโรง บ้านวัดโบสถ์ และมาบรรจบกันที่วัดโบสถ์ ไหลมาจดกับแม่น้ำแม่กลอง แล้วไหลลงสู่อ่าวไทย คลองอ้อมยังมีคลองแยกตลอดระยะทาง 8 กิโลเมตร เช่น คลองเหมืองใหม่ คลองวันทอง คลองชื่อ คลองบางสะแก คลองสำโรง คลองบางขนุน คลองฝรั่ง ฯลฯ

คลองอัมพวา แยกจากแม่น้ำแม่กลอง ไหลขึ้นไปทางทิศเหนือ แล้วแยกเป็นคลองเล็ก ๆ อีกมากมาย แล้วแยกลงมาทางใต้จะไหลมาจดกับแม่น้ำแม่กลองอีกครั้ง แล้วไหลลงสู่อ่าวไทย

คลองโคก ไหลลงสู่อ่าวไทยทางทิศตะวันออก ทางทิศตะวันตกสามารถติดต่อกับคลองชูดชลประทาน และคลองชูดชลประทานมีมากมาย สามารถติดต่อกันเกือบทุกห้องที่

คลองคต ไหลลงสู่อ่าวไทยเช่นกัน ไหลขนานกับคลองโคก สามารถติดต่อกองต่อคลองได้ทั่วทุกพื้นที่

คลองดำเนินสะดวก ทางด้านทิศเหนือของจังหวัดสมุทรสงคราม มีคลองดำเนินสะดวกไหลผ่านมาบรรจบแม่น้ำแม่กลองที่บ้านปากคลอง และไหลแยกเป็นคลองฝรั่งจดกับคลองอ้อมแล้วไหลลงสู่แม่น้ำแม่กลองเป็นวงกลม แล้วไหลลงสู่อ่าวไทย

จังหวัดสมุทรสงครามยังมีคลองอีกมากมายที่ไม่ได้กล่าวถึงจึงได้ชื่อว่าจังหวัดคลอง 100 สาย เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำสามารถเดินทางทางน้ำด้วยเรือ ติดต่อกันได้เกือบทุกห้องที่ของจังหวัด

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสมุทรสงครามจัดอยู่ในกลุ่มของเขตพื้นที่ประเภททุ่งหญ้าเขตร้อน (Tropical Savannah Climate) มีฤดูแล้งและฤดูฝนแตกต่างกันเห็นได้ชัดเจน ภูมิอากาศของเขตนี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการปลูกพืชโดยทั่วไป เช่น ข้าว ไม้ผลเมืองร้อนและพืชไร่

โดยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเขตนี้ติดต่อกับอ่าวไทยจึงเปิดรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทยอย่างเต็มที่และเนื่องจากอยู่ห่างจากทะเลอันดามันทางอ่าวเบงกอลไม่มากนัก จึงรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวเบงกอลได้มากอีกด้วยถึงแม้จะมีเทือกเขาตะนาวศรีทอดขวางทิศทางลมแต่เนื่องจากเขาไม่สูงมากนักจึงทำให้มีฝนตกมากพอสมควร และตั้งอยู่ในละติจูดต่ำกว่าเขตของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือและอยู่ใกล้กับทะเล ฉะนั้นในฤดูหนาวจึงไม่หนาวและในฤดูร้อนก็ไม่ร้อนมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. มีฤดูกาลดังนี้

- 1.1 ฤดูฝน ฤดูฝนของเขตนี้จะเริ่มต้นเมื่อมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เริ่มพัดเข้าถึงกันอ่าวไทยประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งจะเริ่มก่อนเขตภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเล็กน้อย ในเดือนพฤษภาคม และต้นเดือนมิถุนายนลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดผ่านจะมีฝนตกถี่ขึ้น แต่ส่วนใหญ่จะเป็นฝนตกตอนเย็น หรือกลางคืนและตกเป็นแห่ง ๆ ไม่ตกเป็นบริเวณกว้าง สำหรับในปี พ.ศ.2543 (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2544) เป็นปีที่ปริมาณฝนรวมตลอดปีสูงกว่าค่าปกติในทุกเขตภูมิภาคเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศ 13% มีช่วงฤดูฝนที่ยาวนานเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม จนถึงพฤศจิกายน และที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนวันที่ฝนตกรวมตลอดทั้งปี 60 วัน ปริมาณน้ำฝนที่วัดได้

827.7 มิลลิเมตร โดยปกติในเขตภูมิอากาศเขตร้อนเขต 3 นั้น เดือนสิงหาคมและกันยายน จะเป็นระยะที่มีฝนตกชุกมากที่สุด ฝนที่ตกในระยะนี้ นอกจากเป็นฝนที่เกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นฝนที่ได้รับจากพายุดีเปรสชัน ซึ่งเคลื่อนจากทะเลจีนใต้มาเข้าฝั่งเวียดนามและเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จนถึงเขานี้ฝนที่ได้รับจากพายุดีเปรสชันนี้จะตกเป็นบริเวณกว้างและตกติดต่อกันเป็นระยะเวลาสั้น ๆ จะมีปริมาณมาก และอาจเกิดน้ำท่วมได้เป็นแห่ง ๆ โดยเฉพาะในตอนปลายเดือนกันยายน จนถึงกลางเดือนตุลาคม และ ต้นเดือนตุลาคมตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมเป็นต้นไป ฝนในเขตนี้นั้นลดลงไปอย่างชัดเจนรวมระยะเวลาของฝนในเขตนี้นี้จะมีประมาณ 5 เดือน

ปริมาณฝนเฉลี่ยของทั้งเขต 1,158 มิลลิเมตร มีปริมาณฝนที่มากกว่า 100 มิลลิเมตร 6 เดือน คือตั้งแต่พฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมและปริมาณฝนมากกว่า 200 มิลลิเมตร 1 เดือน คือ กันยายน ซึ่งเป็นเดือนที่มีปริมาณฝนสูงสุด เดือนมิถุนายนและกรกฎาคมมักจะเกิดฝนทิ้งช่วงในจังหวัดต่าง ๆ ของเขตนี้นั้น จังหวัดที่มีปริมาณฝนสูงสุด ได้แก่ นครนายก 1,674 มิลลิเมตร และจังหวัดชัยนาท 965 มิลลิเมตร ส่วนจังหวัดที่มีปริมาณฝนรายปีต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของเขต ได้แก่ สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี อ่างทอง นนทบุรี

1.2 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป ฤดูหนาวในเขตนี้อุณหภูมิจะไม่ลดลงต่ำมากดังเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เพราะภาคกลางอยู่ปลายลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศหนาวเย็นที่มรสุมพัดมาจึงลดความหนาวเย็นลง อีกประการหนึ่งเขตนี้อยู่ใกล้อ่าวไทยอิทธิพลของไอน้ำจากน้ำทะเลทำให้เขตนี้อุณหภูมิหนาวเย็นลงไปได้อีก แต่ในบางปีเมื่อความกดอากาศสูงจากมองโกเลียมีกำลังแรงมากจะสามารถทำให้ความหนาวเย็นของเขตนี้นี้มีมากได้ ในลักษณะเช่นนี้อุณหภูมิที่กรุงเทพฯ เคยลดลงถึง 10 องศาเซลเซียส ลักษณะอากาศหนาวในเขตนี้นั้นส่วนใหญ่จะมีช่วงสั้น ๆ ตามจังหวะของความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่แผ่ลงมา อุณหภูมิในเขตนี้นี้จะลดต่ำลงมากที่สุดในเดือนธันวาคมหรือมกราคม ฤดูหนาวจะสิ้นสุดลงในเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหมดกำลังลงและลมตะวันออกเฉียงใต้พัดเข้ามาแทนที่

1.3 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นไปถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม รวมเวลาประมาณ 3 เดือน เมษายนจะเป็นเดือนที่ร้อนที่สุดของเขตนี้นี้ เนื่องจาก การแผ่รังสีของดวงอาทิตย์ที่อยู่เกือบตรงศีรษะประการหนึ่งและในขณะเดียวกันนี้

ประเทศไทยก็ถูกปกคลุมด้วยบริเวณความกดอากาศสูงซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของกระแสลมตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ที่พัดเข้าสู่อ่าวไทยและเขตนี้ บริเวณความกดอากาศสูงนี้เป็นบริเวณที่มีอากาศจากเบื้องบนไหลลงสู่เบื้องล่างทำให้อากาศในบริเวณนี้ร้อนมีอุณหภูมิสูงกระแสลมพัดมาจากบริเวณความกดอากาศสูงในทะเลจีนใต้จึงร้อนและชื้นนี้เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้อากาศในเขตร้อนและอบอ้าว

2. อุณหภูมิ

เป็นเขตที่อยู่ติดกับอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลจากลมเฉื่อยทะเลจากอ่าวไทยมากกว่าเขตอื่นทำให้อากาศไม่ร้อนมากและอยู่ห่างจากผืนแผ่นดินใหญ่ของประเทศจีน ซึ่งลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะนำความหนาวเย็นมาในฤดูหนาว ความหนาวเย็นจึงลดลงมากเมื่อเข้ามาถึงเขตนี้ ดังนั้นเขตนี้จึงมีอุณหภูมิที่ไม่ร้อนและไม่หนาวเมื่อเทียบกับเขตของภาคเหนือที่ได้กล่าวมาแล้ว

อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดของทั้งเขตประมาณ 20 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม และอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 36 องศาเซลเซียส สุพรรณบุรี และลพบุรีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 37 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน ลพบุรี และสุพรรณบุรีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 19 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม ในช่วง พ.ศ. 2499 – 2528 อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยตรวจวัดได้ 8.4 องศาเซลเซียส ที่จังหวัดลพบุรี และอุณหภูมิสูงสุด 42.6 องศาเซลเซียส ที่จังหวัดสุพรรณบุรีในเดือนพฤษภาคม

3. ความชื้นสัมพัทธ์

โดยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเขตนี้ติดต่อกับอ่าวไทยจึงเปิดรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เต็มที่และอยู่ปลายลมของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่นำอากาศหนาวและแห้งเข้ามาในเขตนี้ทำให้เขตนี้ในฤดูหนาวจึงไม่หนาวและฤดูร้อนก็ไม่ร้อนเหมือนเขตของภาคเหนือความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดอยู่ระหว่าง 93 - 45 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดจะอยู่ในเดือนมกราคม ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุดน้อยกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ มี 5 เดือน ตั้งแต่ธันวาคมถึงเมษายน และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ มี 6 เดือน ตั้งแต่พฤษภาคมถึงตุลาคม

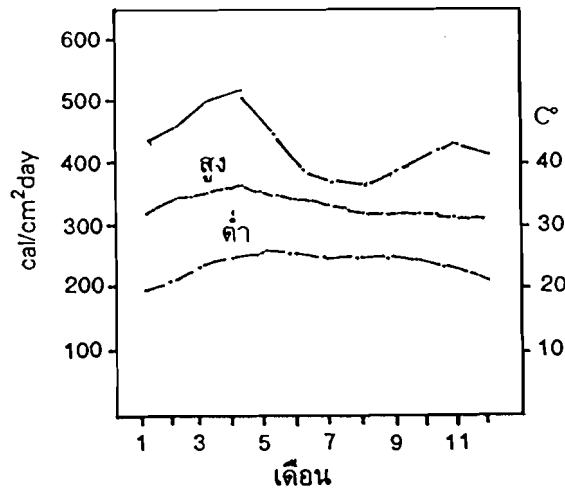
4. ความยาวของวัน

ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้ง 13.5 ถึง 15.5 องศาเหนือ และเส้นแวง 97.0 ถึง 101.5 องศาตะวันออก มีกลางวันและกลางคืนเท่ากัน 2 ช่วง คือราวปลายเดือนมีนาคมและปลายเดือนกันยายน โดยมีช่วงแสงประมาณ 12.0 ชั่วโมง วันยาวที่สุดจะอยู่ราวปลายเดือนมิถุนายน โดยมีวันยาวที่สุดประมาณ 13.00 ชั่วโมงและวันสั้นที่สุดอยู่ประมาณปลาย

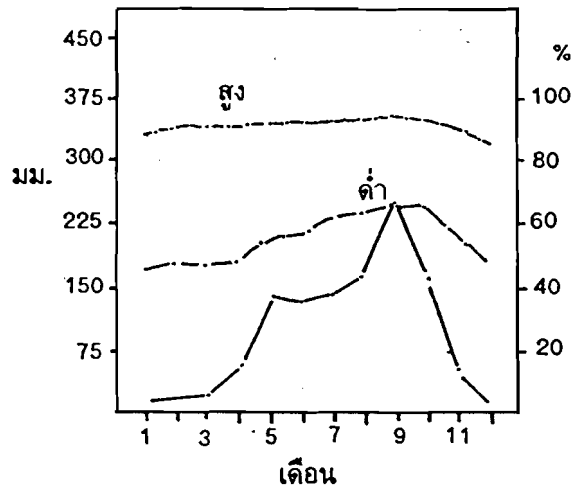
เดือนธันวาคม ประมาณ 11.15 ชั่วโมง ดังนั้นเขตนี้จึงมีช่วงแสงแดดอยู่ระหว่าง 11.5 ถึง 13.00 ชั่วโมง ความแตกต่างของวันที่ยาวที่สุดและสั้นที่สุดลดลงเหลือ 1.45 ชั่วโมง

5. แสงแดด

เขตที่ราบตอนล่างหรือเขตภาคกลางของประเทศ ความเข้มของแสงแดด โดยเฉลี่ยของทั้งเขตสูงสุดในเดือนมีนาคม - เมษายน ประมาณ $500 \text{ cal/cm}^2/\text{day}$ และต่ำสุดในเดือนสิงหาคม ประมาณ $369 \text{ cal/cm}^2/\text{day}$ จังหวัดชัยนาทและเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดที่มีความเข้มของแสงแดดโดยเฉลี่ยทั้งปีสูงสุดและต่ำสุดโดยมีความเข้มของแสงแดดเฉลี่ยทั้งปี 489 และ $345 \text{ cal/cm}^2/\text{day}$ ตามลำดับ (สถาบันวิจัยการทำฟาร์ม, 2540)

ภาพที่ 5 แสดงอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด ต่ำสุด ($^{\circ}\text{C}$) และแสงแดด ($\text{cal}/\text{cm}^2/\text{day}$) ของเขตภูมิอากาศเกษตร เขตที่ 3
ที่มา : สถาบันวิจัยการทำฟาร์ม, 2540 หน้า 61

ภาพที่ 6 แสดงปริมาณน้ำฝน (มม.) และความชื้นสัมพัทธ์ (%) เฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดของเขตภูมิอากาศเกษตร เขตที่ 3
ที่มา : สถาบันวิจัยการทำฟาร์ม, 2540 หน้า 62

ตารางที่ 4 แสดงปริมาณน้ำฝนตกรายวัน (มิลลิเมตร) และจำนวนวันที่ฝนตกอำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม

STATION : 438003 Bang Khonthi

YEAR : 2000

PROVINCE : Samut Songkhram

DATE	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUN	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
1	-	.0	3.2	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
2	-	.0	.0	.0	5.8	.0	.0	40.5	3.4	25.8	.0	.0
3	-	.0	.0	.0	.0	1.2	.0	50.8	5.6	3.5	.0	.0
4	-	.0	.0	.0	.0	.0	2.3	.0	.0	.0	.0	.0
5	-	.0	.0	.0	.0	2.4	.0	.0	.0	18.8	.0	.0
6	-	.0	.0	.0	.0	16.2	30.5	4.5	.0	.0	.0	.0
7	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	10.2	.0	.0	.0	.0
8	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	30.8	.0	.0	.0	.0
9	-	.0	.0	.0	.0	.0	2.6	.0	.0	10.2	.0	.0
10	-	.0	.0	.0	.0	3.2	.0	.0	.0	.0	.0	.0
11	-	.0	.0	.0	.0	.0	5.3	.0	.0	.0	.0	.0
12	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
13	-	.0	.0	.0	6.2	.0	.0	10.5	.0	6.8	.0	.0
14	-	.0	.0	.0	5.5	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
15	-	.0	.0	10.2	2.3	.0	.0	.0	.0	25.3	.0	.0
16	-	.0	.0	10.3	.0	5.5	2.3	.0	10.8	70.9	.0	.0
17	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
18	-	.0	.0	40.2	1.2	15.4	.0	20.2	.0	.0	.0	.0
19	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
20	-	.0	.0	.0	.0	.0	30.2	.0	.0	.0	.0	.0
21	-	.0	.0	.0	.0	.0	25.5	.0	.0	.0	.0	.0
22	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	15.2	20.5	.0	.0
23	-	.0	.0	.0	.0	10.5	.0	5.3	.0	36.8	10.5	.0
24	-	.0	20.2	.0	.0	.0	.0	3.0	10.7	.0	8.4	.0
25	-	.0	.0	.0	.0	5.6	.0	.0	.0	.0	.0	.0
26	-	.0	.0	3.4	.0	2.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
27	-	.0	.0	.0	.0	3.1	.0	.0	.0	10.2	.0	.0
28	-	.0	.0	.0	27.2	.0	.0	.0	30.5	.0	.0	.0
29	-	.0	.0	.0	.0	.0	.0	3.2	.0	.0	.0	.0
30	-		.0	.0	.0	.0	.0	2.0	20.8	.0	.0	.0
31	-		.0		.0		.0	2.5		.0		.0

ตารางที่ 4 แสดงปริมาณน้ำฝนตกรายวัน (มิลลิเมตร) และจำนวนวันที่ฝนตกอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม (ต่อ)

STATION : 438003 Bang Khonthi

YEAR : 2000

PROVINCE : Samut Songkhram

DATE	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUN	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
N	-	29	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
TOTAL	-	.0	23.4	64.1	48.2	65.1	98.7	183.5	97.0	228.8	18.9	.0
R-DAY	-	.0	2	4	6	10	7	12	7	10	2	.0
MAX	-	.0	20.2	40.2	27.2	16.2	30.5	50.8	30.5	70.9	10.5	.0

ANNUAL RAINFALL = 827.7* MM. TOTAL NO. OF DAYS WITH RAINFALL = 60*

DAILY MAXIMUM RAINFALL = 70.9* MM. ON 16 OCT

REMARKS: DAILY VALUES ARE ACCUMULATED RAINFALL BETWEEN 09.00-09.00 HOURS

R-DAY S NO. OF DAYS WITH RAINFALL GREATER THAN OR EQUAL TO 0.1 MM.

" - " IS MISSING VALUE OR NO DATA REPORTED

" * " MEANS INCOMPLETE DATA IN SPECIFIED MONTH AND/OR ANNUAL VALUES

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, 27 สิงหาคม 2544

การศึกษา

การศึกษาในระบบโรงเรียน (ข้อมูลเดือนมิถุนายน 2544)

1. สถานศึกษา 126 แห่ง
2. ครู อาจารย์ผู้สอน 2,167 คน
3. นักเรียน นิสิต นักศึกษา 37,878 คน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

1. สถานศึกษา 5 แห่ง
2. ครู อาจารย์ผู้สอน 74 คน
3. นักเรียน นิสิต นักศึกษา 2,590 คน

ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

1. มีทั้งหมด 10 ศูนย์
2. ครูผู้สอน 20 คน
3. เด็ก 420 คน

ศาสนา

ประชาชนในจังหวัดนับถือศาสนา และจำนวนศาสนสถาน ดังนี้

1. วัด จำนวน 109 วัด พุทธศาสนิกชน 197,154 คน คิดเป็นร้อยละ 95.85
2. โบสถ์คาทอลิก จำนวน 2 แห่ง คริสต์ศาสนิกชน 6,636 คน คิดเป็นร้อยละ 3.23
3. มัสยิด จำนวน 1 แห่ง อิสลามิกชน 1,906 คน คิดเป็นร้อยละ 0.92

สาธารณูปโภค

จังหวัดสมุทรสงครามมีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชากร และมีส่วนสนับสนุนในการดำเนินงานศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับหนึ่ง ดังนี้

1. ไฟฟ้า มีการจำหน่ายไฟฟ้าโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ครอบคลุมทั้งจังหวัด แบ่งเขตเป็น ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดสมุทรสงคราม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภออัมพวา และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอบางคนที มีผู้ใช้ไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 40,792 ราย (ข้อมูล ณ เมษายน 2544)

2. ประปา มีการจำหน่ายน้ำประปาโดยหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดสมุทรสงคราม การประปาของเขตเทศบาลแต่ละอำเภอ และการประปาดำบล ดังนี้

- 2.1 การประปาส่วนภูมิภาคภายในจังหวัดและเขตเทศบาลบางแห่ง

- 2.2 การประปาของเขตเทศบาลแต่ละอำเภอ

- 2.3 การประปาดำบล ก่อสร้างโดยใช้งบประมาณจากสาธารณสุขจังหวัดชุดเจาะบ่อบาดาลนำน้ำมาใช้ภายในระดับหมู่บ้าน เป็นประปาหมู่บ้าน มีปัญหาเนื่องจากน้ำที่สูบขึ้นมาจากบ่อเป็นน้ำเค็ม ประปาหมู่บ้านจึงไม่ได้ผล

มีผู้ใช้น้ำประปา รวม 8,593 ราย จำนวนน้ำที่ผลิตปี พ.ศ. 2544 (ข้อมูล ณ วันที่ 28 ธันวาคม 2543) 14,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน

3. โทรศัพท์ มีเครือข่ายโทรศัพท์ทั้งจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเกือบครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด และ TT & T มีหมายเลขที่เปิดให้บริการ 10,880 เลขหมาย จำแนกตามประเภทการใช้และการติดตั้ง ดังนี้

3.1	สถานที่ราชการ	447	เลขหมาย	
3.2	บ้านพัก	7,996	เลขหมาย	
3.3	ธุรกิจ	898	เลขหมาย	
3.4	ราชการ ทศท.	108	เลขหมาย	
3.5	สาธารณะ	454	เลขหมาย	
3.6	TT & T มีเลขหมายโทรศัพท์ทั้งหมด	9,856	เลขหมาย	จำนวนที่เปิดใช้

7,756 เลขหมาย

4. ไปรษณีย์ มีไปรษณีย์ จำนวน 3 แห่ง

5. มีโรงพยาบาลระดับจังหวัดและอำเภอ ภายใต้การบริหารงานของสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม 3 แห่ง สถานีอนามัย โรงพยาบาลเอกชน และอื่น ๆ ดังนี้

5.1 โรงพยาบาลพุทธเลิศหล้า จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นโรงพยาบาลทั่วไป ระดับจังหวัด มีขนาด 340 เตียง

5.2 โรงพยาบาลนภาลัย เป็นโรงพยาบาลชุมชน ตั้งอยู่ที่อำเภอบางคนที ขนาด 90 เตียง

5.3 โรงพยาบาลอัมพวา เป็นโรงพยาบาลชุมชน ตั้งอยู่ที่อำเภออัมพวา ขนาด 30 เตียง

5.4 สถานีอนามัย 50 แห่ง

5.5 ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาล 2 แห่ง

5.6 โรงพยาบาลเอกชน ขนาด 100 เตียง 1 แห่ง

ขนาด 13 เตียง 1 แห่ง

5.7 คลินิกแพทย์ 35 แห่ง

5.8 คลินิกทันตกรรม 8 แห่ง

5.9 คลินิกเวชกรรมแผนโบราณ 1 แห่ง

5.10 สถานบริการด้านเทคนิคการแพทย์ 2 แห่ง

5.11 คลินิกผดุงครรภ์ 1 แห่ง

5.12 ร้านขายยาแผนปัจจุบัน/ยาเสพติด 19/14 แห่ง

5.13 ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ 16 แห่ง

5.14 ร้านขายยาแผนโบราณ 5 แห่ง

การคมนาคม

จังหวัดสมุทรสงครามมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันภายในจังหวัด และระหว่างจังหวัดทั้งทางบก ทางน้ำดังนี้

1. ทางบก สามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ และรถไฟ

ทางรถยนต์

- 1.1 สมุทรสงคราม – สมุทรสาคร โดยใช้ถนนพระราม 2 สายธนบุรี – ปากท่อ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35)
- 1.2 สมุทรสงคราม – ราชบุรี โดยใช้ถนนเลียบบแม่น้ำแม่กลองทั้งสองฝั่ง ถนนแม่กลอง – ราชบุรีและถนนแม่กลอง – บางนกแขวก – ราชบุรี
- 1.3 สมุทรสงคราม – นครปฐม มีถนนที่ใช้คมนาคมติดต่อถึงกันได้ 1 เส้นทาง คือ ถนนสายแม่กลอง – ดำเนิน – บางแพ – ถนนเพชรเกษม – นครปฐม
- 1.4 สมุทรสงคราม – เพชรบุรี โดยใช้ถนนสาย ธนบุรี – ปากท่อ
- 1.5 สมุทรสงคราม – กรุงเทพฯ

- จากกรุงเทพฯ ฯ โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ถึงอำเภอปากท่อ เลี้ยวซ้ายสู่ถนนตัดใหม่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (สายธนบุรี – ปากท่อ) ถึงตัวจังหวัดสมุทรสงคราม

- จากกรุงเทพฯ ฯ สายธนบุรี – ปากท่อ ถึงจังหวัดสมุทรสงคราม

ทางรถไฟ มีรถไฟ 1 ขบวน แล่นจากสถานีรถไฟแม่กลอง (สมุทรสงคราม) ถึงกรุงเทพมหานครทางรถไฟ

มีรถไฟ 1 ขบวน สายแม่กลอง (สมุทรสงคราม) กรุงเทพมหานคร

2. ทางน้ำ จังหวัดสมุทรสงครามได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดแม่น้ำ 100 สาย คือ แม่น้ำ คลอง ธรรมชาติ และคลองขุดชลประทานมากมาย จึงสามารถติดต่อทางน้ำได้ทั่วทั้งจังหวัดและระหว่างจังหวัด มักจะเป็นการเดินทางติดต่อกันโดยใช้เรือเป็นการส่วนตัว ในปัจจุบันที่จังหวัดได้รับการคัดเลือกเป็นจังหวัดนำร่องในการจัดทำศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร การคมนาคมทางน้ำจึงเป็นจุดขายนักท่องเที่ยวในการเป็นเส้นทางนำชมสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งภายในจังหวัด เช่น ตลาดน้ำท่าคา วัดต่าง ๆ ชมวิถีชีวิตแบบไทยสองฝั่งแม่น้ำ และลำคลองต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนเส้นทางทะเลจากปากอ่าวแม่กลองออกทะเล

บทที่ 3

เกษตรกร

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกร

ชื่อ นายสมทรง แสงตะวัน

วันเดือนปีเกิด 2 มิถุนายน 2492

ภูมิลำเนา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

สถานะภาพครอบครัว นายสมทรง แสงตะวัน แต่งงานกับนางสาวฉวีล สุขสะอาด
มีบุตรชาย 2 คน

อาชีพ

อาชีพหลัก รับราชการในตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 ทำหน้าที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียน
วัดบางพลับ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

อาชีพเสริม ทำการเกษตรโดยการปลูกไม้ผลแบบยกทรง ปลูกมะพร้าวตาล มะพร้าวผล
ลิ้นจี่พันธุ์ค่อมลำเจียก ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ปัจจุบันเน้นการปลูกส้มโอพันธุ์
ขาวใหญ่ ไร้สารพิษ ลิ้นจี่พันธุ์ค่อมไร้สารพิษ ส้มแก้ว ตลอดจนกิ่งพันธุ์
ส้มโอ ลิ้นจี่ มีรายได้หลักจากผลส้มโอ กิ่งพันธุ์ส้มโอ กิ่งพันธุ์ลิ้นจี่

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 29/2 หมู่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัด
สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0-3476-1985, 0-9829-7100

ความเป็นมาในการเข้าสู่อาชีพเกษตร

นายสมทรงเป็นลูกชายของเจ้าของสวนผลไม้แบบผสม คือปลูกไม้ผลหลาย ๆ ชนิดรวมในพื้นที่เดียวกัน ตามที่เคยปฏิบัติกันมายาวนานของชาวสวนในอำเภอบางคนที คือ ปลูกมะพร้าวตาล (เป็นมะพร้าวที่ปลูกเพื่อปาดวงนำน้ำตาลจากวงมาเคี้ยวให้งวดเป็นน้ำตาลปีบ) มะพร้าวผล (เก็บขายขณะผลแก่ เพื่อคั้นน้ำกะทิไปทำอาหารคาวหวานต่าง ๆ) มะพร้าวน้ำหอม ส้มโอ ลิ้นจี่ และส้มแก้ว สำหรับสวนของมารดานายสมทรงจะปลูกเพียงมะพร้าวตาล มะพร้าวผล และปลูกส้มโอบ้างในปริมาณน้อย สวนมะพร้าวนี้จะยกร่องเช่นเดียวกับสวนผลไม้อื่นในอำเภอบางคนที ก่อนไปโรงเรียน นายสมทรงมีหน้าที่รดน้ำไม้ผลในตอนเช้า และเก็บทางมะพร้าวที่ร่วงหล่นจากลำต้นรวมเป็นมัด ๆ และผลมะพร้าวที่ร่วงและแห้ง นำไปขายเป็นเชื้อเพลิงแก่ผู้เคี้ยวน้ำตาลปีบ ด้วยความที่เป็นคนละเอียดอ่อน ได้สังเกตเห็นมารดาซื้อเกลือเม็ดจากแม่ค้าที่พายเรือมาขายในคลองไม้ไผ่ไกลจากสวน เมื่อซื้อเกลือมาแล้ว มารดานายสมทรงจะนำไปเก็บไว้และนำมาโรยรอบ ๆ ต้นมะพร้าวช่วงปลายฤดูร้อนก่อนเข้าฤดูฝนปีละ 1 ครั้ง แล้วให้นายสมทรงรดน้ำทุกวัน จนเกลือเม็ดละลายลงไป在地จนหมด ด้วยความสงสัย จึงถามมารดาว่าทำไมต้องกระทำเช่นนั้น มารดาตอบว่าเป็นการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพของมะพร้าวที่เก็บผลแก่ขาย คือ มะพร้าวจะมีผลดก และเนื้อมะพร้าวจะหนา ส่วนสวนอื่น ๆ ในละแวกเดียวกันจะปฏิบัติเช่นนี้หรือไม่ในขณะนั้น นายสมทรงไม่ได้ไปสอบถามจึงไม่ทราบ แต่ทราบต่อมาว่าในเวลานั้นบางสวนได้ต้มข้าวเหนียวใส่น้ำตาลปีบแล้วใส่ในหลุมที่ขุดรอบ ๆ ทรงพุ่มใบของต้นส้มโอ แล้วกลบหลุม เป็นวิธีการเพิ่มผลผลิตส้มมีรสหวาน กุ้งนึ่ง และกอดกั้นแน่น ส้มโอจะมีผลดก และเพิ่มคุณภาพด้านรสชาติ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างหนึ่ง

เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากบ้านเกิดแล้ว นายสมทรงได้สอบเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เมื่อเรียนสำเร็จได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพครูชั้นสูง (ป.กศ.สูง วิชาเอกสังคม วิชาโทเกษตร) มิถุนายน พ.ศ. 2514 เดินทางกลับไปสอบคัดเลือกเพื่อเป็นข้าราชการครู ได้ผ่านการสอบคัดเลือกและได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูครั้งแรกในชีวิตที่โรงเรียนบ้านคลองสมบุรณ์ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อมาได้ย้ายไปเป็นครูโรงเรียนวัดบางพลับ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2520 ได้แต่งงานกับนางสาวจวีล สุขสะอาด ซึ่งเป็นคนอำเภอเดียวกันที่ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเห็นดีด้วย

ชีวิตครอบครัวและการประกอบอาชีพเสริม

หลังจากที่นายสมทรงแต่งงานแล้ว มีความคิดที่จะหารายได้เพิ่มนอกเหนือจากเงินเดือนประจำ จึงนำเงินที่ได้จากการรับไหว้การแต่งงานจากบิดามารดาของภรรยาจำนวน 30,000 บาท ไปซื้อที่ดินที่เป็นสวนไม้ผลจำนวน 7 ไร่ ในราคา 140,000 บาท จากคนที่รู้จักกันซึ่งไม่ไกลจากบ้านพัก เจ้าของ

สวนยินยอมให้นายสมทรงผ่อนชำระเป็นงวด ๆ นายสมทรงเก็บผลผลิตในสวนขายแล้วนำเงินที่ได้ไปชำระหนี้แก่เจ้าของที่ดินจนหมดในเวลาต่อมา นายสมทรงได้บริหารเวลาในการปฏิบัติราชการ และภารกิจส่วนตัวอย่างลงตัว จนมีความเจริญก้าวหน้าทั้ง 2 งาน ในเวลาเดียวกัน โดยภรรยามีส่วนร่วมในการทำการเกษตรอย่างมากใกล้ชิด ชยัน อุดหนุน ไม่ทอดทิ้ง ระยะเวลาแรกของชีวิตคู่ นายสมทรงจะเกี่ยวน้ำตาลสดจากมะพร้าวเพื่อนำน้ำตาลไปขาย โดยใช้เวลาในตอนเช้าก่อนไปทำงานและตอนเย็นหลังเลิกงานปั่นต้นมะพร้าว ซึ่งมะพร้าวบางต้นสูงมาก วันละ 2 เวลา พร้อมอุปกรณ์ คือ มีดและกระบอกลไม้ไผ่ สำหรับปาดวงเพื่อนำน้ำตาลสดไหลลงในกระบอกลที่จัดไว้รองรับ บางครั้งผลจะถูกมีดบาดนิ้วหรือถ้าพลัดตกจากต้นมะพร้าว อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ น้ำตาลสดที่นำลงมาจากรต้นมะพร้าวแล้ว นายสมทรงจะมอบให้นางฉวีล เป็นผู้เกี่ยวน้ำตาลสดจนงวดเหนียวตามขั้นตอน จนได้น้ำตาลไปขาย นายสมทรงและภรรยาทำน้ำตาลไปขาย 3-4 ปี เกิดปัญหาราคามะพร้าวที่เก็บ ผลแก่ขายตกต่ำ ขายได้เพียง 2 บาท/ผล ส่วนน้ำตาลไปขายเป็นปีบ (30 กิโลกรัม) ปีบละ 180 บาท เฉลี่ย กิโลกรัมละ 6 บาท นายสมทรงมีความคิดว่ากำไรที่ได้ไม่คุ้มค่าเหนื่อย และอันตรายต่อชีวิต จึงมีความคิดริเริ่มที่จะปลูกส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ซึ่งมีปลูกอยู่แล้วในท้องถิ่น แทนต้นมะพร้าวตาล โดยคิดว่าน่าจะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่น่าจะดีกว่า จึงได้ปรึกษาภรรยา ภรรยาเห็นดีด้วยจึงทยอยโค่นต้นมะพร้าวและนำกิ่งพันธุ์ส้มโอขาวใหญ่ปลูกทดแทน โดยขยายพันธุ์ด้วยวิธีตอนจากต้นแม่ที่มีอยู่ 3 ต้น ในสวนที่ซื้อมาระหว่างนี้ก็ยังทำน้ำตาลไปเพื่อเป็นรายได้ ยังหาช่องทางเพื่อลดค่าใช้จ่ายโดยนำกิ่งแห้ง ใบแห้ง และลำต้นของต้นมะพร้าว เป็นเชื้อเพลิงในการเกี่ยวน้ำตาล ส่วนขี้เถ้าจากเตาตาลนั้นได้นำออกจากเตาทุกวันไปผสมเป็นกองใกล้ ๆ กอกล้วยน้ำว้า ปรากฏว่ากล้วยน้ำว้าออกเครือ 11-12 หวี นับได้ 130 ผล ผลดกกล้วยมีรสชาติดี จึงนำขี้เถ้าไปโรยรอบต้นส้มโอ ปรากฏว่ารสชาติของส้มโอมี รสหวานกว่าต้นที่ไม่ใส่ขี้เถ้า นายสมทรงจึงคิดว่าขี้เถ้าที่น่าจะเป็นปุ๋ยที่ดีจึงใส่ขี้เถ้าแก่ส้มโอปีละ 1 ครั้ง เป็นการยืนยันว่านายสมทรงเป็นคนช่างสังเกต หลักฐานจากการวิเคราะห์ขี้เถ้าไม้ จะมีธาตุ โปแตสเซียม (k) ซึ่งเป็นธาตุหลักที่ช่วยเพิ่มคุณภาพของผลไม้

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกดูแลรักษาส้มโอ

1. การขยายพันธุ์

1.1 การเลือกกิ่งพันธุ์ดี

นายสมทรงเลือกกิ่งที่จะตอนจากกิ่งที่มีอายุ 1 ปี จากลำต้นที่มีอายุ 5 ปี ขึ้นไป สีกิ่งเขียวอมน้ำตาลเป็นกิ่งที่แตกออกมาจากกิ่งใหญ่ที่ชานานกับพื้น ในลักษณะที่ตั้งฉาก ขี้นั้นเรียกว่ากิ่งกระโดง โดยเลือกกิ่งที่แตกออกมาในตำแหน่งใกล้โคนกิ่งจนถึงกลางกิ่งเท่านั้น ซึ่งจะเป็นกิ่งที่มีขนาดใหญ่ แข็งแรงสมบูรณ์ หากอาหารเก่ง นำไปขยายพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

1.2 การใช้วัสดุและการตอนกิ่ง

ใช้มีดขั้วรอบเปลือกและแกะเปลือกกิ่งที่จะตอนออกความยาว 2 นิ้ว หุ้มด้วยขุยมะพร้าวที่แช่น้ำแล้วจนชุ่ม ห่อหุ้มด้วยพลาสติก มัดด้วยเชือกฟาง ทั้งบนและล่างของรอยขั้วนั้นนาน 50 วัน จะเห็นรากงอกแทงออกมาที่ผิวของแผ่นพลาสติก ก็ตัดกิ่งตอนออกมาจากกิ่งแม่ นำไปชำก่อนปลูกขยายพันธุ์ต่อไป

1.3 การเตรียมกิ่งตอนก่อนปลูก

นำกิ่งตอนที่ตัดจากกิ่งแม่มาแล้วค่อย ๆ ตัดเชือก และแกะพลาสติกที่ห่อหุ้มออกอย่าให้รากขาด แล้วนำไปชำในถุงพลาสติกที่มีขุยมะพร้าว ที่รดน้ำมีความชื้นพอดี คือ กำขึ้นมาไม่มีน้ำไหลออก วางกิ่งพันธุ์ตรงกลางถุง อัดขุยมะพร้าวให้แน่น ทิ้งไว้ 15 วัน จนกิ่งพันธุ์มีการเจริญเติบโตดีและมีการแตกใบอ่อนใบไม่ร่วง

2. การปลูกและดูแลรักษา

2.1 การปลูกด้วยกิ่งตอน

เป็นวิธีการปลูกที่ลองผิดลองถูกด้วยตนเองของนายสมทรง ด้วยลักษณะที่ดินบริเวณอำเภอบางคนที เป็นดินเหนียว และมีระดับน้ำในดินสูง การปลูกจึงไม่นิยมใช้กิ่งพันธุ์ที่มีรากแก้ว หรือเสริมรากเพราะจะทำให้รากแก้วหรือรากที่เสริมเน่าได้ง่าย เมื่อรากเจริญเติบโตลงในแนวตั้ง จึงต้องยกร่องปลูก การปลูกโดยการขุดหลุมลึก 1 เมตร กว้างและยาว 1 เมตร แล้วนำดินบนและดินล่างแยกจากกันไปตากแดด เพื่อฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ที่อาจมีอยู่ในดิน นาน 30 วัน แล้วนำดินล่างผสมกับปุ๋ยหมักใส่ลงกันหลุมที่ขุดไว้ ส่วนดินบน นำมาใส่กลับดินล่างจนเสมอระดับเดียวกับพื้น แล้วนำกิ่งตอนชำที่ปลูกในถุง ออกจากถุงวางเสมอพื้นกลบด้วยดินส่วนบนที่เหลือบาง ๆ วางเอียงทำมุม 45 องศา กับพื้นผูกยึดกิ่งตอนชำด้วยเชือกฟางกับกิ่งไม้แห้งหรือไม้ไผ่ที่ปักไว้เพื่อกันล้ม เป็นองค์ความรู้ที่นายสมทรงได้ค้นพบเอง เนื่องจากรากกิ่งตอนยังไม่แข็งแรงพอที่จะคูดปุ๋ยมาเลี้ยงลำต้นได้ จึงปลูกต้นอ่อนเสมอพื้นหน้าดินด้านบน ซึ่งเป็นดินธรรมชาติที่ยังไม่ได้ใส่ปุ๋ย ต่อเมื่อต้นอ่อนตั้งตัวได้แล้ว มีการแตกใบอ่อน 2-3 ครั้ง รากจะมีการเจริญเติบโตในทางลึกถึงระดับดินล่างที่ใส่ปุ๋ยหมักไว้แล้วรากจะคูดปุ๋ยไปใช้ได้ และจะเริ่มให้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพต้นอ่อน หลังจากปลูกลาน 3-4 เดือน กิ่งที่ปลูกทำมุม 45 องศา กับพื้นนี้และอยู่ในตำแหน่งที่จะช่วยให้มีการแตกกิ่งกระโดงขึ้นในแนวตั้งจาก ต้นแม่ เมื่อมีการเจริญเติบโตดี นายสมทรงเลือกกิ่งใดกิ่งหนึ่งที่แข็งแรงกว่าไว้ อาจจะตัดกิ่งแม่หรือกิ่งกระโดงที่แตกออกมาทิ้งไป

2.2 การให้ปุ๋ย

ก่อนที่จะมีการปลูกส้มโอไร่สารพิช นายสมทรงได้ใช้ปุ๋ยเคมีมาก่อน พบว่าการใส่ปุ๋ยเคมีในระยะแตกใบอ่อนจะทำให้ส้มโทรม โดยเฉพาะต้นที่มีอายุ 1-3 ปี จะตายได้ง่าย

ทดลองใส่ปุ๋ยเคมีกับต้นส้มขณะแตกใบอ่อนหลายครั้งต้นส้มโทรมทุกครั้งและบางต้นก็ตาย โดยเฉพาะต้นที่มีอายุไม่เกิน 3 ปี การทำซ้ำ ๆ เช่นนี้ นายสมทรงสูญเสียเงินไป 6,000 บาท เป็นค่าปุ๋ยเคมี จึงได้ความรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเองว่าปุ๋ยเคมีอาจจะมีความเข้มข้นหรือมีความไม่เหมาะสมต่อต้นส้มขณะแตกใบอ่อนเพราะขณะที่ต้นแตกใบอ่อนรากก็แตกใบอ่อนด้วย ปุ๋ยเคมีจึงอาจจะมีความเข้มข้นเกินกว่าที่รากจะดูดขึ้นไปเลี้ยงใบอ่อนหรือไม่เหมาะสม จะใส่ช่วงส้มแตกใบอ่อน ทั้งนี้ตามหลักการปลูกส้ม ต้นของส้มขณะที่แตกใบอ่อนระบบรากต้องทำงานอย่างหนักในการดูดน้ำมาเลี้ยงใบอ่อนที่กำลังเจริญเติบโต (วารสารเคหะกิจ, 2538 หน้า 180) ในขณะเดียวกันนั้น นายสมทรงสังเกตเห็นว่าต้นที่ไม่ใส่ปุ๋ยเคมีไม่ตายมีการเจริญเติบโตตามปกติเขาจึงได้เปลี่ยนชนิดของปุ๋ยที่ใช้จากปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยหมักแทนโดยใส่ปุ๋ยที่ระยะต่าง ๆ ของการเจริญเติบโต พบว่าการใส่ปุ๋ยหมักในต้นส้มอายุระหว่าง 1-3 ปี ทุกครั้งที่ต้นมีการแตกใบผลสด คือ การที่ต้นมีการแตกใบอ่อนและใบมีการเจริญเติบโตเท่าขนาดใบแก่สีเริ่มเปลี่ยนจาก สีเขียวอ่อนเป็นสีเขียวเข้ม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2526 หน้า 602) ต้นจะไม่โทรม แต่กลับมีการเจริญเติบโตแข็งแรงดี หลังจากต้นส้มมีอายุย่างเข้าปีที่ 4 แล้ว จะใส่ปุ๋ยเดือนละ 1 ครั้ง เป็นประจำ การใส่ปุ๋ยหมักด้วยวิธีนี้ต้นส้มจะแข็งแรง และจะเริ่มเก็บ ผลส้มได้ในปีที่ 4 นายสมทรงได้องค์ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by Doing) จำแนกได้ว่าวิธีใดปฏิบัติแล้วได้ผล วิธีใดปฏิบัติแล้วล้มเหลว องค์ความรู้ที่ได้ตามที่ชนิดรับ (2544) อ่างหม่อมเจ้าวรวรรณ ไวทยากร วรวรรณ ว่ามนุษย์เราได้สติปัญญาจากความผิดพลาดมากกว่าความถูกต้อง และความล้มเหลวมากกว่าความสำเร็จ นอกจากนี้ จะใส่ปุ๋ยในฤดูร้อนช่วงเดือนเมษายน ปีละ 1 ครั้ง ขณะดินในสวนส้มแตกกระแหงโดยหว่านกระจายครอบคลุมหน้าดินทั้งหมด และหว่านตามด้วยปุ๋ยหมัก แล้วรดน้ำตาม การปฏิบัติ เช่นนี้ นายสมทรงพบว่าดินในสวนมีสภาพดีขึ้น คือมีการดูดซับน้ำได้ดีกว่า เช่นเดียวกับที่ สุมาลี (2541) กล่าวว่าปุ๋ยอินทรีย์มีคุณสมบัติในการช่วยปรับปรุงสภาพดินให้ดี ทำให้เกิดเม็ดดินมากขึ้นลดความเหนียวและเพิ่มความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน

2.3 การตัดแต่งกิ่ง

นายสมทรงเอาใจใส่ดูแลรักษาต้นส้มโออย่างใกล้ชิดในทุก ๆ ระยะของการเจริญเติบโต โดยเฉพาะการตัดแต่งกิ่งควบคู่กับการใส่ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ เพราะการตัดแต่งกิ่งเป็นการแต่งทรงพุ่ม และควบคุมลำต้นมิให้สูง สะดวกแก่การเก็บผล จากการสังเกต นายสมทรงพบว่า กิ่งที่ชี้ลงสู่พื้นหรือที่ขนานไปกับพื้นและเป็นกิ่งที่แก่พอสมควร มักจะเป็นกิ่งที่ติดผลส้มโอดี นายสมทรงมีความถนัดในการตัดแต่งกิ่งแห้ง กิ่งตาย กิ่งที่มีกาฝาก เกาะกิ่งที่มีแมลงกัดทำลาย กิ่งที่เป็นโรคยางไหล รวมทั้งกิ่งที่มีการเจริญโดยมีทิศทางที่มึนเข้าหาลำต้น

ออก และกิ่งที่คดงอเบียดเสียดกันซึ่งจะสีกันทำให้เกิดยางไหลออกด้วย เหลือกิ่งที่พุ่งออกด้านนอก เพื่อให้ลำต้นโปร่ง จะเห็นกิ่งเล็กที่แตกมาจากกิ่งแขนง โดยเลือกเก็บกิ่งที่อยู่ปลายกิ่งแขนงที่ชี้ตั้งสูงพื้นไว้ เพื่อให้การลำเลียงน้ำและอาหารจากรากสู่ลำต้น กิ่งแขนง และกิ่งเล็กได้รวดเร็ว จะได้ผลส้มที่มีสมบรูณ์ขนาดใหญ่ และควบคุมให้มีการติดผลเฉพาะครึ่งต้นส่วนล่าง การตัดแต่งทรงพุ่มโดยวิธีนี้ทำให้ลำต้นโปร่ง ทุกกิ่งมีโอกาสได้รับแสงแดดอย่างทั่วถึง ใบมีการสังเคราะห์แสงได้อย่างเต็มที่ การตัดแต่งกิ่งไม่เลือกเวลาหรือฤดูกาล ทำได้ทุกขณะที่มีการแตกกิ่งในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ออก ส่วนกิ่งกระโดงที่ชี้ขึ้นในแนวตั้งระยะตั้งแต่โคนจนถึงกลางกิ่งจะตอนเก็บไว้ทำพันธุ์หรือจำหน่ายต่อไป กิ่งอื่น ๆ ที่เหลือจะมีการเจริญเติบโตชี้ตั้งที่พื้นหรือขนานกับพื้น จะแตกกิ่งอ่อนออกจากต่ากิ่ง มีใบและจะออกดอกปลายกิ่ง และติดผลในเวลาต่อมา จะเก็บผลได้ตลอดทั้งปี รุ่นละหลายครั้งจนกว่าจะหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณผลและการสั่งซื้อของลูกค้า ระยะเวลาเก็บแต่ละครั้งห่างกัน 3-4 สัปดาห์ สรุปได้ว่าผลส้มเก็บได้เรื่อย ๆ ตลอดปี

2.4 การควบคุมโรคและแมลง

2.4.1 การควบคุมโรค นายสมทรงมีวิธีการเฉพาะตัวในการควบคุมและป้องกันโรค ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการตัดแต่งกิ่งและทรงพุ่ม กล่าวคือการตัดแต่งกิ่งให้ลำต้นโปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่ร้อนอบอ้าว สวนส้มจึงไม่เหมาะต่อการเจริญเติบโตของเชื้อจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรค รวมทั้งไม่เป็นแหล่งให้แมลงมาวางไข่ สวนส้มโอของนายสมทรงจึงปลอดภัยจากสารเคมีกำจัดโรค เพราะไม่มีความจำเป็นต้องใช้ สำหรับโรคของต้นส้มโอที่พบบ้าง คือ โรคยางไหล นั้น มักจะเป็นในฤดูฝน เนื่องจากกิ่งส้มเบียดเสียดกัน มีวิธีการป้องกันตั้งแต่ระยะแรกของการปลูกด้วยกิ่งตอน คือ การควบคุมให้มีลำต้นเดี่ยวเหนือ พื้นดิน โดยในระยะแรกของการปลูกกิ่งตอน มีการวางกิ่งเอียงทำมุม 45 องศากับพื้น เพื่อให้แตกกิ่งกระโดงขึ้นมาจากลำต้นหากกิ่งกระโดงมีสภาพสมบรูณ์แข็งแรงกว่าต้นเดิมก็จะตัดต้นเดิมทิ้งเก็บกระโดงไว้เป็นลำต้นแทน หากกิ่งกระโดงที่แตกออกมาสมบรูณ์น้อยกว่าก็จะตัดกิ่งกระโดงทิ้ง ถ้าปล่อยให้ลำต้นคู่ที่โคนขึ้นเบียดกันมากจะทำให้เกิดยางไหล ยากแก่การรักษา วิธีการรักษาโรคยางไหลก็เป็นภูมิปัญญาของนายสมทรงที่คิดค้นขึ้นมาใช้เองแล้วได้ผลโดยบังเอิญคือ นายสมทรงได้ชุบยางที่ไหลออกจากแผลที่เบียดกันของลำต้นคู่ที่โคนคอดินออก จนถึงเยื่อไม้แต่ไม่มีเวลาไปนำปูนแดงมาทาแผลจึงนำขี้โคลนสวนเล็กใน ท้องร่องสวนมาพอกปิดแผลไว้ชั่วคราว ทิ้งไว้นาน จนลืมาพบอีกที่ปรากฏต้นส้มหายจากโรคยางไหล

แล้ว จึงนำขี้โคลนมาทาแผลโรคยางไหลโดยการชุบน้ำยางที่ไหลออกจนถึงเยื่อไม้ ทำซ้ำ ๆ กันเช่นนี้ ทำให้ต้นล้มหายจากโรคได้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ใช้มีดสะอาดชุบน้ำยางบริเวณแผลออกมาให้หมดเก็บใส่ถุงตากเยื่อไม้ ออกมาด้วยเพื่อป้องกันมิให้มีส่วนของยางหลงเหลืออยู่
2. นำโคลนเหนียวมาพอกปิดบนรอยแผล ปิดทับหลาย ๆ ชั้นจนมีรอยแผล นั้น
3. หากโคลนหลุดออกเนื่องจากการรดน้ำหรือน้ำฝนชะให้พอกโคลนซ้ำ
4. นำน้ำยางไปเผาทำลายรวมกับกิ่งที่เป็นโรคปรากฏว่าโรคยางไหลของต้น ล้มโอบาย ทั้ง ๆ ที่นักวิชาการคัดค้านไม่เห็นด้วยกับวิธีการรักษาด้วยภูมิ ปัญญาของนายสมทรงในครั้งนี้

2.4.2 การควบคุมแมลงศัตรูพืชโดยปรับระบบนิเวศวิทยาให้เหมาะสมนาย สมทรงได้ใช้วิธีชีววิธี รวมทั้งการปรับระบบนิเวศให้สิ่งมีชีวิตในสวนส้มมีการ เจริญเติบโตแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงผลผลิต ส้มโอเป็นหลัก คือ การไม่ใช้สารเคมีทำลายแมลงศัตรูพืช ในระยะเริ่มแรกของการหยุดใช้สารเคมี นั้นได้ขอตัวอ่อนของตัวห้ำและตัวเบียน ได้แก่ มวนเพชรฆาต มดแดง เต่าทอง แมงมุมดำ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานเกษตรอำเภอ บางคนที่ ตัวอ่อนของตัวห้ำและตัวเบียนที่ได้มานั้นถูกเลี้ยงอยู่บนใบหม่อน นายสมทรงได้ทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทั้งสอง โดยนำใบ หม่อนมาหนีบติดกับใบส้มที่มีไรแดงทำลาย หนีบกระจายให้ทั่วทุก ๆ ต้น เมื่อ ตัวอ่อนของตัวห้ำและตัวเบียนมีการเจริญเติบโตขึ้นได้กัดกินใบหม่อนจนหมด จึงเริ่มจับตัวไรแดง กินเป็นอาหาร มีการเจริญเติบโตขยายจำนวนของตัวห้ำตัว และเบียนมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากจับไรแดงกินเป็นอาหารแล้วยังกินไข่ตัวอ่อน เพลี้ยหนอนชอนใบ แมลงศัตรูพืชอื่น ๆ ในสวนส้มอีกด้วย ส่วนแมงมุมซึ่งเป็น ตัวห้ำของแมลงศัตรูพืชมีอยู่ในสวนส้มมีถึง 78 ชนิด ที่สำรวจพบในช่วงเวลา กลางวันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเวลาเย็นหรือค่ำสำรวจน้อยมาก (วิภาดา, 2544 หน้า 3) แมงมุมเหล่านี้จะชักใยระหว่างกิ่ง ใบ ดอกของต้นส้มหรือหลบซ่อนที่ วัชพืชใต้ต้นส้ม เพื่อดักแมลงให้มาติดใย แล้วจับกินเป็นอาหาร มีนกหลายชนิด มาอาศัยอยู่ในสวนส้ม จิกกินไข่และตัวอ่อนแมลงเป็นอาหารเช่นกัน ทั้งนี้เป็น ผลมาจากการทำการเกษตรโดยปรับระบบนิเวศให้สมดุลกัน คือ ตัวห้ำ ตัว เบียน แมงมุมและนกต่างก็กินแมลง ไข่ และตัวอ่อนของแมลงศัตรูพืชเป็น

อาหาร เพราะไร่สารเคมี แมลงที่เป็นประโยชน์ไม่ตาย แต่นกจะเป็นตัวก่อปัญหาบางประการ คือ เป็นตัวนำกาฝากมาที่ต้นส้ม โดยนกอาจจะกัดกินผลกาฝากมาจากที่อื่น ๆ แล้วมาขึ้นบนกิ่งส้ม ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจึงเจริญเติบโตเป็นต้นอ่อนแย่งดูดอาหารจากต้นส้ม ทำให้ต้นโทรม จึงต้องทำลายทันทีที่พบ โดยตัดกิ่งที่มีกาฝากขึ้นอยู่ทิ้งไป นายสมทรงจะมีเวลาในการปฏิบัติงานในส่วนส้มทุก ๆ วัน ในตอนเช้าและเย็น ส่วนภรรยาปฏิบัติงานเต็มเวลา จึงรู้ข้อมูลของต้นส้มทั่วถึงทุกต้นที่มีอยู่ 3 แห่ง รวม 15 ไร่ จำนวน 500 ต้น ในบริเวณที่ไม่ไกลจากกันนัก สำหรับแมลงที่เจาะทำลายกิ่งหรือลำต้นนั้น นายสมทรงจะตัดกิ่งที่ถูกแมลงเจาะทำลายออกจนชิดลำต้นแล้วใช้ซี่โคลนจากร่องสวนอุดรูที่หลงเหลืออยู่หากมีตัวแก่หรือตัวอ่อนของแมลงเหลือตกค้างอยู่ภายในรูที่กิ่งหรือลำต้นก็จะตายหมด เพราะถูกโคลนอุดรูจนขาดอากาศหายใจสำหรับ นายสุรินทร์ สุริยัน เกษตรกรปลูกส้มโอที่อำเภอบางคนที่ จะนำกล้วยน้ำว้าสุกในส่วนมาแขวนที่ต้นส้มโอเพื่อล่อให้นกมากิน แล้วนกจะจิกแมลงและไข่แมลงตามต้นส้มในส่วนจนหมดก็เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปราบแมลงอีกวิธีหนึ่ง

2.5 การควบคุมวัชพืชและดูแลใบอ่อนของส้มโอ

นายสมทรงมักจะสังเกตแมลงที่บินเข้ามาในส่วน และพบว่าในเวลากลางวันจะเห็นผีเสื้อกลางวันบินต้ววนเวียนในระยะความสูงของกอวัชพืช มีความคิดที่จะให้ผีเสื้อและแมลงศัตรูพืชอื่น ๆ มาวางไข่บนยอดหญ้าอ่อน จึงทดลองกำจัดวัชพืชระยะที่ต้นส้มมีการแตกใบอ่อน นายสมทรงจะตัดวัชพืชนั้นทิ้งโดยให้คลุมดินไว้ จนกระทั่งลำต้นของหญ้าที่เหลืออยู่จะมีการแตกใบอ่อน แมลงศัตรูพืชที่หลงเหลืออยู่ข้างจะมาวางไข่บนใบอ่อนของหญ้าแทนที่จะวางไข่บนใบอ่อนของส้มโอตามที่นายสมทรงต้องการ นกที่อาศัยหากินในส่วนจะบิน วนเวียนหาไข่และตัวอ่อนแมลง จะบินโฉบลงมาจิกกินจนหมด กบ เขียด ปาด ก็ช่วยจับแมลงศัตรูพืชกินเป็นอาหารด้วย สำหรับวัชพืชที่ตัดทิ้งไว้ในสวนนั้นจะโรยทับด้วยปุ๋ยหมัก 2 กำมือต่อ พื้นที่ 1 ตารางเมตร เพื่อเป็นปุ๋ยหมักให้กับต้นส้มและคลุมดินรักษาความชื้น ในสวนส้มของนายสมทรงยังมีมดแดงทำรังอยู่บนต้นและจะเห็นประชากรมดจำนวนมากเดินหาอาหารจากไข่แมลงที่อาจจะมียู๋ข้างและอินทรีย์วัตถุในดิน ดังนั้นมดแดง นก กบ เขียด ปาด จะเป็นประโยชน์ในการควบคุมแมลงศัตรูส้ม ร่วมกับ นก ตัวห้า ตัวเบียน แมงมุม อีกแรงหนึ่ง ระหว่างที่ผู้วิจัยเดินเก็บข้อมูลในส่วนส้มจะสัมผัสกับกระแสลมอ่อน ๆ ที่พัดผ่านอยู่ตลอดเวลา บรรยากาศภายในสวนส้มเย็นสบาย มีแสงแดดส่องตลอดกิ่งส้มมายังพื้นรำไร แสงแดดจึงไม่ร้อนแรงพอที่จะทำลายความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดินลงได้

2.6 การดูแลผลส้มโอก่อนเก็บเกี่ยว

2.6.1 การควบคุมจำนวนผลต่อช่อ จากการที่นายสมทรงใช้ปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และภูมิในการปรับปรุงสภาพดินต้นส้มโอจะมีความอุดมสมบูรณ์ เก็บเกี่ยวผลได้เรื่อย ๆ ตลอดปี ทำให้นายสมทรงได้พบองค์ความรู้ใหม่สำหรับกิ่งที่เคยให้ผลส้มเมื่อเก็บเกี่ยวผลส้มไปแล้วกิ่งจะไม่แห้งตายสามารถแตกกิ่งออกมาจากต่ากิ่งได้อีกและปลายกิ่งนั้นจะมีช่อดอก เมื่อมีการผสมเกสรจะติดเป็นผลอ่อนที่แข็งแรงมักจะไม่ร่วง จึงต้องมีการควบคุมจำนวนผลไม่ให้ติดผลมากเกินไป ถ้าจำนวนผลมาก ขนาดของผลส้มจะเล็กและเบียดกัน รูปทรงไม่สวย ขายไม่ได้ราคา การปลิดผลทิ้งอายุของต้นส้มด้วย อายุ 1-2 ปี จะตัดช่อดอกทั้งหมด อายุย่างเข้าปีที่ 3 เมื่อแตกช่อดอก จะไว้ดอกผสมเกสรจนติดผลจำนวน 2-3 ผล ต่อต้นเท่านั้น ถ้ามากกว่านี้จะทำให้ต้นโทรม ปีที่ 4 จึงจะเริ่มไว้ผลให้มีปริมาณผลต่อต้นมากกว่านี้ จะเก็บผลได้รุ่นละ 3-4 ครั้ง หรือจนกว่าจะหมด เมื่อเก็บผลครั้งสุดท้ายของรุ่นนั้นแล้วส้มที่เหลืออยู่บนต้นมีอายุก่อนเก็บผล 60 วัน ก็จะได้รับสาร โรยเกลือทะเลเม็ดในปริมาณ 700-800 กรัม รอบ ๆ ทรงพุ่มใบอีก ดังนั้นต้นส้มแต่ละต้นจะรับสารใส่เกลือมากกว่า 2 ครั้งต่อปี

สำหรับการปลิดผลอ่อนที่จะปลิด 2 ระยะ คือ ระยะแรกเมื่อผล มีขนาดโตเท่าผลหมากหรือไข่ไก่ ระยะที่สองปลิดทิ้งเมื่อผลขนาดเท่ากำปั้นหรือแก้วน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผลที่เหลืออยู่จะไม่ร่วง ผลส้มที่เก็บไว้จะมี รูปทรงสวย ผิวดี เป็นผลมาจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

2.7 การเพิ่มคุณภาพด้านรสชาติ สี และการกอดกันของเนื้อส้ม

ก่อนเก็บผล 50-60 วัน นายสมทรงจะเพิ่มความหวานของส้ม ด้วยการโรยเกลือทะเลปริมาณ 700-800 กรัมต่อต้น หวานให้ทั่ว ๆ รอบทรงพุ่มใบ ห่างจากลำต้น 1-2 ฟุต แล้วรดน้ำทุกวันจนเกลือละลายหมด ก่อนเก็บผลแต่ละครั้ง งดให้น้ำก่อนเก็บ 2 วัน ส้มที่ได้จะมีรสหวาน เนื้อส้มสีน้ำผึ้งเป็นไปตามพันธุ์ของส้มโอขาวใหญ่ เนื้อส้มกอดกันแน่นไม่ร่วงแตกออกจากกันและเนื้อส้มไม่เป็นข้าวสารหรือฟ้าม ทะยอยเก็บตามอายุได้หลายครั้ง

การใส่เกลือเป็นวิธีที่นิยมปฏิบัติตาม ๆ กันมาของเกษตรกรที่ปลูกส้มและมะพร้าวในแถบจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และราชบุรี (ปรีดา, 2544) และเชื่อกันว่าทำให้ส้มโอมีรสหวาน มะพร้าวติดผลดก เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่าจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนภูมิปัญญานี้ สำหรับนายสมทรงสังเกตและจดจำ นำมาปฏิบัติจากที่เห็นมารดาของตนเอง

นำเกลือทะเลโรยใส่รอบ ๆ ต้นมะพร้าวปีละ 1 ครั้ง มารดาให้เหตุผลว่าช่วยทำให้มะพร้าว มีเนื้อหนาและผลดก ต้นส้มโอในสวนแสงตะวัน จะให้ผลปีละหลายครั้ง แต่ละรุ่นเก็บผลได้ 3 - 4 ครั้ง ทั้งช่วงห่างกันครั้งละ 3-4 สัปดาห์ ครั้งแรกจะมีน้ำหนักผลตั้งแต่ 2.0 - 2.5 กิโลกรัม ขายได้ราคาดีกว่าครั้งหลัง ๆ ซึ่งมีขนาดผลเล็กและน้ำหนักเบาลดหลั่นลงมาตาม ลำดับของการเก็บ

3. การเก็บเกี่ยวผลส้มโอ

การเก็บเกี่ยวผลส้มโอเพื่อให้ส้มโอมีคุณภาพ ตามองค์ความรู้ของนายสมทรง ดังนี้

3.1 การเตรียมการก่อนเก็บผล

ก่อนเก็บผล 50 - 60 วัน จะโรยเกลือเม็ดรอบ ๆ ต้นปริมาณ 700 - 800 กรัม ต่อ ต้น แล้วรดน้ำตามทุกวันจะเกลือละลายหมด ส้มที่เก็บเกี่ยวได้จะมีรสชาติดี ก่อนเก็บผล 1 - 2 วัน งดให้น้ำเพื่อเพิ่มความหวานให้ผลส้มโอ เนื้อกุ้งจะนิ่ม แห้ง ไม่แฉะและไม่ร่วนแยกจากกัน

3.2 การเก็บผลเมื่อแก่จัด

การเก็บผลเมื่อแก่จัด โดยดูจากต่อมน้ำมันที่ผิวส้มจะห่างกัน สีของผิวส้ม ระหว่างต่อมน้ำมันเปลี่ยนสีจากเขียวเข้มเป็นสีเหลืองอ่อน ลูบผิวแล้วจะลื่นมือ จับผล โดยช้อนกันขึ้นจากขั้วผลประคองไว้ในมือจะมีน้ำหนัก แล้วใช้นิ้วแม่โป้งกดที่กลางกัน ผลจะนิ่ม เพราะแกนกลางผลส้มที่แก่จะเป็นโพรง

3.3 เครื่องมือในการเก็บผล

การเก็บผลใช้เครื่องมืออย่างง่าย ๆ เรียกว่ากรรไกรตัดผลซึ่งผูกติดกับปลายไม้ยาว ประมาณ 5 เมตร ปลายอีกด้านหนึ่งมีสปริงบังคับ โดยการใช้กรรไกรตัดขั้วผลส้มที่แก่จัด หนีบไว้แล้ววางที่พื้น จึงคลายสปริงออก ผลส้มจะหลุดออกมาไม่หล่นกระแทกพื้น แล้ว ล้างผลส้มใส่เชง และใส่บนรถเข็นที่ทำเองได้ง่าย ๆ ขนไปเก็บที่บ้านเพื่อรอลูกค้ามารับ

3.4 การปรับปรุงคุณภาพส้มโอที่เก็บก่อนกำหนด

หากผลส้มผลใดเก็บเกี่ยวมาขณะยังไม่แก่จัด นายสมทรงจะใช้วิธีบ่มก่อน จำหน่าย โดยนำผลส้มมาวางไว้ที่อุณหภูมิห้องจนผิวส้มนิ่มหรืออ่อนตัวลงจึงจะ รับประทานได้รสชาติดีเหมือนเก็บผลขณะแก่จัด แต่น้ำหนักส้มจะลดลง และผิวไม่เต่ง ไม่สด ทำให้ขายไม่ได้ราคา นอกจากจะนำมาแกะเป็นก๊ลิบแล้วบรรจุถาดขายเป็น ส้มโอพร้อมรับประทาน

4. การตลาดส้มโอ

เนื่องจากส้มโอของนายสมทรงเป็นส้มโอไร้สารพิษทุกขั้นตอนของการปลูกจนเก็บเกี่ยว จึงเป็นส้มโอที่รับประทานได้อย่างปลอดภัยมีองค์ประกอบทางเคมี เช่น แคลเซียม ฟอสฟอรัส วิตามินซี และ กากใย (Crude fiber) ตามตารางที่ 5 ไม่มีโทษต่อสุขภาพของผู้บริโภคและมีสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ในระยะที่มีผลผลิตออกมาจำนวนมากในครั้งแรก พ.ศ. 2524 นั้น ไม่สามารถหาตลาดรองรับได้ ผู้บริโภคไม่รู้จักรู้จักส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ นายสมทรงจึงพยายามแก้ปัญหาหาช่องทางตลาดในการระบายผลผลิตด้วยการขอเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งแจ้งปัญหาส้มโอหาตลาดจำหน่ายไม่ได้ ได้ขอร้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ช่วยจัดงานวันส้มโอจังหวัดสมุทรสงคราม เช่นเดียวกับการจัดงานวันลิ้นจี่ของจังหวัด เพื่อหาตลาดจำหน่ายส้ม ได้รับคำแนะนำจากสำนักงานเกษตรจังหวัดให้รวบรวมสมาชิกผู้ปลูกส้มโอจัดตั้งกลุ่ม นายสมทรงจึงจัดตั้งกลุ่ม ปรับปรุงคุณภาพส้มโอบางพรม ตำบลบางพรม จังหวัดสมุทรสงคราม ขึ้น และได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรอำเภอบางคนที่ดี จึงได้จัดงานส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่เป็นจุดขายและนำชื่อเสียงมาสู่จังหวัด จากงานนี้ทำให้ผู้บริโภค รู้จักส้มโอ สำหรับงานวันส้มโอของจังหวัดสมุทรสงครามมีการจัดในปีแรก คือ พ.ศ. 2525 ที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด และจัดติดต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันจะมีเว้นบ้างก็เฉพาะในช่วงที่โอกาสไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดเท่านั้น

ปัจจุบันสวนส้มโอของนายสมทรงได้รับการคัดเลือกจากทางสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนดี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Visiting Center) ศูนย์หนึ่งในหลาย ๆ ศูนย์ของจังหวัดสมุทรสงคราม จึงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศและในประเทศ จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน จะมาในรูปแบบนักท่องเที่ยวอิสระมาเยี่ยมชมสวนแสงตะวันเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน จนต้องมีการจัดลำดับของจำนวนกลุ่มที่มา มีจุดมุ่งหมายในการมาต่าง ๆ กัน เช่น มาศึกษาดูงาน มาเที่ยวชม ส่วนใหญ่จะมาชิมรสชาติของส้มโอตามที่นายสมทรงได้จัดเตรียมไว้ให้พร้อมบริโภค ได้มีการซื้อผลส้มโอกลับไปฝากเพื่อนฝูงญาติ ๆ ที่ไม่ได้มาในวันนั้น ทำให้มีผลต่อการสั่งซื้อจำนวนมาก ๆ ทั้งในรูปแบบของผลสด และกิ่งพันธุ์ ในเวลาต่อมาจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2544 ที่มาเที่ยวที่สวนแสงตะวันที่มีการบันทึกลงในสมุดเยี่ยมเป็นกลุ่มคณะ มี 57 กลุ่ม ทั้งนี้ยังไม่นับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพียง 1 – 3 คน ที่มาเป็นการส่วนตัวเพื่อซื้อส้มโอ สำหรับในวันที่ 24 มีนาคม 2545 ที่ผ่านมามีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาขอเที่ยวชมที่ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรถึง 22 คันรถ巴士ขนาดใหญ่ ต่างก็มีความต้องการ

ตารางที่ 5 แสดงคุณค่าทางโภชนาการของส้มโอ

ส้มโอมือองค์ประกอบทางเคมีใน 100 กรัม (Nutrient Composition per 100 g. Edible Portion.) ดังนี้

Proximate Composition

	พันธุ์บางขุนนนท์	พันธุ์ทองดี	
Energy	53	41	Kcal
Moisture	86.7	89.2	grams
Protein	0.5	0.5	grams
Fat	0	0.4	grams
Carbohydrate	12.5	8.8	grams
Crude Fiber	0.1	0.2	grams
Dietary Fiber	-	0.7	grams
Ash	tr.	0.4	grams

Mineral

Calcium	22	9	milligrams
Phosphorus	17	21	milligrams
Iron	0.7	tr.	milligrams

Vitamin

Total A	66	-	IU
Thiamin	0.01	0.07	milligrams
Riboflavin	0.01	0.02	milligrams
Niacin	0.4	0.4	milligrams
Vitamin C	45	60	milligrams
β - Carotene	-	26	milligrams

ที่มา : กรมอนามัย, 2535 หน้า 41

ซื้อส้มโอ และลิ้นจี่จำนวนมากในวันนั้น ผลผลิตส้มโอที่ขายตลอดปี มีถึง 45 ตัน ปริมาณนี้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของลูกค้าและนักท่องเที่ยว ทั่วไป นายสมทรงได้บริหารผลผลิตภายในกลุ่มสมาชิกที่เป็นเครือข่ายที่อยู่ไม่ไกลกันนัก ด้วยการให้สมาชิกรับผลส้มโอมาขายที่ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือให้ผู้ซื้อไปซื้อที่สวนส้มของสมาชิกเอง ตามแต่จะตกลงกัน โดยนายสมทรงจะเป็นผู้ประสานงานให้ราคาที่เหมาะสมเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย และเป็นราคาเดียวกันทั้งกลุ่มโดยแบ่งตามคุณภาพของผลผลิต โดยผู้ผลิตเป็นผู้กำหนด ราคาขึ้นลงตามฤดูกาล ตามปริมาณและคุณภาพของส้มโอ เช่น ขนาด น้ำหนักของผล เป็นต้น ทั้งนี้ นายสมทรง ไม่ได้หักค่าดำเนินการใด ๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นแต่สมาชิกภายในกลุ่มที่มีการขายผ่านนายสมทรงโดยมาใช้บริการในการอำนวยความสะดวก การชั่ง การขนส่งขึ้นรถที่ผู้ซื้อจัดหามา ผู้ซื้อก็จะมอบเงินให้เป็นการตอบแทนบ้าง เนื่องจากนายสมทรงไม่ทราบจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมาล่วงหน้าได้นานพอที่จะให้สมาชิก จัดเตรียมผลส้มโอ มาจำหน่ายได้ทันตลอดจนไม่ทราบปริมาณส้มที่ต้องการจะซื้อจากนักท่องเที่ยว หากให้สมาชิกรับผลส้มมาขาย จะเป็นปัญหาหากขายไม่หมด เพราะไม่ได้จัดหาตลาดรองรับไว้ จึงมักจะเก็บขายเป็นผลสดวันต่อวัน โดยไม่ผ่านคนกลาง หรือจะเก็บผลส้มรอส่งมอบตามเวลาที่มีการสั่งซื้อไว้ล่วงหน้า ราคาตามที่กำหนดของกลุ่มไว้ โดยนายสมทรงจะควบคุม การผลิตส้มของสมาชิกให้ปลอดภัยไร้สารพิษ โดยรวมกันผลิตปุ๋ยชีวภาพ สารธรรมชาติไล่แมลง นำไปใช้ที่สวนของสมาชิก แต่ละคน

พฤติกรรมของนายสมทรงที่เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการทำการเกษตร

1. ความขยัน

นายสมทรงเป็นคนที่มีความขยันทั้งในการประกอบอาชีพหลัก คือ การรับราชการ เป็นครูในท้องถิ่นของตนเอง และการมีอาชีพเสริมเป็นเกษตรกรที่บริหารเวลาได้อย่างลงตัวและพอดี นายสมทรงเลือกโรงเรียนใกล้บ้าน คือ โรงเรียนวัดบางพลับ ซึ่งไม่ไกลจากบ้านพักและสวนส้ม สามารถที่จะเดินทางด้วยเท้าเพียง 300 เมตร ในเวลาไม่นาน ระหว่างเวลาราชการก็ทุ่มเทเวลาในการทำการสอนในวิชางานเกษตร ดนตรีไทย และตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ใน พ.ศ. 2544 ได้รับงบประมาณจากกองทุนพัฒนาสังคม (Social Investment Fund, SIF) จำนวน 15,000 บาท เพื่อจัดทำโครงการอาหารกลางวันและโรงเรียนนาร่องทางด้านการเกษตร แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม โดยปลูกผักปลอดสารพิษ เพาะเห็ดนางฟ้า เลี้ยงปลาตู้ เพื่อเป็นอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนด้วยการนำนักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติตามโครงการอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารกลางวัน งบประมาณไม่เพียงพอ นายสมทรงได้สมทบเงินส่วนตัวในการดำเนินโครงการต่อไป ส่วนเวลาก่อนและหลังเวลาราชการนายสมทรงก็จะทำงานเกษตรปฏิบัติดูแลรักษาพืชผลในสวน

ของตนเองอย่างไม่ยอมเหน็ดเหนื่อยเป็นเวลาอันยาวนานตั้งแต่ปฐมวัยเป็นต้นมา ในช่วงปฐมวัย มีหน้าที่รดน้ำในสวนมะพร้าว สัมโอ แบ่งเบาภาระมารดาออกไปและกลับจากโรงเรียน และเก็บทางมะพร้าวแห้งที่หล่นขายเป็นเชื้อเพลิงเตาตาล จนเมื่อเข้าเรียนระดับ ป.กศ.สูง ที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ก็ยังไม่ทิ้งงานเกษตร ได้เลือกวิชาเกษตรเป็นวิชาโท ระหว่างนี้วันเสาร์ อาทิตย์ และช่วงปิดภาคเรียน ถ้าไม่ติดภารกิจการเรียน จะกลับบ้านไปช่วยแบ่งเบาภาระงานเกษตรและงานอื่น ๆ ตามที่มารดาอบหมาย จนกระทั่งนายสมทรงได้แต่งงานในปี พ.ศ. 2520 กับนางสาวฉวีล สุขสะอาด ด้วยความที่เป็นคนขยันจึงได้เลือกคนขยันด้วยกันมาร่วมใช้ชีวิตคู่ ในครอบครัวของนายสมทรง จึงมีแต่คนขยันทั้งพ่อ แม่ และลูกชายทั้งสองคน ในการทำสวนสัมโอซึ่งเป็นพืชสวนที่ต้องการความละเอียดอ่อนในการดูแลรักษา ตั้งแต่การให้ปุ๋ย การตัดแต่งกิ่ง และทรงพุ่ม การดูแลรักษาควบคุมจำนวนผลต่อต้น การรักษาสภาพแวดล้อมให้มีสมดุลย์ต่อกัน พ่อ แม่ ลูก รวม 4 คน จะทำงานในแต่ละส่วนหรือร่วมกันทำตามแต่ละคนจะมีเวลาในการทำงานให้แก่กันบังเกิดประโยชน์แก่ครอบครัว เช่น นายสมทรงจะดูแลรดน้ำให้ปุ๋ย ตัดแต่งกิ่ง ฯลฯ ในเวลาที่เหมาะสมต่อพืชก่อนหรือหลังเวลางานราชการร่วมกับภรรยา หลังจากที่นายสมทรงและลูก ๆ ออกจากบ้านไปแล้ว นางฉวีลจะ ดูแลสวนและบ้านในสภาพที่พร้อมบริการต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดผลไม้ที่มีตามฤดูกาล ให้ชิมพร้อมน้ำเย็น การเตรียมสัมโอ ลิ่นจี่ และกิ่งพันธุ์จำหน่าย ส่วนลูกชายทั้งสองคนที่ว่างจากการเรียนจะช่วยในการส่งของให้ลูกค้า ชื้อปัจจัยในการผลิตและอื่น ๆ ส่วนนี้จึงจ้างแรงงานจากภายนอกน้อยมาก ยกเว้นแต่เวลาเก็บเกี่ยวผลสัมปริมาณมาก ๆ ที่เกินกำลังแรงงานในครอบครัวจึงจะจ้างแรงงานนอกมาช่วยขนลำเลียงผลสัมจากสวนมาที่บ้าน และในช่วงฤดูแล้งจะจ้างแรงงานมาขุดร่องน้ำและนำซีเลนขึ้นมาเกลี่ยบนแปลง ซีเลนจะเป็นปุ๋ยให้กับต้นสัม และแต่งด้านข้างขอบแปลงเสริมให้สูงขึ้นกันมิให้น้ำไหลลง และจ้างแรงงาน ตัดวัชพืช ตัดกาฝากบนต้นสัมที่มีอยู่ประปราย นายสมทรงนำกิ่งแห้ง ผลอ่อนที่ปลิดทิ้งถมท้อร่องให้ดินเขินเป็นแปลงคู่ ซึ่งร่องน้ำที่ถมจะเป็นแอ่งเว้าตรงกลางเพื่อเก็บน้ำและปุ๋ยไว้ให้รากดูดไปใช้ประโยชน์ ได้นานขึ้นเป็นแนวปฏิบัติในการดูแลรักษาสัมโออีกวิธีหนึ่ง นายสมทรงมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานเกษตรที่เป็นส่วนสำคัญและส่วนใหญ่ด้วยตนเองทุกขั้นตอน ทำซ้ำ ๆ อย่างไม่ทอดย อดทนต่อความลำบาก ความเหน็ดเหนื่อย ไม่สิ้นหวังเมื่อการปฏิบัติงาน ล้มเหลว สูญเสียเงินทอง แรงกาย มุ่งมั่นปฏิบัติงานต่อไปจนค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในการทำสวนสัมโอที่ไม่มีใครรู้หรือปฏิบัติมาก่อน บางอย่างนักวิชาการคัดค้านไม่ยอมรับเพราะไม่มีในตำรา บางอย่างนักวิชาการขอมาศึกษากับนายสมทรง จึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ นายสมทรงค้นพบ นำมาเผยแพร่สู่สาธารณชนจนเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน

2. การมีนิสัยใฝ่หาความรู้

นายสมทรงเป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพในงานราชการ และงานเกษตร มีภารกิจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการ ทั้งงานบริหาร งานวิชาการ งานธุรการ เช่น การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับงานในหน้าที่ทั้งภายในอำเภอ บางคนก็ ต่างอำเภอ และต่างจังหวัด ไม่เคยปฏิเสธการทำงานที่อยู่ในความ รับผิดชอบ รวมทั้งลงมือปฏิบัติงานร่วมกับครูในโรงเรียนให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในภาระงานนั้น ๆ นอกจากนี้ยังปลีกเวลาไปอบรมศึกษาดูงานด้านเกษตร จัดโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนก็ สำนักงานเกษตรจังหวัด แล้วนำกลับมาฝึกหัดทดลองปฏิบัติที่สวนส้มของตนเอง บางอย่างก็ใช้ได้ผล บางอย่างต้องดัดแปลง บางอย่างก็ใช้ไม่ได้เลย โดยการทดลองปฏิบัติในปริมาณน้อย เช่น ปฏิบัติกับต้นส้มเพียง 1 - 2 ต้น ถ้าล้มเหลวก็ไม่เสียหายมาก ถ้าได้ผลก็ไม่เสียหาย หรือ ซ้ำเกินกว่าที่จะขยายเพิ่มปริมาณของงาน บางครั้งหากไม่มีหน่วยงานราชการสนับสนุนในการไปศึกษาดูงาน ถ้านายสมทรงมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ ก็อาจจะไปด้วยตนเองเพียงคนเดียว หรือจัดกลุ่มสนใจขึ้นภายในกลุ่มของตนเองไปดูงานที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการทำสวนส้มโอ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และเป็นเครือข่ายภายในกลุ่ม ในเวลาที่ว่างตรงกันของสมาชิก เช่น ค่าใช้จ่ายจะถ่วงเฉลี่ยกันเป็น ค่าพาหนะเดินทาง ค่าอาหาร บางครั้งก็จะใช้รถของนายสมทรงไปเที่ยวสังสรรค์ และร่วมรับประทานอาหาร นอกสถานที่ ทำให้ลดช่องว่างหรือความไม่เข้าใจ ต่อกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ปัญหาการดำเนินงานของสมาชิกภายในกลุ่มจึงไม่มี

3. การเป็นที่ยอมรับของชุมชนท้องถิ่น องค์กร/สถาบันในระดับต่าง ๆ

จากการที่นายสมทรงเป็นคนมีความประพฤติดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความซื่อสัตย์ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอตามภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานภาคราชการและธุรกิจส่วนตัว การบริการชุมชน และใส่ใจคนแวดล้อม ทั้งสมาชิกภายในครอบครัว สมาชิกภายในกลุ่ม ผู้ร่วมงานในโรงเรียน และชุมชนในท้องถิ่น จึงเป็นที่ยอมรับขององค์กร / หน่วยงานต่าง ๆ จนได้รับการประกาศสู่สาธารณชนมีถ้วย โล่ รางวัล เป็นหลักฐานแสดง และการยอมรับของชุมชน องค์กร/หน่วยงานในระดับต่าง ๆ เป็นดรรชนีชี้วัดถึงการยอมรับในความสามารถของนายสมทรง ที่ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตร ที่นายสมทรงใช้เวลาในการปฏิบัติเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

วาระ/วันเดือนปี	ประเภทรางวัล	เจ้าของ/องค์กร/สถาบันที่ให้รางวัล
วิสาขบูชา 9 พ.ค. 14	ผู้มีความประพฤติดี	พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2538 – 2539	เกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด จังหวัดสมุทรสงคราม สาขาอาชีพทำสวน ประจำปี 2538-2539	กรมส่งเสริมการเกษตร
2 มี.ค. 2539	รางวัลที่ 2 ระดับภาค สาขาทำสวน ในการ ประกวดเกษตรกรดี เด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2538	กรมส่งเสริมการเกษตร
31 ม.ค. – 9 ก.พ. 2540	รางวัลชนะเลิศ การ ประกวดทางการเกษตร ประเภทส้มโอพันธุ์อื่น งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ 12	ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
14 เม.ย. 2540	ครอบครัวพัฒนาดี อย่าง ระดับจังหวัด สมุทรสงคราม	กรมการพัฒนาชุมชน
2540	ครัวชนบทดีเด่น รางวัลที่ 2 ในระดับหมู่บ้าน ในโครงการ รณรงค์สุขอนามัยอาหารในชนบท ปี 2540	สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสมุทรสงคราม

วาระ/วันเดือนปี	ประเภทรางวัล	เจ้าของ/องค์กร/สถาบันที่ให้รางวัล
6 ก.ย. 2542	รางวัลยอดเยี่ยม การประกวดสวนครัวอากาศงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	กรมส่งเสริมการเกษตร
2542	เป็นผู้ทำอาชีพก้าวหน้าระดับจังหวัด ประจำปี 2542	กระทรวงมหาดไทย
2542	มีผลงานพัฒนาชุมชนดีเด่น ตามโครงการคัดเลือกผู้ทำอาชีพก้าวหน้าดีเด่นระดับจังหวัด	กรมการพัฒนาชุมชน
12 ก.พ. 2543	รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดสวนถาดประเภทสวนครัว	งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
	รางวัลชนะเลิศอันดับ 2 การประกวดสวนถาดประเภทสวนครัวลอยฟ้า	งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

วาระ/วันเดือนปี	ประเภทรางวัล	เจ้าของ/องค์กร/สถาบันที่ให้รางวัล
ส.ค. 2545	คชภูมิปัญญาไทย (ครั้งที่2) สาขาเกษตร	สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ

4. การเป็นผู้นำด้านการเกษตรแก่ชุมชน

จากการที่นายสมทรงเป็นคนรักการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงงานเกษตรให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ จึงติดตามความเคลื่อนไหวทางการเกษตรจากการศึกษาเอกสาร ตำราต่าง ๆ จากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ และรายการโทรทัศน์ ตลอดจนงานศึกษาดูงานและการคิดค้นด้วยตนเอง แล้วนำมาปฏิบัติด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าต่อต้านส้มโอในสวน จนกระทั่งมีผลผลิตเพิ่มขึ้นนั้น บางอย่างก็นำมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น บางอย่างก็เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปฏิบัติตาม ๆ กันมา จนนายสมทรงเกิดความมั่นใจในองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับรู้และค้นพบมานั้น จะมีการจัดบันทึกแล้วนำมาบอกเล่าและเผยแพร่ให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อนบ้าน เครือญาติ และเป็นวิทยากรอบรมเผยแพร่ให้กับหน่วยงานของจังหวัดสมุทรสงคราม หน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับการร้องขอ และเป็นเจ้าของสวนส้มที่ได้รับการติดต่อจากองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ มาเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นจำนวนมากในแต่ละสัปดาห์ ตลอดทั้งปี เช่นในปี 2544 มีการต้อนรับหมู่คณะ ๆ ต่าง ๆ ที่เข้ามาจำนวน 57 ชุด ยังไม่นับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 1 – 5 คน อีกมากมาย และปัจจุบันเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเทคโนโลยี การเกษตรของนักศึกษาโปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏจันทรเกษม สถานที่ฝึกงานของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ

5. งานเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน มีดังนี้

5.2 การบรรยายให้ความรู้แก่ชุมชน เป็นความรู้ที่นายสมทรงและนางจวัล แสงตะวัน เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ ของโครงการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม ไปดูงานการทำปุ๋ยหมักจาก EM ของคิวเซที่สระบุรี และจากการเข้ารับการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานจากแหล่งวิชาการหรือสถานประกอบการต่าง ๆ แล้วดัดแปลงใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนในการผลิต เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ สารธรรมชาติขับไล่แมลง ฯลฯ ทดแทนการใช้สารเคมี เมื่อกลับจากการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานแล้ว นายสมทรงจะกลับมาฝึกปฏิบัติ แล้วนำมาใช้กับต้นส้มโอ จนบังเกิดผลดีแล้ว ก็จะไปบอกสวนผสมที่ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแล้วก็จะเผยแพร่ให้กับสมาชิกผู้ปลูกส้มโอภายในกลุ่ม ครั้งแรก ๆ สมาชิกจะไม่สนใจปฏิบัติตามที่นายสมทรงให้

คำแนะนำ โดยเฉพาะการทำน้ำหมักชีวภาพ จึงต้องเผยแพร่ด้วยการขายแก่สมาชิกในราคาที่ไม่แพง เหตุที่ต้องขายเพราะถ้าแจกให้โดยไม่คิดมูลค่า ผู้ได้รับจะมองไม่เห็นคุณค่า และไม่นำไปใช้ ครั้นเมื่อซื้อไปใช้แล้วได้ผลดีสมาชิกหรือบุคคลอื่น ๆ ที่ซื้อไปจะกลับมาซื้อไปใช้อีก นายสมทรงก็จะแนะนำให้ทำใช้เอง โดยสาธิตวิธีการทำพร้อมทั้งส่วนผสมของวัตถุดิบโดยไม่ปิดบัง นอกจากนี้ นายสมทรงยังได้รับเชิญจากกลุ่มเกษตรกร กลุ่มต่าง ๆ ภายในจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดอื่น ๆ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ให้เป็นวิทยากรบรรยายการปลูกการดูแลรักษา สัมโอปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยชีวภาพ สารธรรมชาติไล่แมลง แก่เกษตรกร ครู และผู้สนใจอยู่เป็นประจำด้วยความเต็มใจ ด้วยจิตสำนึกว่าเมื่อประกอบอาชีพเกษตรกรที่สามารถช่วยตัวเองและครอบครัวได้ระดับหนึ่ง ควรคืนกำไรแก่ชุมชนและสังคม ซึ่งเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน (Global family)

- 5.2 การเปิดบ้านเป็นแหล่งวิชาการ และสถานฝึกฝนทักษะทางการเกษตรแก่ชุมชน และสถานศึกษา การที่นายสมทรงเป็นผู้นำทางการเกษตรแก่ชุมชนไม่ปิดบังองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ค้นพบด้วยตนเอง นายสมทรงและครอบครัวจึงพร้อมใจกันเปิดบ้านและสวนส้มเป็นแหล่งที่นักวิชาการ จากแหล่งต่าง ๆ ผู้สนใจมาหาความรู้ โดยนายสมทรงได้ให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาอย่างน้อย 3 สถาบัน ด้วยการให้นักศึกษามาศึกษาดูงาน ฝึกทักษะ และศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทย โดยนักศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และสถาบันราชภัฏจันทรเกษม ได้มีโอกาสใช้ชีวิตกินนอนและฝึกหัดทำการเกษตรที่มีนายสมทรงและครอบครัว เป็นวิทยากรให้คำแนะนำดูแล เอาใจใส่อย่างใกล้ชิดในการฝึกทักษะงานเกษตร การปฏิบัติตนตามวิถีชีวิตเกษตรกรเป็นแรมเดือน โดยให้พักอาศัยร่วมบ้านเดียวกัน (Home stay) เตรียมอาหารและรับประทานอาหารร่วมกัน ทั้งนี้ มีความประพฤติอันดีงามของนายสมทรงและครอบครัว มีส่วนขัดเกลา และโน้มน้าวจิตสำนึกของนักศึกษาให้เห็นความสำคัญของอาชีพเกษตรกร อันเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในยามวิกฤติเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีผู้สนใจในการที่จะปลูกส้มโอเป็นอาชีพทั้งชาวไทย และต่างชาติมาศึกษาดูงานเป็นระยะ ๆ ตลอดทั้งปี และขอซื้อกิ่งตอนส้มโอ และลั่นจี่ไปปลูกในที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เมื่อมีปัญหา นายสมทรงก็จะอนุญาตให้โทรศัพท์หรือจดหมายถามได้ และนายสมทรงจะให้คำตอบแก่ผู้ถามจนเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติด้วยตนเองได้ใน

ระดับที่พอใจ สำหรับปุ๋ยชีวภาพที่ใช้ในการปลูกส้มโอไร้สารพิษที่สวนแสงตะวันมีสูตร และขั้นตอนการผลิต ดังนี้

สารสกัดจากพืชหมัก

วัสดุและส่วนผสม

1) วัชพืช หรือผลไม้อ่อนที่ปลิดทิ้ง	14	ลิตร
2) น้ำ	14	ลิตร
3) กากน้ำตาล	420	มิลลิลิตร
4) น้ำหมักชีวภาพ	420	มิลลิลิตร
5) ถังพลาสติก		
6) ถังพลาสติก		

(1 ช้อนโต๊ะ = 10 มิลลิลิตร)

วิธีทำ

- 1) สับวัชพืชหรือผลไม้อ่อนให้มีขนาดยาว 2.0 – 2.5 เซนติเมตร
- 2) บรรจุวัชพืชที่สับแล้วในถังพลาสติก
- 3) ผสมน้ำหมักชีวภาพและกากน้ำตาลในน้ำและเทส่วนผสมลงในถังพลาสติก
- 4) หุ้มปากถังด้วยพลาสติกดำ
- 5) เขย่าวัชพืชในถังเพื่อระบายแก๊สในถัง
- 6) เมื่อครบ 7 วัน ใช้ผ้ากรองบรรจุในขวดพลาสติกเก็บไว้ใช้ต่อไป

วิธีใช้

- 1) ผสมสารสกัดจากพืชในปริมาณ 1 – 2 ช้อนชาต่อน้ำ 10 ลิตร รดลงบนพื้นรอบ ๆ ต้นไม้ผล โดยใช้บัวรดน้ำ หรือระบบให้น้ำอัตโนมัติ
- 2) ฉีดพ่นบนพืชผักไม้ประดับ หรือไม้ผลประมาณ 7 – 10 วัน/ครั้ง

จุลินทรีย์มูลสัตว์ (ปุ๋ยหมัก)

วัสดุและส่วนผสม

1) มูลสัตว์	1	ส่วน
2) แกลบดิบ	1	ส่วน
3) รำละเอียด	1	ส่วน
4) น้ำหมักชีวภาพ	10 - 20	มิลลิลิตร (1 - 2 ช้อนโต๊ะ)

- 5) กากน้ำตาล 10 - 20 มิลลิลิตร
 6) น้ำ 10 ลิตร

วิธีทำ

- 1) นำแอลกอฮอล์ผสมกับมูลสัตว์ให้เข้ากัน
- 2) ผสมน้ำหมักชีวภาพกับกากน้ำตาล น้ำ 10 ลิตร ที่เตรียมไว้ใส่ไปในบัวรดน้ำ และรดลงบนกองมูลสัตว์กับแอลกอฮอล์ให้ชุ่ม จากนั้นคลุกเคล้าให้มีความชื้นพอดี
- 3) นำรำละเอียด ลงคลุกเคล้ากับแอลกอฮอล์ผสมกับมูลสัตว์นำไปกองบนพื้นซีเมนต์ (ถ้าส่วนผสมในฝ่ามือแล้วคลายมือออก ส่วนผสมจะต้องไม่แตกออกจากกันหรือน้ำไหลเยิ้มออกมา) อย่านำให้สูงเกิน 1 ฟุต คลุมด้วยกระสอบป่าน ทิ้งไว้ 7 วัน หมั่นกลับกองปุ๋ยทุก ๆ 2 วัน
- 4) จุลินทรีย์มูลสัตว์ที่หมักได้ที่จะมีกลิ่นหอม นำไปใช้ได้เลย หรือจะบรรจุกระสอบเก็บไว้ในร่ม เก็บได้นาน

วิธีใช้

- 1) ใช้ผสมดิน สำหรับปลูกพืชทุกชนิด
- 2) สำหรับไม้ผลและพืชยืนต้น ใช้โรยรอบ ๆ ทรงพุ่มประมาณ 20 – 30 วันต่อครั้ง โดยใช้ 2 กำมือต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

ฮอร์โมนพืช

วัสดุและส่วนผสม

1) กลัวย่น้ำว่าสุก	1	กิโลกรัม
2) ฟักทองแก่จัด	1	กิโลกรัม
3) มะละกอสุก	1	กิโลกรัม
4) น้ำหมักชีวภาพ	10 - 20	มิลลิลิตร
5) กากน้ำตาล	20 - 30	มิลลิลิตร
6) น้ำสะอาด	5	ลิตร
7) ถังพลาสติกพร้อมฝา		

วิธีทำ

- 1) สับ กลัวย่น้ำ ฟักทอง และมะละกอสุก รวมทั้งเปลือกจนละเอียดผสมน้ำหมักชีวภาพ น้ำ กากน้ำตาล คลุกเคล้าให้เข้ากัน
- 2) บรรจุในถังพลาสติก ปิดฝา หมักไว้ 7 วัน กรองเอาแต่น้ำ ส่วนกากนำไปฝังดินเป็นปุ๋ย

วิธีใช้

- 1) นำส่วนที่เป็นน้ำ 20 มิลลิลิตร (2 ช้อนโต๊ะ) ผสมน้ำ 5 ลิตร ฉีดพ่นหรือรดต้นไม้ ช่วงติดดอกจะทำให้ติดผลดี
- 2) ส่วนที่เป็นไขมันเหลือง ๆ ในถังใช้ทากิ่งตอน กิ่งปักชำ ฯลฯ จะช่วยให้แตกรากดี

สารธรรมชาติไล่แมลง

วัสดุและส่วนผสม

1) เหล้าขาว	1	แก้ว
2) กากน้ำตาล	1	แก้ว
3) น้ำส้มสายชู	1	แก้ว
4) ยาเส้น(ยาฉุน)	1	ห่อ
5) น้ำหมักชีวภาพ	1	แก้ว
6) น้ำ	6	แก้ว
7) ถังพลาสติก		

วิธีทำ

- 1) ผสมส่วนผสมต่าง ๆ ให้เข้ากัน
- 2) เติมน้ำ 6 แก้ว
- 3) คนให้เข้ากัน
- 4) ปิดถังพลาสติกยกย่ำให้อากาศเข้า หมักไว้ 7 วัน

วิธีใช้

- 1) ผสมสารไล่แมลง 2 ช้อนโต๊ะต่อน้ำ 5 ลิตร
- 2) ใช้ฉีดขับไล่แมลงต่าง ๆ ที่มาทำลายพืช ทุก ๆ 7 วัน

บทที่ 4

ปัจจัยอื่น ๆ

จากการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยนำสู่การจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประสบผลสำเร็จมีดังนี้

แหล่งงบประมาณ

นโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในประเทศที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ในข้อ 3.3 2(4) นั้นได้เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวทั้งนี้เมื่อภาคราชการลดบทบาท หรือถอนตัวออกไปชุมชนจะต้องมีความรับผิดชอบแทนภาคราชการได้ ดังนั้นงบประมาณจากส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จึงจัดให้สำหรับการดำเนินงานตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการคิด และทำโดยเน้นให้ชุมชนเกษตรได้ตระหนักว่าการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเกษตรเป็นอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ไม่ทำให้วิถีชีวิตเกษตรกรเปลี่ยนแปลง . และคำนึงถึงระบบนิเวศ จากรายงานการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) ของ วท.ที่เสนอต่อ ททท. เมื่อ พ.ศ.2543 นั้น มีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตรคือ ศูนย์วิจัยและสถานีทดลองมีศักยภาพที่พร้อมจะจัดตั้งเป็นศูนย์การท่องเที่ยวหากได้รับการปรับปรุง จำนวน 9 แห่ง จากทั้งหมด 37 แห่ง ส่วนชุมชนเกษตรที่อยู่ในความรับผิดชอบตามภาระงานของกรมส่งเสริมการเกษตรนั้นมีทั้งหมด 89 แห่งทั่วประเทศ โดยที่จังหวัดสมุทรสงครามมีความพร้อม 4 แห่ง ใน พ.ศ. คือ 2543 คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไท่วรมใจ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวโด่ง ตำบลคลองเขิน อำเภอเมือง การเลี้ยงปลาทบทีมในกระชัง ตำบลบางนกแขวก และสวนแสงตะวัน ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที (ททท., 2543 หน้า 3 – 9) และเพิ่มเป็น 12 ศูนย์ฯ ใน พ.ศ.2545 สำหรับงบประมาณในการดำเนินงานท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามนั้น มีดังนี้

1. กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้จังหวัดสมุทรสงคราม ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นเงินอุดหนุนให้กับชุมชนเกษตร อีกส่วนหนึ่งเป็นค่าวัสดุ ค่าตอบแทน ค่าใช้สอยให้กับสำนักงานเกษตรจังหวัด งบประมาณส่วนที่จัดให้ชุมชนเกษตรนั้นเป็นค่าใช้จ่ายตามความจำเป็น โดยเน้นตามความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานท่องเที่ยว คือ การทำลานจอดรถหรือทำเทียบเรือ ชุมจัดจำหน่ายสินค้าเกษตร ห้องสุขา และอื่น ๆ ส่วนงบประมาณที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามได้รับนั้นใช้เป็นค่าวัสดุในการจัดทำป้ายนิเทศบอกเส้นทางไปยังศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ป้ายแสดงที่ตั้งศูนย์ ฯ สัญลักษณ์

ศูนย์ ฯ คำว่าวัสดุ จัดซื้อวัสดุงานบ้านงานครัว เช่น ถ้วยกาแฟ แก้วน้ำ กระจกน้ำร้อนน้ำ กระจก น้ำแข็ง ลังใส่น้ำแข็ง ที่ใช้เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การปรับพื้นที่เพื่อจัดภูมิทัศน์เพิ่มบรรยากาศ การท่องเที่ยวจากสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยมีวิทยากรจาก ททท. สมาคมมัคคุเทศก์ สมาคมผู้ประกอบการท่องเที่ยว และอื่น ๆ มาร่วมให้การฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถบริหารและจัดการงานท่องเที่ยวได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่จากภาคราชการเหล่านี้ ไปเป็นวิทยากรฝึกอบรมเกษตรกรต่อไป

2. งบประมาณสมทบจากชุมชนเกษตร ชุมชนเกษตรที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว ตามรายงานการศึกษาของ วท. และเข้าร่วมโครงการศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีส่วนร่วมในการ สมทบงบประมาณค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง เช่น การใช้ที่ดินของชุมชน และอาคารหรือโรงเรียน เป็นที่ตั้งศูนย์ฯ การใช้พื้นที่ในการทำลานจอดรถ หรือทำเทียบเรือ การแบ่งห้องพักในบ้านปรับปรุง เป็นที่ค้างแรมนักท่องเที่ยว การใช้งบประมาณในการทำเรือนพัก หรือบ้านพักเป็นเอกเทศ แยกต่างหากจากบ้านพักในบริเวณสวนเกษตร และการออกงบประมาณสมทบในการสร้างหรือ ปรับปรุงห้องสุขา เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท. ใช้งบประมาณในการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวตาม ธรรมชาติ หน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และชุมชนเกษตร ทำการ โฆษณา และเผยแพร่เอกสารแผ่นพับ อนุสาร อสท. สัญญลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ป้ายแสดงทาง ไปแหล่งท่องเที่ยว รูปภาพ ภาพยนตร์ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในประเทศทางสื่อมวลชน ภายในประเทศ ต่างประเทศ และ Internet สำหรับคำขวัญที่เชิญชวนนักท่องเที่ยว เช่น Amazing Thailand 2000-2001 ท่องเที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน พฤษภาคม เดือนแห่งผลไม้ อร่อยทุกไร่ ชิมไปทุกสวน ฯลฯ

4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลให้งบประมาณในการสร้าง ถนนเข้าสู่ศูนย์ฯ หรือแหล่งท่องเที่ยว สำหรับที่สวนแสงตะวัน องค์การบริหารส่วนตำบลบางพรม ได้ให้งบประมาณสร้างถนนเข้ายังสวนส้มโอ เพื่อให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่สามารถเดินหรือ ขับรถไปชมกิจกรรมการผลิตส้มโอ หรือร่วมเก็บผลส้มโอและศึกษาระบบนิเวศของสวนส้มโอ จาก วิทยากรเจ้าของสวนได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

5. หอการค้าจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความร่วมมือ และจัดงบประมาณ สนับสนุนในการจัดงานวันเทศกาลส้มโอ และลั่นจี่ประจำปีของจังหวัด และเทศกาลอื่น ๆ

6. งบประมาณจากองค์กรอื่น ๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กองทุนพัฒนา สังคม

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรได้สนองนโยบายรัฐบาลในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเกษตรตามรายงานการศึกษาของ วท. ที่เสนอต่อ ททท.เมื่อ พ.ศ.2543 โดยให้ความสำคัญกับสำนักงานเกษตรจังหวัดที่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวสูง จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามที่รับผิดชอบงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการปฏิบัติงานที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงคราม มีแนวโน้มที่จะทำให้ชุมชนเกษตรมีความรับผิดชอบในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในระดับหนึ่ง เมื่อภาคราชการลดบทบาทหรือถอนตัวออกไป บทบาทของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประจำสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม (นายสรณพงษ์ บัวโรย) ที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ประสบผลสำเร็จ คือ

1. มีนิสัยใฝ่รู้ นายสรณพงษ์ บัวโรย จะเข้าร่วมอบรมประชุมสัมมนา และศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเกษตร ที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน หรือโดยส่วนตัวเช่น ศึกษาดูงานสวนส้มโอ ลินจี การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การอบรมระบบการขยายตรง ฯลฯ แล้วนำมาศึกษาในเชิงลึกจากเอกสารตำรา มีการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง มีความรอบรู้จนเกิดความมั่นใจ จึงนำไปส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในความรับผิดชอบ การให้คำแนะนำต่าง ๆ ทางด้านเกษตรแก่เกษตรกร จึงเป็นไปตามที่เกษตรกรคาดหวังแก้ปัญหาได้ทำให้เกิดความเชื่อถือ

2. มีความขยัน นายสรณพงษ์ มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานร่วมกับเกษตรกร โดยไม่คำนึงถึงวันหยุดหรือนอกเวลาราชการเพราะ งานท่องเที่ยวเป็นงานที่จะต้องมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา เช่น วันที่ที่มีการรับแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังศูนย์ฯ ไດ ศูนย์ฯ หนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม ก็จะต้องมีการประสานงานส่งข่าวต่อศูนย์ฯ นั้น และจัดให้เกษตรกรที่เกี่ยวข้องมีการประชุมเตรียมความพร้อม และนายสรณพงษ์ ก็เข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้งอาจจะเป็นเวลานอกราชการโดยคำนึงถึงเวลาที่สะดวกของเกษตรกร ในการประชุมนั้น เน้นให้มีการเตรียมความพร้อม และจัดการโดยเกษตรกรไม่ใช่เป็นการสั่งจากภาครัฐ

3. มีการทำงานต่อเนื่องอันยาวนานในพื้นที่เดียวกันนายสรณพงษ์ รับราชการที่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นเวลายาวนานเกิน 20 ปี ทำให้ทราบข้อมูลการเกษตรของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง และเป็นคนที่เอาใจใส่งานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่แล้ว จึงทำให้การทำงานร่วมกับเกษตรกรเกิดความผูกพัน มีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรในการให้คำแนะนำหรือการส่งเสริมงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4. มีคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจในการทำงาน นายสรณพงษ์ มีคุณธรรมในการทำงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ เมื่อส่งเสริมงานเกษตรใด ๆ ให้เกษตรกรทำได้สำเร็จแล้วไม่ทำตัวให้เด่น หรืออวดอ้างทำตัวให้ดังบนความสำเร็จของเกษตรกร หรือหาประโยชน์ใส่ตนจากความสำเร็จ

นั้น งานใด ๆ ที่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ต้องตกอยู่กับเกษตรกร นายสรณพงษ์ จึงได้รับความเชื่อถือ และการยอมรับจากเกษตรกรกลุ่มต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

5. การเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม การทำงานเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมให้เกษตรกรเข้าใจบทบาท และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนเกษตรกรว่ามีสิทธิ และหน้าที่อย่างไร และมีขอบเขตการทำงานพิเศษนี้ให้เกษตรกรเชื่อถือได้ว่าสิทธิและหน้าที่ของการมีส่วนร่วม นั้นเกษตรกรได้รับประโยชน์ตามสิทธิที่แท้จริง แต่มีหน้าที่ด้วย ซึ่งถ้าหน้าที่นั้นบกพร่องสิทธิพึงจะได้อาจจะหมดไป เช่น การเข้าร่วมโครงการศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร นายสรณพงษ์ จะมีการจัดประชุมเวทีชาวบ้านให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงศักยภาพที่มีพร้อมจะเข้าร่วมโครงการมากน้อยเพียงไร ซึ่งแจ้งให้ชุมชนทราบหลักการ รายละเอียดของโครงการ เมื่อชุมชนเข้าร่วมโครงการแล้วชุมชนได้สิทธิอะไรและมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง ให้ชุมชนได้ระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนนั้นถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้น ผลจากการประชุมเวทีชาวบ้านเมื่อชุมชนยอมรับในหลักการ และเข้าร่วมโครงการศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้ว ก็จะมีการตั้งคณะทำงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรภาคประชาชนประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สมาชิกของศูนย์ฯ ผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดตั้งศูนย์ฯ คือ ขายผลผลิตได้เพิ่มมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องนำไปขายที่ตลาด หรือหาตลาดจำหน่ายผลผลิตไม่ได้ ซึ่งเป็นปัญหาในอดีตก่อนมีการจัดตั้งศูนย์ฯ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น กิจกรรมศูนย์ฯ จึงเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้โดยวิถีชีวิตเกษตรกรไม่เปลี่ยนแปลง แต่ชุมชนเกษตรจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และศูนย์ฯ ในการผลิตให้ได้สินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ กล่าวคือ ผลผลิตเกษตร เกษตรกรจะต้องผลิตอย่างมีคุณภาพด้านรสชาติ ขนาดผลรูปร่างผลไม่เป็นไปตามพันธุ์ มีความสม่ำเสมอของปริมาณ มีบรรจุภัณฑ์ที่ดี เกษตรกรผู้ผลิตจะต้องมีคุณธรรมคือ มีความซื่อสัตย์ ซั่งสินค้าได้น้ำหนัก และราคาที่ตกลงกันได้ ราคาสินค้าจะต้องไม่แพงกว่าราคาในตลาดทั่ว ๆ ไป ราคาของสินค้ามีมาตรฐานเดียวกัน เช่น สวนเกษตรที่จัดเก็บเงินค่าบริการนักท่องเที่ยวให้เข้าชมสวน ผลผลิตที่จัดให้นักท่องเที่ยวชิมกับที่ให้ซื้อนำกลับจะต้องมีคุณภาพดีในระดับเดียวกัน สินค้าเกษตรที่ขายจะต้องมีคุณประโยชน์ต่อผู้บริโภค ไม่ใช่สารเคมีในกระบวนการผลิตจึงไร้สารพิษ การผลิตคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศ ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวทุกวิถีทาง เมื่อนักท่องเที่ยวมีความประทับใจก็จะกลับมาเที่ยวพร้อมเพื่อน ๆ และญาติอีกมากมาย ทำให้กิจการของศูนย์ฯ มีความยั่งยืนและเข้มแข็ง ชุมชนเกษตรก็มีความยั่งยืนตามไปด้วย มีการสร้างเครือข่ายหรือพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างศูนย์ฯ ต่อศูนย์ฯ ระหว่างศูนย์ฯ กับผู้ผลิตปัจจัยในการผลิตที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ เช่น มูลสัตว์จากฟาร์ม ซึ่งटनाเกลือกจากนาเกลือ กระดาษและถุง และวัสดุอื่นที่ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์อื่น ๆ การเป็นเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ จะซื้อของได้ราคาต่ำลง

นอกจากนี้ นายสรณพงษ์ ยังมีแนวคิดในการทำงานร่วมกับเกษตรกร ในการที่จะให้เกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ ของจังหวัดรู้เท่า ๆ กันหมดในเรื่อง ของเทคนิคการผลิต เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้ความสำคัญของการผลิตที่มีคุณภาพ คุณธรรม คุณประโยชน์ เน้นให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิต และนำความรู้ไปผลิต โดยมีการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซากอย่างที่เกษตรกรที่อื่น ๆ เคยประสบมาแล้ว เช่น การป้องกันความเสียหายจากน้ำเสียในลำน้ำแม่กลอง ที่จะมีผลต่อการเลี้ยงปลาหับทิมในกระชังของจังหวัด และสามารถแก้ปัญหาการผลิตภายในกลุ่มเกษตรกร หรือขอความร่วมมือในการแก้ปัญหาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. การเป็นอาสาสมัคร ที่ปรึกษาโครงการ และคณะทำงานระดับต่าง ๆ นายสรณพงษ์ เป็นอาสาสมัครในขบวนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนี้

- 6.1 ประธานคณะทำงานยุทธศาสตร์เกษตรธรรมชาติ และพลังงานยั่งยืนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 6.2 ประธานคณะทำงานยุทธศาสตร์เกษตรธรรมชาติ และพลังงานยั่งยืน จังหวัดสมุทรสงคราม
- 6.3 คณะทำงานกองทุนพัฒนาสังคม (Social Investment Fund , SIF) จังหวัดสมุทรสงคราม
- 6.4 คณะทำงานกองทุนพัฒนาสังคมระดับภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 6.5 ที่ปรึกษายุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม
- 6.6 ที่ปรึกษาโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง จังหวัดสมุทรสงคราม
- 6.7 คณะทำงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 6.8 คณะทำงานคณะกรรมการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (คพคช.)
- 6.9 เป็นแกนนำโครงการคลังปัญญามหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม

การทำหน้าที่อาสาสมัครในภาคประชาชนในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และมีความรับผิดชอบต่องานในส่วนที่รับผิดชอบสูง จึงได้รับการพิจารณาจากแหล่งเงินทุนให้งบประมาณโครงการต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใน พ.ศ.2544 ดังนี้

ชื่อโครงการ	แหล่งเงินทุน	งบประมาณ (บาท)
อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง	กองทุนพัฒนาสังคม	200,000
สร้างแนวปะการังเทียม	กองทุนพัฒนาสังคม	400,000
การใช้ประโยชน์จากซีเมนต์นาเกลือ	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	77,000
พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	กองทุนพัฒนาสังคม	300,000
ยุทธศาสตร์เกษตรธรรมชาติและพลังงานยั่งยืน	กองทุนพัฒนาสังคม	1,300,000
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	1,900,000

7. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการรับราชการเป็นเวลาอันยาวนานติดต่อกันที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามแห่งนี้ นายสรณพงษ์ มักจะได้พบและต้อนรับผู้มาติดต่อราชการในการมาศึกษาดูงานการเกษตรของจังหวัด ได้เผชิญอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ จะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้การต้อนรับแขกหรือผู้ประสงค์มาดูงานเกษตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขึ้นไปทั้งจากคนไทย และคนต่างชาติ เช่น นักวิชาการเกษตร กลุ่มเกษตรกรจากอินโดนีเซีย ได้มาศึกษาดูงานด้าน การเกษตร ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความสนใจไก้ชน ไก้สวยงาม การเลี้ยงไก้ของเกษตรกรยังเป็นเพียงงานอดิเรก และเลี้ยงตามความสนใจ จึงอยู่กระจัดกระจาย และปริมาณไม่มากพอที่นักท่องเที่ยวจะซื้อได้ตามความต้องการในเวลาอันจำกัดของการเดินทางมาในครั้งนั้น ๆ นายสรณพงษ์ จึงมีความคิดริเริ่มในการที่จะส่งเสริมการเลี้ยงไก้ชน ไก้สวยงามแก่กลุ่มเกษตรกรด้วยการ ให้เกษตรกรผู้สนใจเลี้ยงไก้ที่อยู่แล้ว มารวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร มีการจัดการกันภายในกลุ่ม มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มที่ชัดเจน เพื่อให้การเลี้ยงไก้มีการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้น มีแนวโน้มที่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เหมือนกับการปลูกไม้ผล การเลี้ยง ปลา และอื่น ๆ สามารถจัดตั้งเป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อีกศูนย์หนึ่ง และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติก็มีความสนใจที่จะมาเที่ยวและชมศูนย์ ฯ ตามความต้องการได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น มีการซื้อการขายไก้สวยงามเป็นอาชีพได้ในอนาคต และจากการที่นายสรณพงษ์ ทำงานร่วมกับชุมชนปฐมอโศก พบว่าสมาชิกปฐมอโศก ได้นำพืชสมุนไพร เช่น เสลดพังพอน ทองพันชั่ง ใบหม่อน และอื่น ๆ ไปคั่วไฟอ่อนจนแห้งแล้วขงเป็นชาไว้ดื่มแทนน้ำบำรุงสุขภาพ มีประชาชนสนใจซื้อไปบริโภค นายสรณพงษ์ จึงมีความคิดริเริ่มที่จะส่งเสริมเกษตรกรทำน้ำชาจากใบฝรั่งขึ้น เพราะในใบฝรั่งมีคุณค่าทางโภชนาการไม่ด้อยไปกว่าพืชสมุนไพรอื่น ๆ ส่วนปุ๋ยหมักชีวภาพนั้น นายสรณพงษ์ ได้มีการพูดคุยกับบาทหลวงฝรั่งวัดคริสต์ที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที เกี่ยวกับการนำปุ๋ยหมักชีวภาพมาใช้ในการเกษตร เพราะต่างประเทศผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพใช้แทน

ปุ๋ยเคมีมานานแล้ว และเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสงครามได้ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีปราบโรคและแมลงศัตรูพืช มีปัญหาสิ้นเปลืองงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี และทำลายสุขภาพเกษตรกรผู้ทำให้เจ็บป่วยอยู่เป็นประจำ มีความคิดที่จะให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี จึงนำเอกสารการอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพมาศึกษาและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง และแนะนำเกษตรกรไปอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพตามโครงการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงครามของกิ่งเขตจังหวัดสระบุรี แล้วไปเริ่มทดลองทำ และใช้ในการผลิตส้มโอที่สวนแสงตะวัน ของนายสมทรง แสงตะวัน จนได้ผลดีและได้ส้มโอมีคุณภาพดีปลอดสารพิษ จนส้มโอเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง และปริมาณไม่พอจำหน่ายในปัจจุบัน

8. มีศักยภาพสูงสามารถปฏิบัติงานได้หลาย ๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพ นายสรณพงษ์ มีความสามารถหลาย ๆ ด้านในตัวคน ๆ เดียวกัน เช่น พนักงานส่งเสริมการเกษตรที่รู้จักเอาใจเกษตรกรออกทุกสถานะการณ์ นักประชาสัมพันธ์เป็นผู้ประชาสัมพันธ์งานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของจังหวัดด้วยการเขียนรายการท่องเที่ยวของศูนย์ ๆ ต่าง ๆ ของจังหวัด เชิญสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ทำข่าวและภาพยนต์สารคดีท่องเที่ยว เป็นผู้ประสานงานกลุ่มเกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ ศูนย์ ๆ ต่าง ๆ ให้มีการจัดการบริหารการท่องเที่ยวกันได้ตามลำพัง เป็นนักวิชาการที่มีความสามารถในการเขียนบทความวิชาการ โครงการต่าง ๆ จนกองทุนต่าง ๆ เห็นความสามารถและความสำคัญได้รับเชิญเป็นคณะที่ปรึกษา และคณะทำงานโครงการต่าง ๆ ของกองทุน มีความสามารถในการประสานงานกลุ่มเกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ ในการจัดเวทีชาวบ้านเวทีต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนเกษตรได้มีส่วนร่วมในการคิด และทำโครงการต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อประโยชน์ของชุมชนเกษตรเอง

9. การครองตน นายสรณพงษ์ มีความประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีคำพูด และการกระทำที่น่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่ติดอบายมุขหรือสิ่งเสพติดใด ๆ ให้ความอบอุ่นและความมั่นใจแก่ผู้ร่วมงาน เช่น ในการนำกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายไปศึกษาดูงานตามโครงการที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจากกองทุนต่าง ๆ นั้น ๆ จะมีการปฐมนิเทศก่อนออกเดินทาง ซึ่งแจ้งกำหนดการศึกษาดูงานการปฏิบัติตนระหว่างการเดินทางพร้อมแจกเอกสารแก่ผู้ดูงานทุกคนจนเข้าใจตรงกัน เช่น การตรงต่อเวลา การไม่เสพติด หรือเล่นการพนันต่าง ๆ นายสรณพงษ์ เป็นแบบอย่างที่ดีไม่ประพฤติในสิ่งที่ตนห้ามปฏิบัติแก่ผู้ร่วมทาง เกษตรกรเข้าใจให้ความร่วมมือด้วยดี การศึกษาดูงานจึงบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ แหล่งเงินทุนเห็นคุณค่าความคุ้มค่าของงบประมาณที่ให้จึงมีแนวโน้มจะใช้งบประมาณแก่จังหวัดต่อไป และพฤติกรรมครองตนที่ดีงามสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้อีกครอบครัวยังของนายสรณพงษ์ ให้ความร่วมมือให้การสนับสนุน และมีความเข้าใจในการปฏิบัติงานภาคประชาชน จึงสามารถครองตนได้อย่างมีความสุขทั้งครอบครัวเช่นที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

10. การให้ชุมชนมีส่วนร่วม นายสรณพงษ์ ได้ให้แนวคิดให้ชุมชนศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร จัดเวทีชาวบ้านโดยเป็นที่เล็งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอทุนทางสังคมของชุมชน การเสนอแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนเอง และร่วมกันเสนอโครงการต่าง ๆ เพื่อของบประมาณจากกองทุนต่าง ๆ มาพัฒนาจังหวัด เช่น โครงการวิจัย เรื่องการใช้ประโยชน์จากจี๊ดแคนนาเกลิโอ เพราะจี๊ดแคนนาเกลิโอเป็นของเหลือใช้จากนาเกลิโอ ฯลฯ หากผลการวิจัยชี้ว่าจี๊ดแคนนาเกลิโอมีศักยภาพที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในด้านใด อย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร จี๊ดแคนนาเกลิโอสามารถขายได้เป็นการเสริมเพิ่มรายได้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาเกลิโอ เป็นต้น ถ้าสุดเป็นแกนนำเชิญชวนศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มี ส่วนร่วมใน การจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

11. มัคคุเทศก์ สำนักงานเกษตรจังหวัดได้คัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่สมัครใจจะทำหน้าที่วิทยากรนำเที่ยวมาอบรมเป็นมัคคุเทศก์จำนวน 20 คน ใน พ.ศ. 2543 ในการจัดประชุมการดำเนินงานของศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด และการจัดเวทีชาวบ้านของชุมชน จะมีชุมชนเกษตรทั้งแกนนำ ผู้อำนวยการศูนย์ ฯ สมาชิกศูนย์ ฯ และมัคคุเทศก์ มาร่วมประชุมเพื่อให้รับรู้เหตุการณ์การดำเนินงานเท่า ๆ กัน ทำให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างศูนย์ ฯ ต่าง ๆ ทั้งหมดของจังหวัดกับมัคคุเทศก์มีความผูกพัน และรู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของศูนย์ ฯ ทำให้การนำนักท่องเที่ยวไปยังศูนย์ ฯ ต่าง ๆ มีความราบรื่นสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ ฯ เป็นปัจจุบัน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สับสน มัคคุเทศก์เป็นคนในชุมชนเกษตร มีความผูกพันกับท้องถิ่นรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับจังหวัดนอกเหนือจากการท่องเที่ยวเกษตร มัคคุเทศก์มีข้อมูลสามารถอธิบายหรือบอกเล่าประกอบการเดินทาง ระหว่างนำชมเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดความเพลินเพลิน ปัจจุบันมีมัคคุเทศก์ที่ผ่านการอบรมที่มีศักยภาพในการทำหน้าที่ได้อย่างดี 5 คน จากการศึกษาพบว่ามัคคุเทศก์เหล่านี้มีการติดตามข้อมูลด้านต่าง ๆ ของจังหวัดอย่างใกล้ชิด เพื่อนำเสนอนักท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญของจังหวัด เหตุการณ์สำคัญในอดีต สถานที่จัดจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะไม่หวังส่วนแบ่งรายได้การขายสินค้าจากนักท่องเที่ยว เป็นต้น

งานเทศกาลวันสำคัญประจำปีของจังหวัด

การจัดงานเทศกาลประจำปีของจังหวัดเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาชมกิจกรรมอย่างมีความสุขและสนุกสนาน มักจะเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงการจัดการทางการเกษตรหรือที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ดังนี้

1. งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งจัด ณ บริเวณอุทยาน พระบรมราชานุสรณ์ อำเภออัมพวา ในงานนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงเสด็จเป็นองค์ประธานของการเปิดงานนี้ทุกปี สำหรับในปีที่พระองค์ท่านทรงเสด็จมาเปิดงานในวันที่ 19 มกราคม 2545 พระองค์ทรงพระราชทานรางวัลแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ชนะเลิศในการประกวดผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดสมุทรสงครามและเกษตรกรที่ชนะเลิศประกวดภายในจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง มีการจัดจำหน่ายพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ผลผลิตเกษตร และผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีคุณภาพ รวมทั้งการสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรต่าง ๆ สำหรับศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามนี้ ได้มีส่วนร่วมในงานนี้โดยมีการส่งผลผลิตเข้าร่วมประกวด และได้รับรางวัลจากงานนี้ทุกปี เช่น งานประกวดสวนถาด สวนถาดลอยฟ้า งานอาหารไทยที่เป็นอาหาร พื้นบ้าน การประกวดพันธุ์ไม้หายาก ที่ได้รับรางวัลจากพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานประจำปี 2545 นี้คือ อาหารไทยพื้นบ้าน แกงเบ็ดใส่กระดองกุ่ม ซึ่งผู้ได้รับพระราชทานรางวัลเป็นสมาชิกของศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดให้ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของงานนี้เป็นอีกแรงหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมของศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรประสบผลสำเร็จ

2. การจัดงานวันลิ้นจี่และของดีแม่กลองเป็นงานเทศกาลประจำปีอีกวันหนึ่งของจังหวัด เป็นงานกิจกรรมที่จัดขึ้นตามฤดูกาลที่มีผลผลิตลิ้นจี่ จัดระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน ของทุกปี เป็นลิ้นจี่พันธุ์คอมพิวเตอร์ ซึ่งมีปลูกกันมากในอำเภออัมพวา อำเภอบางคนที ซึ่งเป็นไม้ผลที่ให้ผลผลิตปีละ 1 ครั้ง มีปลูกปะปนกันในบริเวณเดียวกันร่วมกับส้มโอ มะพร้าว ในช่วงที่ลิ้นจี่ออกผล บนสองข้างทางของถนนแม่กลองบางนกแซงที่เป็นถนนผ่านสวนลิ้นจี่ จะเป็นภาพที่สวยงามขอผลสีแดงเต็มต้น ตัดกับใบสีเขียวจนต้องนำไม้มาค้ำไว้ เพราะลำต้นรับน้ำหนักผลลิ้นจี่ไม่ไหวอาจจะทำให้กิ่งฉีกหักได้ หากนักท่องเที่ยวเดินทาง ทางเรือ ไปตามลำคลองต่าง ๆ ที่ผ่านสวนลิ้นจี่ก็เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ ผลผลิตลิ้นจี่ที่ออกมาในช่วง มีนาคม - เมษายน นี้จะออกก่อนลิ้นจี่ที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีผลผลิตในเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป ผลจากสภาพอากาศที่มีความแตกต่างกันของทั้งสองจังหวัด ที่ลิ้นจี่ออกผลผลิตไม่พร้อมกัน ลิ้นจี่จึงไม่มากพอที่จะล้นตลาดหรือทำให้ราคาตกลงได้

3. งานวันส้มโอขาวใหญ่จังหวัดสมุทรสงคราม จะจัดในเดือนสิงหาคม - กันยายน คณะกรรมการจัดงานมักจะจัดให้ตรงกับเทศกาลวันสารทจีน เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนจะใช้ผลไม้หลายอย่างในพิธีการเช่นไหว้บรรพบุรุษ และส้มโอเป็นไม้ผลมงคลที่เชื่อกันต่อ ๆ มาว่าจำเป็นต้นจัดซื้อให้ได้เพื่อใช้ในพิธีกรรมเช่นไหว้ ดังนั้น การจัดงานวันส้มโอประจำปีให้ตรงกับเทศกาลสารทจีน จึงทำให้ขายผลผลิตได้ดีและขายได้มาก ในงานนี้จะมีการประกวดส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่และพันธุ์อื่น ๆ เพื่อให้เกษตรกรมีการพัฒนาการปลูกให้ดียิ่งขึ้น หลังจากงานเทศกาลเสร็จสิ้นลงแล้ว นักท่องเที่ยวที่ติดใจในรสชาติของผลไม้ นั้นจะติดตามไปซื้อที่สวนไม้ผลแต่ละแห่ง รวมทั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่าง ๆ ของจังหวัดในเวลาต่อมา ทั้งนี้เพราะผลผลิตที่จัดจำหน่ายในระหว่างเทศกาลนั้นมีการนำผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่มีคุณภาพดีทั้งด้านรสชาติ ปลอดภัยพิษ ไปจำหน่ายในราคาที่เป็นธรรมไม่แพง เกษตรกรอยู่ได้ ผู้ซื้อซื้อไปบริโภคได้ในภาวะเศรษฐกิจพอเพียง

4. งานนมัสการหลวงพ่อบ้านแหลมวัดเพชรสมุทรวรวิหาร เนื่องจากชาวจังหวัดสมุทรสงครามมีความเลื่อมใสศรัทธาในหลวงพ่อบ้านแหลม และนับถือกันว่าหลวงพ่อบ้านแหลมเป็นองค์พระที่คู่กันมากับจังหวัดหรือเป็นพระประจำจังหวัด มีการจัดงานประจำปี ๆ ละ 2 ครั้ง คือ ระหว่างวันสงกรานต์ และวันสารทจีน ในระหว่างวันงานจะมีพุทธศาสนิกชน ภายในจังหวัด และจังหวัดอื่น ๆ มากกราบนมัสการหลวงพ่อบ้านแหลมกันเป็นจำนวนมาก จะมีการนำของมากราบสักการะ เช่น ผลไม้ อาหารคาวหวานอื่น ๆ รวมทั้งมีการจัดละครรำแก้บนหน้าองค์หลวงพ่อบ้านแหลม เป็นสิ่งยืนยันความศรัทธาของหลวงพ่อ จากการมากราบไหว้สักการะหลวงพ่อแล้วก็จะมีการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในจังหวัด รวมทั้งสวนไม้ผล ศูนย์อาหาร สวนอาหาร แหล่งที่พัก ที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5. งานวันตะวันรอนดอนหอยหลอด เป็นงานประจำปีของจังหวัด จัดให้มีการออกร้านจำหน่ายอาหารทะเลสด อาหารตามสั่งของนักท่องเที่ยว อาหารที่ขึ้นชื่อ คือ ผัดฉ่าหอยหลอด จำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเลต่าง ๆ จากเกษตรกรผู้ผลิตโดยตรง ทั้งหอยตากแห้ง กุ้งแห้ง ปลาหมึกแห้ง หอยดอง ปูดอง บู่แป้นชุบแป้งทอด กุ้งแช่น้ำปลา ปลาแดดเดียว กะปิ เคยน้ำปลาและผลิตภัณฑ์อีกมากมาย จัดให้นักท่องเที่ยวได้เดินย่ำไปบนดอนหอยหลอด เพื่อจับหอยหลอด โดยผู้จัดงานได้เตรียมอุปกรณ์ไว้ให้ยืมที่น้ำทะเลลง เป็นที่สนุกสนานและประทับใจมีรูปลักษณ์ แก่นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสได้มาเที่ยวงานนี้ และบอกต่อ ๆ กันไปในหมู่ญาติ เพื่อนฝูง ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากในทุกปี

6. งานวันกินปลาจังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามโดยคณะกรรมการจัดงานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปลาที่เป็นอาหารประจำบ้านที่ขาดไม่ได้ของคนไทย คือ น้ำพริกปลา ได้จัดงานนี้เพื่อเผยแพร่ปลาที่เป็นปลาที่มีรสชาติดี และเป็นกิจกรรมจัดเพื่อตั้ง

ดูให้นักท่องเที่ยวได้เดินเข้ามาในจังหวัดเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจอีกวิธีหนึ่งในช่วงที่เป็นฤดูกาลที่สามารถจับปริมาณปลาได้มากของจังหวัดและปลอดภัยจากการจัดงานวันไม่ผลอื่น ๆ ของจังหวัด ปลาที่จับได้ในบริเวณทะเลของจังหวัดสมุทรสงคราม รสชาติดี เนื้อปลาจะมัน นำไปทอด นึ่ง หรือต้มก็อร่อย จนมีคำพูดติดปากคนซื้อ – คนขายว่า ปลาคุณภาพรสชาติดีต้องปลาแม่กลองเท่านั้น งานวันกินปลาจะจัดปีละ 1 ครั้ง ในช่วงปลายปี

7. งานวันกวนกะละแม่วัดศรีมหาสมุทร (วัดรามัญ) จะเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เป็นวันเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารไทย เป็นการจัดงานเพื่อเผยแพร่ขนมไทย จะเป็นกิจกรรมแสดงวิธีทำขนมกะละแม ตลอดจนถึงการแข่งขันการกวนกะละแม ซึ่งเป็นขนมที่มีขั้นตอนการทำที่ใช้เวลายาวนานทำจากวัตถุดิบเกษตรในท้องถิ่น คือ ข้าวเหนียว มะพร้าว น้ำตาล มีกรรมวิธีในการทำตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ การนึ่งข้าวเหนียว ส่วนผสมที่เหมาะสม การกวนจนส่วนผสมต่าง ๆ รวมเป็นเนื้อเดียวกันจนเหนียวหนืด เทลงถาดตัดเป็นแผ่นเพื่อสะดวกในการบริโภคและจำหน่าย ซึ่งการทำได้สำเร็จต้องใช้ความอดทนและทำงานกันเป็นทีม ดังนั้น กิจกรรมกวนกะละแมจะเป็นงานที่ฝึกให้ผู้เข้าร่วมงานแข่งขันจะต้องทำงานกันเป็นทีม มีความสามัคคี มีความอดทน ลุ่งงานหนักไม่ท้อถอย ผู้มาเที่ยวงานก็จะมีโอกาสชมการแข่งขันอย่างสนุกสนาน การลิ้มชิมรสกะละแม การซื้อขนมกะละแม ขนมไทยอื่น ๆ ตลอดจนถึงผลไม้และอื่น ๆ นำกลับบ้าน ได้ทำบุญกับวัด และเลยไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของจังหวัด เป็นต้น

ตลาดและตลาดนัด

ทางจังหวัดได้จัดสถานที่ เพื่อเป็นช่องทางในการจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตร นอกเหนือจากตลาดรถไฟซึ่งเป็นตลาดเก่าแก่ของจังหวัดที่ไม่สามารถขยายพื้นที่เพื่อเพิ่มปริมาณสินค้าที่จะขายในตลาดรวมทั้งให้เกษตรกรได้เข้าไปจับจองแผงเพื่อขายสินค้าได้นั้น มีการเปิดตลาดใหม่อีกอย่างน้อย 2 แห่ง ริมถนน ธนบุรี – ปากท่อ คือ ตลาดบางแก้ว ตำบลบางแก้ว บริเวณอำเภอเมืองก่อนเข้าสู่ตัวจังหวัด จะเป็นตลาดขายปลาและผลิตภัณฑ์ปลาต่าง ๆ อีกแห่งหนึ่ง คือ ตลาดของดีเมืองแม่กลอง กิโลเมตรที่ 69 ตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง มีผลผลิตเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตร และร้านค้าจำหน่ายอาหาร เช่น ข้าวแกง ก๋วยเตี๋ยว และอาหารตามสั่ง บริการแก่ผู้เดินทางและนักท่องเที่ยว

ตลาดนัด ย่านชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดเป็นสถานที่จัดตลาดนัด เพื่อจำหน่ายผลผลิตเกษตร เสื้อผ้า และสินค้าต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันในราคาที่ไม่แพง จะมีการจัดเป็นประจำทุกวัน แต่ใน 1 สัปดาห์ สถานที่จัดจะไม่ซ้ำกันหรืออาจจะซ้ำกันอย่างมาก 2 วัน สำหรับศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะได้รับการจัดให้นำผลผลิตเกษตรและผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายที่บริเวณสนามศาลากลางจังหวัดทุกวันศุกร์ โดยมี คุณสรณพงษ์ บัวโรย เจ้าหน้าที่บริหารงานเกษตร จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นผู้ประสานงานให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ต้อนรับ

นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้นำผลผลิตไปจำหน่าย การมีตลาดสถานที่จำหน่ายเป็นที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรสามารถจัดเตรียม ผลผลิตไปจำหน่ายได้ เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร นอกจากการจัดจำหน่ายที่แหล่งผลิต หรือ ส่งขายพ่อค้าแม่ค้าประจำที่มาซื้อเพื่อไปขายต่อ เป็นกิจกรรมที่ดูดซับผลผลิตจากศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกช่องทางหนึ่ง

อัธยาศัยและความมีน้ำใจของชาวแม่กลอง

เนื่องจากจังหวัดสมุทรสงครามเป็นเมืองที่มีการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นทางการมานานแล้ว ชาวเมืองแม่กลองจึงคุ้นเคยกับการต้อนรับคนแปลกหน้าซึ่งคือนักท่องเที่ยวและเป็นธรรมเนียมของคนไทย ที่ว่าใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับเป็นอย่างดี คนแม่กลองโดยส่วนใหญ่จึงเป็นคนมีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจกว้าง พุดไพเราะ ได้พบเห็นแล้วสบายตา สบายใจ และสบายหู นักท่องเที่ยวหลงทางไปจากจุดที่ต้องการจะไปก็สามารถสอบถามทางจากผู้คนในแม่กลองได้อย่างสบายใจและปลอดภัย จนไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการจะไปได้ถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพราะความมีน้ำใจของคนแม่กลอง หากจะซื้อผลผลิตใดจากสวนใด ๆ ก็สามารถที่จะลี้มลองรสเพื่อที่จะตัดสินใจซื้อได้ตามรสชาติที่ต้องการ และเป็นผลผลิตปลอดสารพิษได้โดยไม่ต้องชำระเงินตามมูลค่าของผลิตผลเกษตรที่ได้ชิมก่อนซื้อได้อีกด้วย ซึ่งเป็นความมีน้ำใจของเกษตรกรแม่กลอง เป็นวิธีปฏิบัติที่ผูกพันคนซื้ออย่างประทับใจยิ่งทำให้อยากกลับมาเยือนเพื่อมาซื้ออีก ดังเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนแสงตะวัน ที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่สวนแสงตะวันได้มาชิมส้มโอขาวใหญ่ปลอดสารพิษ ประทับใจในรสชาติและอัธยาศัยของนายสมทรง นางฉวีล แสงตะวัน ผู้อำนวยการศูนย์ฯ และเจ้าของสวน ได้ซื้อส้มโอกลับไป และกลับมาซื้ออีกหลาย ๆ เที่ยว มาพร้อมญาติและเพื่อน ๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน นักท่องเที่ยวประทับใจรสชาติส้มโอสวนแสงตะวันมาก ในวันที่ 24 มีนาคม 2545 จึงได้จัดกองผ้าป่าไปทอดในบริเวณไม่ไกลจากสวนแสงตะวัน จำนวน 17 คันรถบัสใหญ่ ก่อนถึงเวลาทอดผ้าป่า ในเวลา 06.00 น. ได้นำกองผ้าป่ามาแวะซื้อส้มโอ ลิ่นจี ที่สวน แห่งนี้ จนสถานที่คับแคบลง จึงจัดให้มีตลาดซื้อ - ขาย สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้ซื้ออย่างสะดวก และถูกใจที่บริเวณสนามหน้าโรงเรียนวัดแก่นจันทร์เจริญ นายสรณพงษ์ บัวโรย ผู้ประสานงานได้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อจัดให้สมาชิกของศูนย์ฯ ได้นำผลผลิตที่มีคุณภาพมาขายได้มากในเวลาอันสั้นแก่นักท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัด

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่น้อยจัดเป็นจังหวัดเล็ก ๆ จังหวัดหนึ่ง แต่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ กล่าวคือ มีผลผลิตเกษตรที่หลากหลาย รสชาติดี ทั้งไม้ผล คือ ส้มโอขาวใหญ่ ลิ่นจี ส้มแก้ว มะพร้าว

ปลาน้ำเค็มและผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อ กะปิเคียว น้ำปลา ปู ปลา หอย ต่าง ๆ เป็นแหล่งเลี้ยงปลา สลิด และทำปลาสลิดแดดเดียวจำหน่ายไม่แพ้ปลาสลิดบางบ่อ มีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มีทะเล ป่าชายเลน นาเกลือ แม่น้ำแม่กลอง มีลำคลองต่าง ๆ ผ่านสวนผลไม้ จึงมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ เช่น ดอนหอยหลอด ที่ขึ้นชื่อ ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบรมราชานุสรณ์ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย อำเภออัมพวา วัดเพชรสมุทรวรวิหารที่สถิตยองค์ พระหลวงพ่อบ้านแหลม วัดอัมพวันเจติยาราม วัดเขายี่สาร โบสถ์แม่พระบังเกิดที่อำเภอบางคนที อนุสรณ์ แม่ตสยามอิน - จัน บ้านเบญจรงค์ และตลาด เช่น ตลาดของดีเมืองแม่กลอง กิโลเมตร 69 ตลาด บางแก้ว ตลาดน้ำท่าคา ทศนียภาพสวนไม้ผล 2 ฝั่งลำน้ำแม่กลอง และคลองต่าง ๆ เป็นต้น จากการมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายมากมายในจังหวัดเล็ก ๆ ที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ จึงเป็นสิ่ง ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวแล้วเลยไปเที่ยวยังศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือเริ่มเที่ยวจากศูนย์ฯ ไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของจังหวัด

ความปลอดภัยและความสะดวก

ในการเดินทางนักเดินทางมักจะคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจเพื่อการเดินทางแต่ละครั้ง สำหรับที่จังหวัดสมุทรสงครามนี้มีหน่วยงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม และหน่วยงานในสังกัดระดับอำเภอ ดูแลความเรียบร้อยเพื่อให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว มีสำนักงานของตำรวจท่องเที่ยวให้ความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย รวมทั้งสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีโรงงานน้อย เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ จึงไม่มีโรงงานจากต่างถิ่นหรือโรงงานต่างด้าวเข้าไปปลูกพื้ล้น หรือถ้ามีก็มีจำนวนน้อย ไม่หนาแน่น ก่อให้เกิดอาชญากรรม รวมทั้งคนแม่กลองเองมีอาชีพ มีรายได้ เป็นคนมีอัธยาศัยดียิ้มแย้มแจ่มใส นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสจึงมีความประทับใจ มีความสะดวกที่เดินทางทั้งทางบกและทางเรือ สำหรับทางบกจะมีรถโดยสารประจำทางวิ่งจากสถานีขนส่งสายใต้ใหม่ไปยังจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นรถปรับอากาศ (ป.1) กรุงเทพมหานคร ปลายทางที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี กำหนดรถออกทุก ๆ 15-20 นาที ค่าโดยสาร 55 บาท และมีรถโดยสารประจำทางปรับอากาศ (ป.2) และรถธรรมดาออกจากสถานีขนส่งสายเหนือ (หมอชิตใหม่) ไปยังสมุทรสงคราม กำหนดออกทุก ๆ 20 นาที ค่าโดยสารรถปรับอากาศ 54 บาท รถธรรมดา 45 บาท นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารวิ่งระหว่างจังหวัดใกล้เคียงมายังสมุทรสงคราม เช่น ปากท่อ - สมุทรสงคราม, ดำเนินสะดวก - สมุทรสงคราม ฯลฯ และรถประจำทางวิ่งระหว่างอำเภอเมือง - ไปยังอำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที และอีกหลายสาย มีรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างวิ่งไม่ประจำทาง และประจำทาง ตามย่านชุมชนต่าง ๆ มีรถไฟสายแม่กลอง - บ้านแหลม, แม่กลอง - วงเวียนใหญ่ ฯลฯ

ภาคีความร่วมมือ

ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ สวนแสงตะวัน มีการสร้างภาคีความร่วมมือดังนี้

1. ภาคีความร่วมมือระหว่างสมาชิกภายในศูนย์ฯ ศูนย์ฯ จัดให้มีการตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโดยสมาชิกเป็นผู้เลือกตั้งกันเอง เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตภาระหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่ง เช่น ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ กรรมการฝ่ายต่าง ๆ เภรัญญิก ปฎิคม และเลขานุการศูนย์ เป็นต้น โดยภารกิจเหล่านี้ไม่ทำให้วิถีชีวิตเกษตรกรเปลี่ยนแปลง แต่กลับเป็นการเสริมให้กิจกรรมการเกษตรเข้มแข็งขึ้น คณะกรรมการกำหนดกิจกรรมของศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดประชุมเป็นระยะ ๆ เพื่อรายงานความก้าวหน้า อุปสรรค ปัญหา ในการดำเนินงานของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกร่วมรับรู้การดำเนินงานซึ่งกันและกัน เช่น ปริมาณผลผลิต คุณภาพผลผลิต การปรับปรุงและพัฒนาการผลิตเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ การตั้งราคาเพื่อจัดจำหน่าย ตลาด จำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมาที่ศูนย์ฯ วันเวลาที่นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยว เป็นต้น การจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในขบวนการผลิต เช่น การสาธิตการทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพสารธรรมชาติไล่แมลงสำหรับที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ นายสมทรง ซึ่งมีประสบการณ์ตรงจากการลองผิดลองถูกในการปลูก ส้มโอ ลิ้นจี่ และมะพร้าวมาแล้ว และการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการอบรมทางด้านกิจกรรมเกษตร จากกรมส่งเสริมการเกษตร และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบางคนที จึงนำองค์ความรู้ที่ได้รับและค้นพบด้วยตนเองมาสาธิตและสอนสมาชิกภายในศูนย์ฯ จนมีสมาชิกผู้สนใจมีทักษะที่จะปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้สมาชิกภายในศูนย์ฯ ทำได้ด้วยตนเอง และนำไปใช้ในการปลูกส้มโอ ลิ้นจี่ที่มีคุณภาพไร้สารพิษ ระหว่างเว้นว่างจากภารกิจหลักในสวนผลไม้ กลุ่มสมาชิกโดยนายสมทรง จะชวนกันเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ และนำอาหารไป รับประทานร่วมกัน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์และลดช่องว่างระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มระหว่างร่วมเดินทางท่องเที่ยวและรับประทานอาหารด้วยกันนั้น ก็อาจจะมีการพูดคุยหยอกล้อเป็นที่สนุกสนาน บรรยากาศเป็นกันเองเมื่อจะพูดเรื่องงานที่จะทำต่อไปของศูนย์ฯ ก็จะไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องเครียดหรือหนักเกินกว่าที่จะรับไปปฏิบัติได้ ภาคีความร่วมมือในการปลูกส้มโอ ลิ้นจี่ ภายในศูนย์ฯ อย่างมีคุณภาพนั้น ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกผู้ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ภายในศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่ศูนย์ฯ อาจจะเข้ามาเที่ยว 2 ลักษณะ คือ ติดต่อผ่านทางสำนักงานเกษตรจังหวัดหรือศูนย์ฯ โดยตรง นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่ศูนย์ฯ โดยศูนย์ฯ หนึ่งภายในจังหวัด ก็จะมีการส่งต่อนักท่องเที่ยวจากศูนย์ฯ หนึ่งไปยังอีกศูนย์ฯ หนึ่ง ถ้านักท่องเที่ยวมีเวลาและมีความประสงค์จะเที่ยว อย่างไรก็ตามทางสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ได้จัดรายการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว เช่น เที่ยวทางเรือ ทางบก ชมสวนไม้ผล ตลาดน้ำ ทางเรือและทางบกร่วมกัน แบบค้างคืนหรือไม่ค้างคืน ในกรณีที่มีการวาง

แผนการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและสำนักงานเกษตรจังหวัด ก็จะมีการประชุมกันของคณะทำงานท่องเที่ยวเกษตรระดับจังหวัดและแจ้งศูนย์ฯ ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้า เพื่อให้มีเวลาเตรียมงานทางด้านสถานที่ เจ้าหน้าที่ และผลผลิตที่จะจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวมีเวลาไม่พอที่จะเที่ยวได้หลาย ๆ ศูนย์ฯ ที่ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่ายยังศูนย์ฯ อื่น ๆ ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อให้ศูนย์ฯ รู้กำหนดวันเวลาที่เข้ามาเที่ยวรวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนผลผลิตที่ต้องการซื้อ หรือการมาเที่ยวโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ในกรณีที่ทราบล่วงหน้า นายสมทรง ผู้อำนวยการศูนย์ฯ จะจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อแจ้งคณะกรรมการให้ทราบ และจัดให้คณะกรรมการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ คือ การเตรียมสถานที่ การต้อนรับ การจัดอาหาร น้ำดื่ม มีการจัดทำความสะดวกบริเวณและห้องน้ำก่อนและหลังนักท่องเที่ยวได้ใช้บริการแล้ว กรรมการและสมาชิกของศูนย์ฯ นำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ทำให้สมาชิกและคณะกรรมการมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต ผลผลิตที่นำมาจำหน่ายต้องเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพและจำหน่ายราคาเดียวกันตามคุณภาพของผลิตภัณฑ์

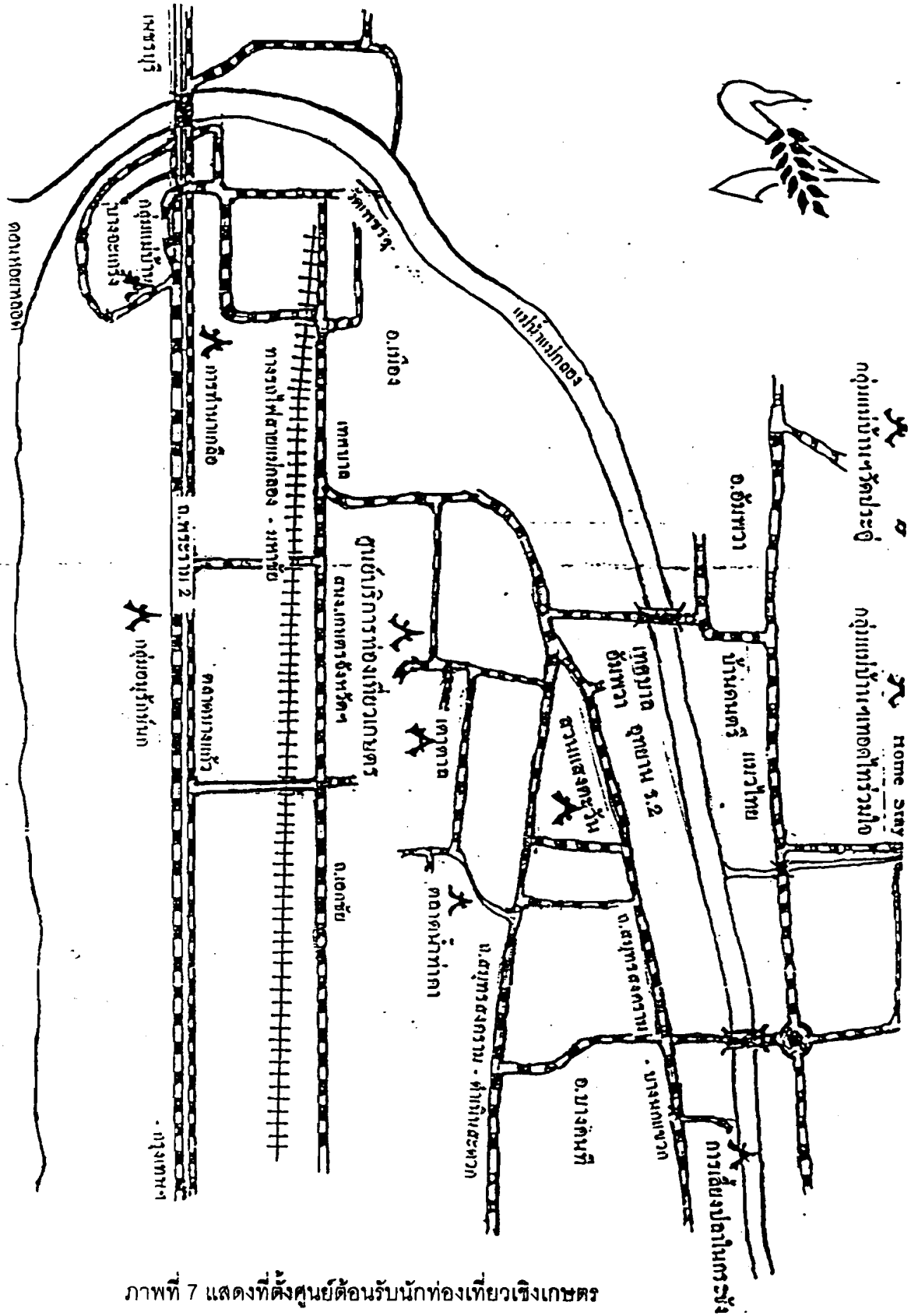
2. ภาควิชาความร่วมมือระหว่างศูนย์ฯ ภายในชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรภาคกลาง เขต 1 โดยศูนย์ฯ ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามนี้มี คุณสรณพงษ์ บัวโรย เป็นผู้ดูแลและให้คำปรึกษาในการดำเนินงานนั้น ได้มีการประชุมและพิจารณาร่วมกันระหว่างศูนย์ฯ ต่าง ๆ ภายในจังหวัดว่าลำพังการเป็นเครือข่ายภายในจังหวัดไม่สามารถก่อให้เกิดการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้อย่างก้าวหน้าและยั่งยืน ควรสร้างภาควิชาความร่วมมือระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันไม่ไกลจากกันมากนัก โดยก่อตั้งเป็นชมรม การดำเนินงานของชมรมเลียนแบบคล้ายกับศูนย์ฯ ที่มีอยู่ ในการนี้มีการก่อตั้งชมรมตามความพร้อมของจังหวัดในระยะแรกของการก่อตั้งสามารถรวบรวมศูนย์ฯ ได้จาก 4 จังหวัด คือ นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และกาญจนบุรี โดยมีการเลือกตั้งนางมนรัตน์ สารภาพ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกุ่ม ต.หนองกระทุ่ม อ.บ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นประธานชมรมคนแรก นายสมทรง แสงตะวัน เป็นรองประธานชมรมฯ ในการดำเนินงานของชมรมฯ จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ผลัดกันเป็นเจ้าภาพโดยหมุนเวียนกันประชุมตามศูนย์ฯ ต่าง ๆ ภายใน 4 จังหวัด มีระยะเวลาการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ที่ไร่คุณมน ศูนย์ฯ ต้อนรับนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกุ่ม

ต.หนองกระทุ่ม อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี

ครั้งที่ 2 ศูนย์ฯ ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวโด่ง ต.คลองเขิน

อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

ภาพที่ 7 แสดงที่ตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม, 2544

ครั้งที่ 3 ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร คลองมหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

ครั้งที่ 4 ไร่คุณมน ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกุ่ม

ต.หนองกระทุ่ม อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี

ครั้งที่ 5 ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอบางพรม

ต.บางพรม อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

และอีกหลาย ๆ ครั้งต่อไป

ในการประชุมของชมรมจะเปิดโอกาสให้ศูนย์ต้อนรับท่องเที่ยวทั้ง 4 จังหวัด รายงานความคืบหน้าในการดำเนินงาน รวมทั้งอุปสรรคปัญหา แนวโน้มของการดำเนินงานในอนาคต การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามกิจกรรมของศูนย์ฯ หรือกำหนดการตลาดท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดแจ้งให้สมาชิกนำผลิตภัณฑ์เข้าร่วมประกวด ถ้ามีโครงการประกวด และการจำหน่ายเอง หรือการฝากขาย เป็นต้น ในการประชุมแต่ละครั้งศูนย์ฯ ต่าง ๆ จะนำผลิตภัณฑ์มาแนะนำให้รู้จักกันภายในสมาชิกของชมรม และจัดให้มีการชิมรสชาติและจำหน่ายระหว่างสมาชิก หลังเสร็จสิ้นการประชุมจะมีการรับประทานอาหารร่วมกัน ค่าใช้จ่ายตามแต่ละตกลงกัน เช่น เก็บเงินค่าอาหารเป็นรายหัว เจ้าของสถานที่หรือเจ้าภาพเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด หรือสมาชิกแต่ละคนนำมาคนละ 1 - 2 อย่างที่เป็นอาหารคาวหวานเด่นของท้องถิ่น และเป็นฝีมือประกอบอาหารของสมาชิก มารับประทานร่วมกัน เช่น แกงเบ็ดใส่กระตองกรุบ แกงหมูใส่หยวกกล้วย วุ้นน้ำมะพร้าว ไอศกรีมนมข้าวโพด กระจ่างสารทสมุนไพรมะพร้าว นมข้าวโพด ไข่เค็มใบเตย ส้มโอสด เหล่านี้เป็นต้น

การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในประเทศ

ททท.ได้จัดทำสัญลักษณ์ คำขวัญ และการเชิญชวนให้ชาวไทย และชาวต่างประเทศ ให้ท่องเที่ยวภายในประเทศทางสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สำหรับการเชิญชวนให้เที่ยวเป็นรายเดือนตลอดปี มีดังนี้

มกราคม อลังการตำนานแผ่นดิน

กว่าจะมาเป็นชวานทอง ผืนแผ่นดินไทย ที่เราอาศัยอยู่นี้มีเรื่องราว ตำนานมากมายแฝงอยู่ในร่องรอย ของกาลเวลา เป็นประวัติศาสตร์ที่หลายคน ลืมเลือนไปแล้ว หรือบางคนไม่เคยรู้ วันนี้ คุณสามารถ เดินทางย้อนเวลา ไปชมภาพ การก่อสร้าง สร้างประเทศ ของชนชาติไทย ในแต่ละยุค แต่ละสมัย รวมทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ที่หล่อหลอม รวมเป็นไทย ผ่านการแสดง แสงสีเสียง อันยิ่งใหญ่ และงดงามตระการตา ที่มีให้ชมกัน ตลอดเดือน

กุมภาพันธ์ เทศกาลเมืองและดอกไม้

อยู่ในเมืองมานาน เห็นแต่ตึกสีเทา ๆ และความวุ่นวาย พักผ่อนใจด้วยการออกไปเดินเล่นหาสีสันของดอกไม้ มาใส่หัวใจกันดีกว่าเดือนกุมภาพันธ์นี้ เทศกาลเมืองกับดอกไม้มีความตระการตาของสีสัน สวยงาม จากดอกไม้บานาพันธุ์ที่มีอยู่รอบเมือง มาให้คนที่ต้องการความสดใสในชีวิตได้เติมความชุ่มฉ่ำในหัวใจ

มีนาคม หรรษา ดนตรี กีฬา

เมื่อถึงเดือนมีนาคม เด็กน้อยคง เร่งวัน เร่งคืน ให้ปิดเทอมไว ๆ ส่วนเด็กโต ก็อาจต้อง คร่ำเคร่งเตรียมตัว สอบเข้ามหาวิทยาลัย ครอบครัวที่มีสมาชิกกำลังอยู่ในวัยศึกษา หาความรู้เช่นนี้ น่าจะดูแล เอาใจใส่เป็นพิเศษ ให้เขาได้มีเวลาพักผ่อนบ้าง

เมษายน เย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์

แม้อุณหภูมิความร้อนอบอ้าวของอากาศในเดือนเมษายน จะขึ้นสูงสักแค่ไหน แต่อุณหภูมิในหัวใจคนไทยยังคงเย็นรื่นเพราะ มีคำให้ศีลให้พรจากการรดน้ำ ดำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ในเทศกาลมหาสงกรานต์ พร้อมความสนุก เฮฮาจากการละเล่นสาดน้ำของ หนุ่มสาว ที่มีสายน้ำเป็นสื่อกลางส่งความสุขฉ่ำเย็นให้แก่กัน ขอเชิญลูกหลานชาวไทยทุกคน มาร่วมแรง ร่วมใจสืบทอด ประเพณีวัฒนธรรมไทย อันดีงาม ให้ขจรไกล ไปทั่วโลก

พฤษภาคม อร่อยทุกไร่ ชิมไปทุกสวน

อยู่เมืองไทยนี้ดีหนักหนา นอกจากในน้ำ มีปลาในนามีข้าวแล้ว ผืนดิน ของไทยยังอุดมสมบูรณ์เพาะปลูก พืชผักได้มากมาย โดยเฉพาะผลไม้มีตลอดทั้งปีไม่ขาดสายต่างผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนออกผลมาให้เลือกชิมกันฤดูละหลาย ๆ ชนิด อาทิ มะม่วง มังคุด พุทรา ส้มโอ แดงโม มะพร้าว แม้แต่ผลไม้เมืองหนาว เช่น แอปเปิ้ล สาลี่ ลูกท้อ ก็ยังปลูกได้งอกงามที่เมืองไทย รสชาติความหวานหอมของผลไม้ไทยนี้ ยังเป็นที่ ติดอกติดใจของนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก ซึ่งลงทุนบินลัดฟ้าข้ามทะเลมาชิม แล้วเจ้าบ้านคนไทยอย่างเราจะพลาดได้หรือ

มิถุนายน ผจญภัยสี่เขี้ยว

ลองหลับตาแล้ว นึกภาพตัวเอง เดินทางเที่ยวไปทั่ว เมืองไทย ในเส้นทางที่ ท่องไปเป็นทิวเขาใหญ่ สลับ ซับซ้อนแต่ปกคลุมผืนป่าเขียวขจี เห็นหมู่มวลสรรพสัตว์มากมาย แล้วเปลี่ยนบรรยากาศไปได้คลื่นลมกลางท้องทะเลเขียวคราม ดำดิ่งลึกสู่ใต้สมุทรแหวกว่ายท่ามกลางฝูงปลานานาชนิด ภาพธรรมชาติงดงามของเมืองไทยจะไม่ใช่เป็นเพียงคำพร่ำพรรณนาเพื่อฝัน แต่สามารถสัมผัสพบเห็นได้ เพียงแค่มิ จิตใจของนักเดินทางอย่างแท้จริง มาร่วมเรียนรู้วิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับเรา เพื่อให้สถานที่ที่เที่ยวย่อย ๆ ของบ้านเราคงอยู่นานเท่านาน

กรกฎาคม โรจน์เรื่องเมืองศิลป์

เชื่อว่าหลายคนคงเคยเห็นผักผลไม้ที่ได้รับการแกะสลัก เป็นลวดลาย หรือลายไทยละเอียดอ่อนซ้อ บ้างเป็นรูปเหล่าสรรพสัตว์สวยงาม หรือแม้แต่เทียนพรรษา ช่างศิลป์ชาวไทย สามารถสลักเสลาให้เทียนเล่มใหญ่ กลายเป็นงานศิลป์ได้ไม่ยาก ความวิจิตรบรรจงเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ศิลปะอันสุนทรีย์ละเอียดละไม ซึ่งแฝงอยู่ในสายเลือดของคนไทย ไม่เพียงแต่เชี่ยวชาญงานแกะสลักเท่านั้น งานศิลป์แขนงอื่น ๆ คนไทยก็มีฝีมือไม่แพ้ชาติใดในโลกทั้งจิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ล้วนแต่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง สร้างเสน่ห์ดึงดูดให้ชาวต่างชาติหลงไหลเดินทางมาชม แล้วเราคนไทยละ จะพลาดได้เที่ยวหรือกับเทศกาลโรจน์เรื่องเมืองศิลป์ในครั้งนี้

สิงหาคม ครอบครัวสุขสันต์

จำครั้งหลังสุด ที่คุณไปเที่ยวพร้อมกันทั้งครอบครัวได้ไหม เสียงหัวเราะร่าเริงของเด็ก ๆ รอยยิ้มของคนที่คุณรัก ความสนุกและความสุขนั้น ทำให้คุณปลื้มและอึ้งใจขนาดไหน ได้เวลาพากันเที่ยวอีกแล้ว เดือนนี้ทั้งเดือนจะเต็มไปด้วยมหกรรมความสุขสันต์ สำหรับคุณ และครอบครัว รายการเที่ยวแบบเอาใจคนทั้งบ้านรออยู่เพียบ กอดเข้ากันลงมติเลือกรายการที่เห็นชอบตรงกันแล้วเตรียมตัวให้พร้อม ที่สำคัญอย่าลืมบริหารใบหน้าก่อนออกเดินทาง เพราะคราวนี้คุณจะได้ใช้รอยยิ้ม ชนิดที่เรียกว่าฟุ่มเฟือยแน่นอน

กันยายน สุดยอดเรือสยาม

ภาพที่สายน้ำเจ้าพระยานิ่งสนิท สองฟากฝั่งเต็มไปด้วยผู้คน เสียงกาพย์เห่เรือกังวานก้อง กระบวนเรือพยุหยาตราขลมารคเคลื่อนขบวนช้า ๆ แสงแดดกระทบเปลวทองบนลำเรือเป็นประกาย นารายณ์ทรงสุบรรณ สุพรรณหงส์อนันตนาคราช ล้วนงดงามยิ่ง ไม่เพียงเรือหลวงเท่านั้น ที่แสดงให้เห็นถึงความประณีตละเอียดอ่อน และความสามารถในฝีมือของคนไทย เรือพื้นบ้านของเราก็ไ้เล่น ยิ่งเข้าฤดูแข่งเรือแบบนี้ ยิ่งสนุกนักที่จะได้เห็นเรือ ทั้งที่ลงแข่ง ทั้งที่นำมาอวด เลือกลำน้ำสายที่ชอบแล้วไปดูกันสักครั้งดีไหม

ตุลาคม มหัศจรรย์ฝั่งโขง

เลาะเลียบบไปตามฝั่งโขง บนดินแดนที่ตำนานอารยธรรมและวิถีชีวิต ผสมผสานดำรงสืบเนื่องมายาวนาน คุณคงเคยได้ยินเรื่องบั้งไฟพญานาคที่หนองคาย ภาพเขียนยุคก่อนประวัติศาสตร์ริมน้ำโขงที่ผาแต้ม ประเพณีแข่งเรือแม่น้ำโขง นั่นเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของเรื่องราวริมสายน้ำนี้ตลอด

ริมโขงยังเต็มไปด้วยเกาะแก่ง ผาหิน ผืนป่าที่อุดมด้วยน้ำตกรดงาม และลึกขึ้นไปบนฝั่ง ท่ามกลาง
 ผู้คนที่โอบ อ้อมอารี คุณจะได้พบมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย ลองออกไปสัมผัสเสน่ห์แห่ง
 ลำน้ำโขงดูสักครั้ง แล้วคุณก็จะรู้ว่าทำไมคนถิ่นนี้ จึงรักแผ่นดินของเขาเหลือเกิน

พฤศจิกายน

หน้าหนาวมาถึงแล้ว ได้เวลาสนุกกับเทศกาลลอยกระทง เทศกาลรื่นเริงของไทยที่รู้จักกันไปทั่วโลก
 พร้อม ๆ กับการมาถึงของสายลมเย็นต้นฤดูหนาว บ้านเรามีลำน้ำใหญ่ สายน้ำย่อยมากมายเกิน
 จะนับไหว ได้แสงดาวเดือนสองฝั่งน้ำ สวยจับใจ ไม่ว่าจะล่องเรือชมจากกลางน้ำ หรือทอดสายตา
 มองจากริมฝั่ง ยินเสียงเพลงเรือดังก้องค้ำน้ำ หมั้นพันคำอธิษฐานฝากผ่านกระต๊อบตองสวย แสง
 เทียนระยับ สะท้อน ลงบนระลอกน้ำ นึกออกแล้วใช่ไหมว่า อยากให้ใครได้เห็นภาพนี้กับคุณ

ธันวาคม มหัศจรรย์เมืองไทย

แสงเทียนนับสิบล้านเล่ม ระยิบระยับทั่วทุกพื้นที่บนแผ่นดิน หนึ่งในแสง คือหนึ่งดวงใจ ที่น้อมถวาย
 พระพรด้วยภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคนไทยรักเดือนนี้หนักหนา เพราะเป็นเดือน
 เกิดของ "พ่อ" พระผู้เป็นพลังของแผ่นดิน ปีนี้พระองค์มีพระชนมายุครบ 75 พรรษา และเป็นปีที่
 กรุงรัตนโกสินทร์เฉลิมฉลองครบ 220 ปี เราจะมิ่งงานใหญ่ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะอยู่จังหวัดไหน
 อยู่บนส่วนใดของแผ่นดินไทย เราจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานสำคัญ งานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิต
 ของพวกเราด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดจะเนินไปด้วยดี หากมีการ
 ปรับปรุงในสิ่งที่อำนวยความสะดวก ให้ความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวได้บ้างในระดับหนึ่ง ดังนี้

1. ห้องสุขา ห้องสุขาตามสถานีขนส่งจังหวัด สถานีขนส่งอำเภอ และมีปั้มน้ำมันต่าง ๆ
 หรือห้องสุขาบริการของเอกชน ควรจะต้องมีปริมาณเพียงพอต่อการให้บริการของ
 นักท่องเที่ยว และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ชักโครก อ่างล้างมือ พร้อมกระจก
 สบู่ กระดาษชำระและน้ำสะอาด
2. รถประจำทาง มีกำหนดการเดินทางที่แน่นอน ของรถประจำทางที่แล่นระหว่าง
 จังหวัดแล่นระหว่างอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัด ทั้งนี้เพื่อจะให้นักท่องเที่ยวได้
 กำหนดการเดินทางของตนเองได้ถูกต้องในเวลาอันจำกัด
3. เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว ทางจังหวัดสมุทรสงครามมีการจัดการรวบรวมรายการ
 ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ให้ผู้สนใจหยิบไปอ่านเองได้
 ตามสถานีขนส่ง ปั้มน้ำมัน ย่านชุมชน หรือตามศาลาที่พักผู้โดยสาร ควรเป็น

อนุสรณ์แผ่นดิน-จัน ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร งานวันเทศกาลของจังหวัด และอื่น ๆ

4. ศาลาที่พักผู้โดยสาร ศาลาที่พักผู้โดยสารที่อยู่ริมถนนควรมีสภาพแข็งแรง มีหลังคา กันแดดและฝนได้มีที่นั่ง ไม่ควรอยู่ในที่เปลี่ยวหรือลับตาคน ควรจัดทำชั้นหรือที่ใส่ เอกสารแนะนำการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เป็นปัจจุบัน มีเอกสารแนะนำการใช้บริการ รถโดยสารประจำทางที่แล่นภายในจังหวัด เป็นต้น
5. ควรมีการพยากรณ์อากาศแจ้งให้นักท่องเที่ยวได้ทราบกำหนดการล่วงหน้า เพื่อจำได้ จัดเส้นทางกำหนดการท่องเที่ยวได้เหมาะสม เช่น ฝนตก การขึ้นลงของน้ำทะเล เพื่อ กำหนดเวลาให้นักท่องเที่ยวได้ชมดอนหอยหลอดในเวลาที่น่าทะเลลงได้ เนื่องจาก ดอนหอยหลอดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของจังหวัด รวมทั้งศาลกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ ที่บริเวณปากอ่าว
6. ราคาสินค้าเกษตร ราคาสินค้าเกษตรที่มาจากศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรจะกำหนดราคาขายตามคุณภาพของสินค้า โดยแบ่งตามเกรดและขายราคา เดียวกันทุกศูนย์ ฯ ราคาที่ขายควรจะเท่ากับราคาขายที่ตลาดทั่ว ๆ ไปในจังหวัดหรือ ต่ำกว่าแต่ไม่ควรจะขายแพงกว่าตลาด
7. คุณภาพของสินค้า คุณภาพของสินค้าเกษตรจากศูนย์ ฯ จะต้องดีคือ ปลอดภัยเพราะ ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่มาเที่ยวที่ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิง เกษตร มีความประสงค์ที่จะซื้อผลผลิตเกษตรที่ปลอดภัยและรสชาติดี โดยเฉพาะ ส้มโอที่สวนแสงตะวัน ดังนั้น สินค้าเกษตรของศูนย์ ฯ จะต้องคงไว้ซึ่งความไร้สารพิษ รสชาติดีก็จะมีปัญหาในเรื่องตลาด ถ้าสินค้าไม่พอขายจะต้องไม่นำผลผลิตจากที่ อื่นมาขายปนหรือแอบต่างขายเพราะ จะเป็นการทำลายความเข้มแข็งและความ ยั่งยืนของศูนย์ ฯ ได้นำลายความเชื่อมั่น และความไว้วางใจใจของนักท่องเที่ยวที่มี ต่อศูนย์ ฯ ได้

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. มปป. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพร้อมบริการ กรุงเทพมหานคร,
กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อัสสำเนา)

_____ . 2545. เชิญชวนเที่ยวเมืองไทย (อัสสำเนา)

เกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม, สำนักงาน. 2544. พืชเศรษฐกิจ สมุทรสงคราม.,
สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

ชนิดร์นัย ฌ บางช้าง มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 27 สิงหาคม 2544. หน้า 12

นิรนาม. 2538. เทคนิคการบังคับน้ำให้ส้มออกดอก ใน วารสารเคหกิจเกษตร รวมกลยุทธ์เรื่องส้ม
กรุงเทพมหานคร, เจริญรัฐการพิมพ์.

นิรนาม, มปป. ประวัติจังหวัดสมุทรสงคราม

มนตรีทิพ กระจ่างเวช มปป. นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อ
เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ กรุงเทพมหานคร, กรมส่งเสริมการเกษตร (อัสสำเนา)

ภราเดช พัทธ์วิเชียร. 2544 "บ้านพักชุมชน Home Stay" ใน อนุสาร อสท. ปีที่ 41
ฉบับที่ 10 พฤษภาคม 2544 หน้า 27

ราชบัณฑิตสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525.
กรุงเทพมหานคร, ราชบัณฑิตสถาน. หน้า 402, 636

วิจัยการทำฟาร์ม, สถาบัน. 2540. ระบบการปลูกพืชในเขตภูมิอากาศเกษตรของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร, กรมวิชาการเกษตร หน้า 56 - 63.

- วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน 2543. รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) กรุงเทพมหานคร, ฝ่ายบริการอุตสาหกรรมและที่ปรึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
- วิภาดา วังศิลาบัตร. 2544. แมงมุมในสวนส้ม กรุงเทพมหานคร, กลุ่มงานวิจัยไรและแมงมุม กองกีฏและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร
- _____. 2538. "แมงมุมเพื่อนเกษตรกรชาวสวนส้ม" ใน วารสารเคหกิจการเกษตร รวมกลยุทธ์ เรื่องส้ม กรุงเทพมหานคร, เจริญรัฐการพิมพ์
หน้า 161 - 165
- วิสุจน์ จินดา และคณะ. 2525. ฉบับที่ 251 รายงานการสำรวจดินจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร, กรมพัฒนาที่ดิน
- ศศิกัญจน์ วานิชศรี. 2530. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกดอกของส้ม. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หน้า 1 - 6
- สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, กรม. มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 5 พฤศจิกายน 2544 หน้า 6
- สรณพงษ์ บัวโรย. 2544. การทำสวนส้มโอปลอดสารพิษ สวนอาจารย์สมทอง แสงตะวัน ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสงคราม, สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม (อัดสำเนา)
- _____. 2544. การบริหารจัดการของชุมชนกับการท่องเที่ยวเกษตรของ จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสงคราม, สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม (อัดสำเนา)
- _____. 2544. ความเป็นมาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัด สมุทรสงคราม สมุทรสงคราม, สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม (อัดสำเนา)

- _____ 2544. คู่มือการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร
จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสงคราม, สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม.
- สุชาติ ศรีสุวรรณ, 2544. "เดินหน้าชน." ใน มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 23 ตุลาคม 2544 หน้า 6
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2544. โครงการสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา
กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- อนามัย, กรม. 2535. คุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย. กรุงเทพมหานคร,
โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก
- อุตุนิยมวิทยา, กรม. 2544. ตารางแสดงปริมาณน้ำฝน กรุงเทพมหานคร,
กรมอุตุนิยมวิทยา (อัดสำเนา)
- อำเภอบางคนที, ที่ทำการ. 2544. สถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้าน และจำนวนครัวเรือนของ
เกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ประจำปีเดือนกรกฎาคม 2544.
สมุทรสงคราม, ที่ทำการอำเภอบางคนที (อัดสำเนา)
- อำเภอเมืองสมุทรสงคราม, ที่ทำการ. 2544. สถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้าน และครัวเรือน
เกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ประจำปีเดือนกรกฎาคม 2544.
สมุทรสงคราม, ที่ทำการอำเภอเมืองสมุทรสงคราม (อัดสำเนา)
- อำเภออัมพวา, ที่ทำการ. 2544. สถิติจำนวนราษฎร จำนวนบ้าน และจำนวนครัวเรือนของ
เกษตรกร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ประจำปีเดือนกรกฎาคม 2544.
สมุทรสงคราม, ที่ทำการอำเภออัมพวา (อัดสำเนา)

บุคคลสัมภาษณ์

ประเสริฐ วิเศษสุวรรณ, สัมภาษณ์. 1 เมษายน 2545

ปรีดา ชัยศิริ, สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2544

สุชาติ อิงธรรมจิตต์, สัมภาษณ์. 2 เมษายน 2545

สมทรง นวล แสงตะวัน, สัมภาษณ์. 2544 - 2545

สรณพงษ์ บัวโรย, สัมภาษณ์. 2544 - 2545

ภาคผนวก

การท่องเที่ยวภายในประเทศ

การท่องเที่ยวภายในประเทศ แบ่งตามหน่วยงานที่สนับสนุน และรับผิดชอบ มีดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยหน่วยงานราชการ

1.1 กรมวิชาการเกษตร

มีโครงการนำร่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเกษตร โดยความร่วมมือจาก ททท. เมื่อ พ.ศ. 2541 ใน 4 จังหวัด คือ สมุทรสาคร ชลบุรี เชียงใหม่ และขอนแก่น เพื่อสนับสนุนปีการท่องเที่ยว (Amazing Thailand 1998 - 1999) และ ใน พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป

กรมวิชาการเกษตรได้จัดทำโครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในศูนย์วิจัย และสถานทดลองจำนวน 9 แห่งจาก 7 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ เลย จันทบุรี เพชรบุรี และหนองคาย ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้จากจำนวน 37 แห่ง ที่กำหนดไว้ในโครงการ

1.2 กรมส่งเสริมการเกษตร

โดยความร่วมมือจาก ททท. มีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนเกษตรที่ได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านเกษตรที่อุดมไปด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวการเกษตร เนื่องจากมีสวนไม้ดอก พืชผัก สวนผลไม้เมืองร้อน ที่มีความแปลกและหลากหลายทั้งชนิดและรสชาติ ให้บริโภคได้ตลอดปี ความสวยงามของพืชผลเรียกชวนไร่ในชนบทที่มีแหล่งชุมชนเกษตร ที่แสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรจากการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าบริการจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยวิถีชีวิตของเกษตรกรไม่เปลี่ยนแปลง เป็นการช่วยแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงานจากการเลิกจ้างของสถานประกอบการในเมืองที่เดินทางกลับชนบท ก่อให้เกิดการกระจายรายได้และได้เงินตราจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศและชาวไทย ทั้งนี้กรมส่งเสริมการเกษตรมีแหล่งท่องเที่ยวเกษตรจากชุมชนเกษตรที่จัดตั้งเป็นหมู่บ้านเกษตรที่มีความพร้อมใน พ.ศ. 2541 2 แห่ง ที่ดอยหัวแม่คำและดอยผาหม่น จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2542 ที่สมุทรสงคราม พังงา และเชียงราย (ศูนย์ท่องเที่ยวเพิ่มเติมจากปี 2541) พ.ศ. 2543 จำนวน 89 แห่ง โดยมีจังหวัดที่รับผิดชอบชุมชนเกษตรเข้าร่วมโครงการ 31 จังหวัด นับแต่เริ่มงาน พ.ศ. 2541-2544 มีศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร 33 ศูนย์ฯ จาก 29 จังหวัด ดังตารางผนวกที่ 1 ทั้งนี้กรมส่งเสริมฯ ได้จัดทำสัญลักษณ์ศูนย์ฯ ดังภาพผนวกที่ 1 และมีสัญลักษณ์สากลสถานที่ให้ข้อมูล (Information) การท่องเที่ยวดังภาพผนวกที่ 2 สำหรับจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงาน

เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามได้เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ พ.ศ. 2541 โดยได้คัดเลือก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรเกิดไทร่วมใจ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่แล้ว เป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งแรกของสมุทรสงคราม และใน พ.ศ. 2542 ได้มีการขยายการจัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นอีก 7 ศูนย์ ในจำนวนนี้มีศูนย์ฯ ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอ ตำบลบางพรหม อยู่ด้วย

1.3 กรมพัฒนาที่ดิน

การพัฒนาที่ดินมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น ศูนย์พัฒนาตามพระราชดำริเขาหินซ้อน ศูนย์พัฒนาตามพระราชดำริพิบูลทอง มีการเข้าเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวมานานแล้ว แต่ยังไม่ได้จัดการอย่างเป็นรูปแบบ (วท., 2543)

1.4 กรมประมง

กรมประมงมีโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมอาชีพ อนุรักษ์และเพิ่มผลผลิตพันธุ์สัตว์น้ำอยู่แล้ว ยังมีส่วนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้รับความสนใจอย่างมากจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดให้เกิดความเพลินเพลินและความประทับใจ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและศักยภาพที่กรมประมงมีอยู่ จึงได้ให้งบประมาณสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4 แห่ง ที่ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ หนองหาร จังหวัดสกลนคร และทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา เริ่มโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณแผ่นดิน 2545 เป็นต้นไป

1.5 กรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจหลักหลายประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทโดยการมุ่งพัฒนาคน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพ ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพเยาวชน 7,976 กลุ่ม กลุ่มอาชีพสตรี 12,298 กลุ่ม ทั่วประเทศ จัดให้มีการประกวดตำบลพัฒนาดีเด่นทุกปี เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล กรมการพัฒนาชุมชนได้จัดทำโครงการส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ชนะการประกวดตำบลพัฒนาดีเด่นที่มีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ที่มีความสมบูรณ์มีศักยภาพการท่องเที่ยวทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติความเป็นจริงของชนบท มีความเพลิดเพลินประทับใจอีกแบบหนึ่ง

2. การท่องเที่ยวภาคเอกชน

ภาคเอกชนได้มีการพัฒนาความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้าเที่ยวชมแหล่งผลิตทางการเกษตรมาเป็นเวลานาน โดยมีกิจกรรมหรือผลผลิตทางการเกษตรเป็นจุดขายทางด้านการท่องเที่ยว คือ

- 2.1 เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรเฉพาะอย่างที่มีผลผลิตทางการเกษตรที่แตกต่างจากผลผลิตทางการเกษตรทั่วไป เช่น สวนส้มก้านจูล
- 2.2 เป็นแหล่งหรือสถานประกอบการทางการเกษตรที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่ เช่น บริเวณเขาค้อ ไร่บีเอ็น
- 2.3 เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรเฉพาะอย่างที่มีขนาดใหญ่แบบตะวันตก เช่น ฟาร์มโชคชัย
- 2.4 เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีลักษณะภูมิประเทศสวยงาม และสภาพอากาศเย็นสบาย เช่น รีสอร์ทในที่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร บริเวณทางตอนเหนือของประเทศ ที่มีไร่ชา สวนไม้ดอกเมืองหนาว ฯลฯ
- 2.5 เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่ตั้งอยู่ในจุดท่องเที่ยวเกษตร หรือแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยเอกชนใช้โอกาสที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่
- 2.6 เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่ตั้งอยู่ในย่านหรือพื้นที่ที่มีชื่อเสียงทางการเกษตรเฉพาะด้านหรือวิถีชีวิตชุมชนน่าสนใจ เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 2.7 เป็นการนำผลผลิตทางการผลิตเป็นกิจกรรมเสริมในธุรกิจโรงแรม เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น โรงแรมแมริม ในจังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบของการให้บริการ การจัดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของภาคเอกชนมีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การจ้ดนำเที่ยวชมสวนผลไม้ (Fruit garden tour) เป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ของเกษตรกรอย่างแท้จริงได้รับความเพลิดเพลิน และสัมผัสกับธรรมชาติ เช่น การชมและชิมผลไม้สด ๆ จากต้น พร้อมทั้งซื้อเป็นของฝากกลับบ้าน มีการจัดที่พักให้นักท่องเที่ยว ได้พักค้างแรมในสวนเกษตร 2 แบบ คือ Home stay และ Farm stay สำหรับในเดือน พฤษภาคม ททท. ได้จัด โฆษณาเชิญชวนให้มีการท่องเที่ยวสวนผลไม้คือ "พฤษภาคมเดือนแห่งผลไม้ อร่อยทุกไร่ ชิมไปทุกสวน"

2. การจัดนำเที่ยวชมสวนดอกไม้ (Flower garden tour) นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความสวยงามของสวนดอกไม้ที่ปลูกโดยเกษตรกรในบริเวณพื้นที่มาก ๆ กว้างไกลที่มีความสวยงาม เช่น ทุ่งทานตะวัน จังหวัดลพบุรี สวนดอกไม้ของสถานศึกษาที่สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ สวนหลวง ร.9 พระตำหนักดอยตุง หรือการชมดอกไม้ที่บ้านตามธรรมชาติตามฤดูกาลในที่สาธารณะ เช่น ชมดอกบัวตองบานที่เชียงราย ชมดอกกระเจียวบานที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

3. การจัดนำเที่ยวชมสวนสมุนไพร (Medical herb garden tour) เป็นการนำเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปศึกษาหาความรู้ในเรื่องพรรณไม้ต่าง ๆ ที่สามารถสกัดเป็นสมุนไพรรักษาโรคได้ ภายในสวนจะปลูกสมุนไพรผสมผสานกับพรรณไม้ต่าง ๆ ที่ต่างชนิดกัน มีการสาธิตแสดงวิธีสกัดสมุนไพรมาเป็นยารักษาโรค มีการจัดเอกสารแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาคุณสมบัติของยาสมุนไพรแต่ละชนิด สวนสมุนไพรจึงเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการกับบริษัทนำเที่ยวอยู่เสมอ เป็นการเสริมรายได้ให้กับเกษตรกรเจ้าของสวนได้อีกทางหนึ่ง

4. การจัดนำเที่ยวเทศกาลงานวันเกษตรของจังหวัดต่าง ๆ (Agricultural festival tour) เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาก ในงานเทศกาลนี้เกษตรกรจะนำผลผลิตเกษตรมากมายหลายประเภทมาจำหน่าย และให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัส นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตจากการสอบถามจากเกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด หรือจากเอกสารคำแนะนำจากจังหวัดที่มีการจัดงานเทศกาลงานเกษตรประจำปี เช่น

งานเทศกาลของดีเมืองจันทร์ วันผลไม้จังหวัดจันทบุรี

งานเทศกาลลิ้นจี่ และของดีเมืองเชียงราย

งานเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดเชียงใหม่

งานเทศกาลลำไย จังหวัดลำพูน

งานเทศกาลองุ่น จังหวัดราชบุรี

งานวันส้มโอขาวใหญ่ จังหวัดสมุทรสงคราม

งานวันลิ้นจี่ของดีเมืองแม่กลอง

งานเทศกาลทุ่งทานตะวัน จังหวัดลพบุรี

ยังมีจังหวัดอื่น ๆ อีกหลายจังหวัดที่มีการจัดงานวันเกษตรประจำปี

5. การจัดนำเที่ยวการทำเกษตรทั่วไป (General agricultural farming tour) เป็นการจัดนำเที่ยวทางการเกษตรที่แตกต่างไปจากที่กล่าวถึงในเบื้องต้น และจัดตามความสนใจที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ เช่น การจัดนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับการทำการเกษตรเฉพาะอย่างเช่น การเลี้ยงโคนม การเลี้ยงปลา กบ การทำนาข้าว และอีกมากมายหลายอย่างของกิจกรรมเกษตร เป็นต้น

ตารางผนวกที่ 1 แสดงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	จังหวัด	ชื่อแหล่ง/ประเภท/กิจกรรม
1	ขอนแก่น (2541)	หมู่บ้านผึ้ง ประเภทหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรเปิดดำเนินงานแล้วในปี 2542 ลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรแบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมการเลี้ยงผึ้ง ซื้อผลิตภัณฑ์จากผึ้ง ☐ ชมชมแสดงกิจกรรมเกษตรประเภท ต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ พัทยา2 ◆ หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย
2	ขอนแก่น (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรภูผาม่าน ประเภทชุมชนเกษตรเป็นพื้นที่ที่กำลังพัฒนาให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวของ ททท.ร่วมกับจังหวัดขอนแก่น ลักษณะการท่องเที่ยวเกษตร แบบ วันเดียวเที่ยวได้(one day tour) ☐ ชมสวนไม้ผล (ลำไย, ส้มโอ, มะม่วง) ☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ ถ้ำค้างคาว ◆ น้ำตก
3	อุดรธานี (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเชียง ประเภทชุมชนเกษตร ลักษณะ การท่องเที่ยวเกษตรแบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมหมู่บ้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่และซื้อผลิตภัณฑ์ ☐ ชมและซื้อสินค้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเชียง ☐ ชมและซื้อสินค้าหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ☐ ชมและประลองฝีมือการผลิต แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ พิพิธภัณฑ์บ้านเชียง
4	อุดรธานี (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง ☐ ชมเทคโนโลยีการผลิตพืช
5	สุรินทร์ (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสุรินทร์ ประเภทชุมชนเกษตร เส้นทางท่องเที่ยว เกษตร แบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ☐ ชมศูนย์ศิลปหัตถกรรม ผ้าไหม ☐ ชมศูนย์หัตถกรรมจักสาน ☐ ชมวิถีชีวิตชุมชนเกษตรทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ◆ หมู่บ้านช้าง

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ) แสดงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	จังหวัด	ชื่อแหล่ง/ประเภท/กิจกรรม
6	เลย (2542)	ศูนย์ส่งเสริมท่องเที่ยวเกษตรภูเรือ ประเภทชุมชนเกษตร เปิดดำเนินงานได้บางส่วนในปี 2542 ลักษณะการท่องเที่ยวเกษตร แบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมสวนไม้ดอกเมืองหนาว ☐ ชมศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน และซื้อผลิตภัณฑ์/เทศกาลงานประจำปี แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ วนอุทยานแห่งชาติภูเรือ ◆ วนอุทยานภูหลวง
7	อุบลราชธานี (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรอุบลราชธานี ☐ ชมสวนไม้ผลนานาชนิด ☐ ชมและซื้อหัตถกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
8	เชียงราย (2541)	ท่องเที่ยวเกษตรชุมชนหัวแม่คำ ประเภทชุมชนเกษตรเปิดดำเนินงานแล้วในปี 2542 ลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรแบบช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ☐ ชมสวนไม้ดอกเมืองหนาว ผักปลอดสารพิษ ☐ ชมและซื้อหัตถกรรมชาวไทยภูเขา ☐ ชมกลุ่มบ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ☐ ชมภูมิทัศน์/เทศกาลงานประจำปี แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ ท่งบัวตองบาน ◆ น้ำตกขุนคำใหญ่ ◆ ไร่ชาจีน (อุทหลง) กลุ่มบ้านพญาไพร
9	เชียงราย (2541)	ศูนย์การท่องเที่ยวเกษตรดอยผาหม่น ประเภทชุมชนเกษตรเปิดดำเนินงานแล้วในปี 2542 ลักษณะการท่องเที่ยวเกษตร แบบช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ☐ ชมสวนไม้ดอกเมืองหนาว ☐ ชมและซื้อหัตถกรรมชาวไทยภูเขา ☐ ชมภูมิทัศน์/เทศกาลประจำปี แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ ภูชี้ฟ้า ◆ ดอยผาตั้ง ◆ ตลาดไทย-ลาว
10	เชียงใหม่ (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรศูนย์ฝั๊งเชียงใหม่ ☐ ชมการเลี้ยงฝั๊ง ซื้อผลิตภัณฑ์จากฝั๊ง ☐ ชมขุ่มแสดงกิจกรรมเกษตรประเภทต่างๆ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ) แสดงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	จังหวัด	ชื่อแหล่ง/ประเภท/กิจกรรม
11	พิษณุโลก (2542)	ท่องเที่ยวเกษตรบ้านภูหินร่องกล้า ประเภทชุมชนเกษตรเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2542 เส้นทางการท่องเที่ยวเกษตรแบบช่วงฤดูกาล ☐ ชมสวนไม้ดอกเมืองหนาว ☐ ชมและซื้อหัตถกรรมชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ☐ ชมและซื้อผักเมืองหนาวปลอดสารพิษ ☐ ชมภูมิทัศน์/เทศกาลงานประจำปี
12	อุตรดิตถ์ (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรอุตรดิตถ์ ☐ ชมสวนลองกอง ลางสาด ทุเรียน ลำไย ☐ ชมและซื้อผักปลอดสารพิษ
13	น่าน (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรน่าน ☐ ชมสวนผลไม้เมืองหนาว เช่น ท้อ สาลี่ บัวย ☐ ชมผักและไม้ดอกเมืองหนาว
14	นนทบุรี (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรบางรักน้อย ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์ (One day tour) ☐ ชมสวนผลไม้เก่า สวนผลไม้ใหม่ ☐ ชมพิพิธภัณฑ์เครื่องมือการเกษตรสมัยโบราณ ☐ ชมการแปรรูปผลผลิตจากกล้วย ☐ ชมศูนย์ไม้ดอกไม้ประดับ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ♦ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร ♦ อุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษก
15	สงขลา (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอ ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) ☐ ชมสวนละมุด ☐ ชมการเลี้ยงปลากระพงขาว ☐ ชมผ้าทอเกาะยอ ☐ ชมสวนไม้ผลผสม
16	จันทบุรี (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรอ่าวคุ้งกระเบน ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) ☐ ชมศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ☐ ชมศูนย์การศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ☐ ชมการเลี้ยงปลาในกระชัง ☐ ชมการผลิตน้ำปลาคุณภาพดี แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ♦ ศูนย์พัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนในพระราชดำริ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ) แสดงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	จังหวัด	ชื่อแหล่ง/ประเภท/กิจกรรม
17	ตราด (2543)	<p><u>เที่ยวเกษตรเกาะช้าง</u></p> <p>☐ ชมและซื้อผลผลิตเกษตรจากสวนไม้ผล ☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มแม่บ้าน</p>
18	นครนายก (2543)	<p><u>ท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดนครนายก</u> ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางการท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour)</p> <p>☐ ชมและซื้อไม้ดอกไม้ประดับ ☐ ชมการปลูกเลี้ยงบอนสี ☐ ชมการปลูกตาหลาและไม้ผล</p> <p>☐ ชมกระบวนการผลิตและจำหน่ายสื่อจากกก ☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มแม่บ้าน</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่</p> <p>◆ น้ำตกสาริกา ◆ สถานที่ล่องแก่ง</p>
19	นครปฐม (2544)	<p><u>ท่องเที่ยวเกษตรร่องเรือชมสวนเรียบคลองมหาสวัสดิ์</u> ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour)</p> <p>☐ ชมสวนไม้ผลนานาชนิด ☐ ชมการผลิต จำหน่าย ☐ ชมและร่วมกิจกรรมในนาบัวหลวง</p> <p>☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มแม่บ้าน</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่</p> <p>◆ พุทธมณฑล ◆ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง ◆ ตลาดน้ำดอนหวาย</p>
20	สุพรรณบุรี (2543)	<p><u>ท่องเที่ยวเกษตรอุทยานผักพื้นบ้าน</u> ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour)</p> <p>☐ ชมอุทยานผักพื้นบ้านกว่า 500 ชนิด ☐ ชมนิทรรศการ IT ผักพื้นบ้าน</p> <p>☐ ชมและซื้อผักปลอดสารพิษ</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่</p> <p>◆ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ◆ พิพิธภัณฑ์สัตว์บก ◆ อนุสรณ์ดอนเจดีย์</p>
21	กาญจนบุรี (2542)	<p><u>ท่องเที่ยวเกษตรสังขละบุรี</u></p> <p>☐ ชมและซื้อผักปลอดสารพิษ ☐ ชมและซื้อไม้ดอกไม้ประดับ</p>

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ) แสดงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	จังหวัด	ชื่อแหล่ง/ประเภท/กิจกรรม
22	สมุทรสงคราม (2542)	ท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยว ท่องเที่ยวเกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) ☐ ชมสวนส้มโอปลอดสารพิษ ☐ ชมสวนลิ้นจี่ ☐ ชมการเลี้ยงปลาทับตีบใน กระชัง ☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของกลุ่มแม่บ้าน แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ อุทยาน ร.2 ◆ วัดหลวงพ่อบ้านแหลม ◆ ดอนหอยหลอด
23	อ่างทอง (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรเมืองอู่ข้าว อู่น้ำ ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางท่องเที่ยว เกษตรลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) ☐ ชมหมู่บ้านหัตถกรรมผักตบชวา ☐ ชมหมู่บ้านหัตถกรรมจักสาน ☐ ชมสวนไม้ผลนานาชนิดตามฤดูกาล ☐ ชมและซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหลาก หลาย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ วัดไชโย ◆ หมู่บ้านกลอง ◆ บ้านตุ๊กตาชาววัง
24	เพชรบุรี (2544)	เส้นทางท่องเที่ยวเกษตร แบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมสวนไม้ผล ☐ ชมหมู่บ้านไร่สวนผสม ☐ ชมหมู่บ้านแปรรูปอาหารและหัตถกรรม
25	ภูเก็ต (2542)	ท่องเที่ยวเกษตรบ้านเกาะมะพร้าว ประเภทหมู่บ้านเส้นทางท่องเที่ยวเกษตร ลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) ☐ ชมการเลี้ยงหอยแมลงภู่ การเลี้ยงปลาในกระชัง ☐ ชมสวนยาง การกรีดยาง การทำยางแผ่น ☐ ชมการแปรรูปอาหารทะเล ☐ ชมวิถีชีวิตและธรรมชาติป่าชายเลน แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ เกาะรังเลี้ยงหอยมุก ◆ เกาะรัง (เลี้ยงหอยมุก) ◆ กลุ่มวัฒนธรรมพื้นบ้าน ◆ ธรรมชาติป่าชายเลน

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ) แสดงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	จังหวัด	ชื่อแหล่ง/ประเภท/กิจกรรม
26	พังงา (2541)	ท่องเที่ยวเกษตรบ้านทับปุด ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางการท่องเที่ยวเกษตร ลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) ☐ ชมอุทยานสมุนไพรร ☐ ชมอุทยานปลา ☐ ชมอุทยานกล้วย ◆ น้ำตก
27	นครศรีธรรมราช (2541)	ท่องเที่ยวเกษตรบ้านข้างกลาง ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางการท่องเที่ยวเกษตร ลักษณะวันเดียวเที่ยวได้ (One day tour) จัดตั้งเป็นชมรมท่องเที่ยวข้างกลาง ☐ ชมและซื้อสินค้าเกษตร ☐ ชมสวนไม้ผลนานาชนิด (ทุเรียน, เงาะ, มังคุด) ☐ ชมและเดินชมภูมิทัศน์สวนป่า แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ อุทยานแห่งชาติเขาเหมน ◆ วัดสวนขัน
31	กระบี่ (2543)	ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรผลิตภัณฑ์พืชสวน ประเภทชุมชนเกษตรเส้นทางการท่องเที่ยวเกษตรลักษณะครึ่งวันเที่ยวได้(1/2 day tour) ☐ ชมการผลิตหน้าวัวเพื่อการค้า ☐ ชมแปลงไม้ดอกไม้ประดับ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ อ่าวพระนาง ◆ อุทยานหอยล้านปี
32	ชุมพร (2543)	เส้นทางการท่องเที่ยวเกษตร แบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมสวนไม้ผล ☐ ชมหมู่บ้านไร่นาสวนผสม ☐ ชมพื้นที่วนเกษตร ☐ สวนสมุนไพรร ◆ วัดถ้ำสิงห์ ถ้ำแก้ว ถ้ำช้างเผือก
33	ระนอง (2543)	ท่องเที่ยวเกษตรเกาะพยาม เกาะช้าง แบบวันเดียวเที่ยวได้ (one day tour) ☐ ชมสวนมะม่วงหิมพานต์ ☐ ชมการทำยางแผ่น ☐ สวนรวบรวมพืชสมุนไพรร ☐ ชมการแปรรูปมะม่วงหิมพานต์ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ ◆ หาดยาง ดูนกเงือก

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545

ความเป็นมาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีทั้งทะเล แม่น้ำ ลำคลองต่าง ๆ มากมาย ผลผลิตทางการเกษตรมีทั้งปลาทะเล กุ้ง หอย ปู ปลา เกือบทะเล เป็นแหล่งผลิตส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่พันธุ์ค่อม ลำเจียก ที่มีคุณภาพดี รสชาติเยี่ยม สภาพแม่น้ำลำคลองที่มีน้ำสะอาดไหลผ่านสวนผลไม้ที่มีความสวยงาม รวมทั้งมีห้องลอยในตอนกลางคืน จึงมีนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติ และรับประทานอาหารทะเลสด ๆ ลิ้มรสผลไม้ตามฤดูกาล และมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการเที่ยวชมได้ทั้งทางบกทางน้ำ ท่ามกลางบรรยากาศที่สวยงามตามธรรมชาติของการนั่งเรือชมสวนผลไม้และสภาพบ้านเรือน วิถีชีวิต 2 ฝั่งแม่น้ำแม่กลอง คลองต่าง ๆ เป็นการพักผ่อนอีกแบบหนึ่ง โดยสภาพของจังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่วนตัวกลุ่มเล็กๆ เป็นเวลาอันยาวนานมาแล้ว โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางทางเรือมาท่องเที่ยวในคลองแควอ้อม ได้มาขอแวะรับประทานอาหารที่หน้าบ้านของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไท้ร่วมใจ ตำบลเหมื่อนใหม่ อำเภออัมพวา ซึ่งอยู่ริมคลองแควอ้อม นักท่องเที่ยวได้รับการต้อนรับที่ประทับใจด้วยอัธยาศัยที่ดีของเจ้าของบ้าน และกลับมาเที่ยวในลักษณะเดิมอีกหลายครั้ง มีความประทับใจทุกครั้งที่มา จึงได้มีการบอกปากต่อปาก ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในลักษณะนี้หลายกลุ่มคณะ เป็นเวลาอันยาวนาน (ทองหล่อ , 2545) ใน พ.ศ.2541 กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามดำเนินการโครงการท่องเที่ยวเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไท้ร่วมใจ ซึ่งมีประสบการณ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรขึ้นเป็นแห่งแรก และมีการขยายศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น 11 ศูนย์ ในปี พ.ศ.2545 ในการดำเนินงานท่องเที่ยวเกษตรนี้ทางจังหวัดสมุทรสงครามมีโครงสร้างการบริหารงานมีคณะทำงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรระดับจังหวัด และอำเภอ ดังนี้

ภาพภาคผนวกที่ 1 แสดงสัญลักษณ์ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

ภาพผนวกที่ 2 แสดงสัญลักษณ์สากลศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว

คำสั่งจังหวัดสมุทรสงคราม

ที่ 758/2543

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร

ด้วยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้มีนโยบายดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร ปี 2543 เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรและชุมชนในภาคเกษตร และเป็นแหล่งความรู้ให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไป รวมทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของภาคเกษตร ซึ่งจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดหนึ่งที่ดำเนินโครงการดังกล่าว ของกรมส่งเสริมการเกษตร และเพื่อให้งานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรของจังหวัด ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทางราชการ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร เพื่อประสานงาน และสร้างเสริมกิจกรรมกับเกษตรกร และชุมชนในการพัฒนาศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร ในท้องที่อำเภอต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ในการรับนักท่องเที่ยวเกษตรอย่างแท้จริง ดังนี้

คณะกรรมการอำนวยการประสานงานศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรระดับจังหวัด ได้แก่

1. เกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม	ประธานคณะกรรมการ
2. หัวหน้าฝ่ายบริหาร	กรรมการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม	
3. หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาการผลิต	กรรมการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม	
4. หัวหน้าฝ่ายแผนงาน	กรรมการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม	
5. หัวหน้าฝ่ายป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช	กรรมการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม	
6. นายวันชัย คงงาม นักวิชาการเกษตร 6 ว	กรรมการ
7. นายสายันต์ สุขมิสา เจ้าพนักงานการเกษตร 5	กรรมการ
8. นายเจริญ ประวิณไว เจ้าพนักงานการเกษตร 5	กรรมการ
9. นายสรณพงษ์ บัวโรย	กรรมการและเลขานุการ

หัวหน้างานพัฒนาสถาบันเกษตร

10. นางสาวสุมาลี พิมพ์อารมณ์

นักวิชาการเคหกิจเกษตร 6

มีหน้าที่

วางแผนประสานงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร และประสานงานกับศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรต่าง ๆ ตลอดจนเชื่อมโยงศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ให้เกิดประโยชน์กับนักท่องเที่ยว และศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรตลอดจนนำชมศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตร ประเมินผลศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตร เพื่อพัฒนาและขยายผลโครงการดังกล่าว ต่อไป

คณะกรรมการบริหารศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตรระดับอำเภอ ได้แก่

1. เกษตรอำเภอ (ทุกอำเภอ) ประธานคณะกรรมการแต่ละอำเภอ
2. ผู้อำนวยการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี กรรมการ
การเกษตรประจำตำบล ที่มีศูนย์ต้อนรับ
นักท่องเที่ยว
3. หัวหน้างานพัฒนาสถาบันเกษตรประจำ กรรมการและเลขานุการ
สำนักงานเกษตรอำเภอ
4. เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอ

มีหน้าที่

บริหารจัดการศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตร ได้แก่ จัดสถานที่ จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร คัดเลือก เกษตรผู้นำชมศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกษตร และประสานงานอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเกษตร พร้อมทั้ง รายงานผลการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวเกษตรส่งจังหวัดทุกเดือน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่

เมษายน พ.ศ. 2545

โครงสร้างการบริหารงาน
โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร
จังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2544

-
1. ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม
มีคณะทำงานของศูนย์ ได้แก่
 1. เกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร
ระดับจังหวัด
 2. นายปรีชา สุทธิธรรม กรรมการ
 3. นายสายันต์ สุขมิสา กรรมการ
 4. นายวันชัย คนงาม กรรมการ
 5. นายเจริญ ประวิณไว กรรมการ
 6. นายสรณพงษ์ บัวโรย กรรมการและเลขานุการ
 7. นางสาวสุมาลี พิมพ์อาภรณ์ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

โทรศัพท์ศูนย์ประสานงาน โทร. 0-3471-1711 FAX. 0-3471-1705
 2. ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสมุทรสงคราม
มีคณะทำงานของศูนย์ ได้แก่
 1. เกษตรอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร
ระดับอำเภอ
 2. นางวรรณ ศรีสรากร กรรมการ
 3. นายปัญญา จอมเพชร กรรมการและเลขานุการ
 3. ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา
มีคณะทำงานของศูนย์ ได้แก่
 1. เกษตรอำเภออัมพวา ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร
ระดับอำเภอ
 2. นางทิววรรณ คชชา กรรมการ
 3. นายศุภชัย นิยมสุจริต กรรมการและเลขานุการ

โทรศัพท์ศูนย์ประสานงาน โทร. 0-3475-1375
 4. ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที

มีคณะทำงานศูนย์ ได้แก่

1. เกษตรอำเภอบางคน	ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร
ระดับอำเภอ
2. นายไพรินทร์ ภักวณดี	กรรมการ
3. นางสุกัญญา ตาลสุข	กรรมการและเลขานุการ
- โทรศัพท์ศูนย์ประสานงาน โทร. 0-3476-1814

คณะทำงานการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตร
จังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2544

1. นายสรณพงษ์ บัวโรย	เจ้าหน้าที่บริหารงานเกษตร 6
2. นางทองห่อ สุดสวาท	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไทร่วมใจ โทรศัพท์ 0-3473-5106
3. นางทองหยิบ แก้วนิลกุล	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไทร่วมใจ โทรศัพท์ 0-3473-5073
4. นายสมทรง แสงตะวัน	กลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอดำบลบางพรหม
โทรศัพท์ 0-3476-1985
5. นางเป็ร้อง มรรคทรัพย์	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวโต่ง โทรศัพท์ 0-347-4900
6. นางภักพร ชื่นสงวน	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางจะเกร็ง โทรศัพท์ 0-3471-4409
7. นางมาลี ชื่นสงวน	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางแก้ว
8. นางสาวदनัยยา ยั่งยิ้ม	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเหมืองใหม่ โทรศัพท์ 0-3473-2506
9. นางเอมอร ชื่นสกุล	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดประดู่
10. นางอุไร เทียมสมชาติ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตลาดน้ำท่าคา
11. นายบุญปลอดภัย	เจริญฤทธิ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางแก้ว โทรศัพท์ 0-1856-2673
12. นายปรีชา พุคคะบุตร	กลุ่มอนุรักษ์แม่วไทย โทรศัพท์ 0-3473-3284
13. นางสุกัญญา ตาลสุข	สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที่ โทรศัพท์ 0-3476-1814
14. นายศุภชัย นิยมสุจริต	สำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา โทรศัพท์ 0-3475-1375
15. นายปัญญา จอมเพชร	สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง โทรศัพท์ 0-3471-1607
16. นายพิชฌ อินทรพิทักษ์	ผู้แทนวิทยากรนำชมท่องเที่ยวเกษตร โทรศัพท์
0-1754-5849
17. นายสมแท้ วีรชัยเสวิน	ผู้แทนเรือท่องเที่ยวเกษตร โทรศัพท์ 0-1793-3243

โปรแกรมการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม
แบบค้างแรม (Home stay)

เวลา	รายการ
วันที่ 1 08.30 น.	ลงเรือที่ท่าเรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร
09.20 น.	ชมบ้านดนตรีไทย
10.00 น.	ชมการอนุรักษ์แมงไทย
11.00 น.	ชมโบสถ์แกะสลักไม้สักทอง วัดบางแค่น้อย
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไท้รวมใจ ตำบลเหมืองใหม่ โทรศัพท์ 0-3473-5073
13.00 น.	ชมการทำน้ำพริกและขนมไทย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไท้รวมใจ ตำบลเหมืองใหม่
14.30 น.	ชมค่ายบางกุ้ง วัดบางกุ้ง และเดินทางกลับ
16.00 น.	ขึ้นเรือที่บ้านผู้ใหญ่ทองหยิบ รับประทานอาหารเย็น
18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
20.00 น.	นั่งเรือพายชมหิ่งห้อย
21.00 น.	เข้าที่พัก
วันที่ 2 06.30 น.	ตักบาตรพระตอนเช้า
07.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.30 น.	เดินทางกลับ

หมายเหตุ : การพักค้างแรมควรจองล่วงหน้าก่อนเข้าพัก

อัตราค่าบริการที่พัก HOME STAY

	จำนวนเงิน
- ค่าบริการดูงานและเครื่องดื่มนักท่องเที่ยว	20 บาท / คน
- ค่าอาหารเย็น จำนวน 1 มื้อ ค่าพัkdค้าง จำนวน 1 คืน และอาหารเช้า จำนวน 1 มื้อ กาแฟ	350 บาท / คน / คืน
- ค่าบริการอาหารกลางวัน อาหารตามสั่ง	80 -120 บาท / คน
- ค่าเช่าจักรยาน 2 ล้อ	50 บาท / วัน
- ค่าเช่าเรือพายไม่เกิน 3 คน	100 บาท / ชม.
- ค่าเรือยนต์หางยาวไม่เกิน 20 คน	800-1,200 บาท / วัน
- ค่าเรือยนต์ขนาดใหญ่ 50-120 คน	3,000-6,000 บาท / 6 ชม.
- ค่ามัคคุเทศก์พาชม	200-500 บาท / วัน / คน / คณะ

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

โทร. 0-3471-1711 , 0-1315-3843 , 0-3473-5073

วันเดียวเที่ยวจบ

เส้นทางท่องเที่ยวเกษตรทางรถ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

เส้นทางที่ 1

- เวลา 08.00 น. นักท่องเที่ยวถึงวัดเพชรสมุทรวรวิหาร นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม
- เวลา 09.30 น. ชมตลาดน้ำท่าคา (วัน 2 , 7 และ 12 ค่ำ) ชมตลาดน้ำธรรมชาติจริง ๆ ต.ท่าคา อ.อัมพวา
- เวลา 10.00 น. ชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวโด่ง ต.คลองเขิน อ.เมือง
ชิมอาหารว่าง และเครื่องดื่ม ทดลองหยอดน้ำตาลมะพร้าวกับชาวสวน
- เวลา 11.30 น. ชมสวนส้มโอบลอสสารพิษ ชิมขนมลิ้มกลิ่น ส้มโอบางใหญ่ และรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.30 น. ชมการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังในแม่น้ำแม่กลอง ต.บางนกแขวก อ.บางคนที
พร้อมชิมปลาทับทิม
- เวลา 15.00 น. ชมการสาธิตทำขนมไทยและน้ำพริกชนิดต่าง ๆ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเทิดไทย
ร่วมใจ ต.เหมืองใหม่ อ.อัมพวา ชิมขนมไทย
- เวลา 16.00 น. เดินทางกลับ

ค่าใช้จ่าย

1. ค่ามัคคุเทศก์ 1 คน 200 – 500 บาท/วัน
2. ค่าอาหารว่าง และเครื่องดื่ม 3 จุด จุดละ 20 บาท/คน รวมเป็นเงิน 60 บาท/คน
3. ค่าอาหารกลางวัน คนละ 80 บาท

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

โทร. 0-3471-1711 , 0-1315-3843 , 0-3471-1705

วันเดียวเที่ยวจบ

เส้นทางท่องเที่ยวเกษตรทางรถ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

เส้นทางที่ 2

- เวลา 08.00 น. นักท่องเที่ยวถึงวัดเพชรสมุทรวรวิหาร นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม
รับประทานอาหารเช้าที่ตลาดแม่กลอง
- เวลา 09.00 น. ชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวโด่ง ต.คลองเขิน อ.เมือง
- เวลา 10.00 น. ชมการแปรรูปปลาเค็ม และหอยหลอดตากแห้งและการนวดสมุนไพร
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางจะเกร็ง อ.เมือง
- เวลา 11.00 น. ลงเรือชมการทำเรือจิว หมู่บ้านประมงชายฝั่งและรับข้าวห่อ เดินทางไป
หอยดหอยหลอดที่ดอนหอยหลอด
- เวลา 15.00 น. ขึ้นเรือที่ทำเรือบริเวณศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ดอนหอยหลอด
นมัสการกรมหลวงชุมพรฯ
- เวลา 15.30 น. ขึ้นรถบัสชมโบสถ์ฝั่งมุก และการกวนกอละแมของกลุ่มแม่บ้านชาวมอญ
ณ วัดศรัทธาธรรม
- เวลา 16.00 น. ขึ้นรถบัสเดินทางกลับ

ค่าใช้จ่าย

1. ค่ามัคคุเทศก์ 1 คน 200 – 500 บาท/วัน
2. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 จุด จุดละ 20 บาท/คน รวมเป็นเงิน 40 บาท/คน
3. ค่าอาหารกล่องและเครื่องดื่ม 50 บาท/คน
4. ค่าเช่าเรือหางยาว 500 บาท/เที่ยว

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

โทร. 0-3471-1711 , 0-1315-3843 , 0-3471-1705

วันเดียวเที่ยวจบ

เส้นทางท่องเที่ยวเกษตรทางเรือ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

เส้นทางที่ 1

- เวลา 08.00 น. นักท่องเที่ยวถึงวัดเพชรสมุทรวรวิหาร นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม
รับประทานอาหารเช้าที่ตลาดแม่กลอง
- เวลา 09.00 น. ลงเรือยนต์ หางยาว ที่ท่าเรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร นั่งเรือชมกระชังเลี้ยง
ปลากระพง ชมธรรมชาติสวนผลไม้ บ้านเรือนริมน้ำลำคลอง ผ่านชุมชนตลาด
อัมพวา
- เวลา 10.00 น. แวะชมบ้านดนตรี ณ วัดภูมรินทร์กุฎีทอง มีเครื่องดนตรีไทยและหุ่นกระบอก
และการเรียนของนักเรียนดนตรีไทย ชมอาหารว่างและเครื่องดื่ม จากนั้นลงเรือ
เดินทางต่อ
- เวลา 10.45 น. แวะชมการอนุรักษ์แมวไทย ชมแมวไทยพันธุ์ต่าง ๆ ต.บางแค อ.อัมพวา แล้วลง
เรือเดินทางต่อ
- เวลา 11.30 น. แวะชมโบสถ์ไม้สักแกะสลักวัดบางแคน้อย ต.บางแค อ.อัมพวา ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 12.30 น. แวะรับประทานอาหารกลางวันวัดกลุ่มแม่บ้านเกิดไทร่วมใจ ต.เหมืองใหม่
อ.อัมพวา ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 13.30 น. ชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ และการทำขนมไทยของกลุ่มแม่บ้านเกิด-
ไทร่วมใจ รับประทานอาหารเช้าและเครื่องดื่ม ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 15.00 น. ชมอุทยาน ร.2 รถบัสมารับที่หน้าอุทยาน
- เวลา 16.00 น. ขึ้นรถเดินทางกลับ

ค่าใช้จ่าย

1. ค่าเช่าเรือหางยาวพร้อมชูชีพ เที่ยวละ 1,000-1,200 บาท (เรือนั่งได้ 15 คนมีหลังคา)
2. ค่าอาหารเช้าและเครื่องดื่ม 4 จุด จุดละ 20 บาท/คน รวมเป็นเงิน 80 บาท/คน
3. ค่าอาหารกลางวัน 1 มื้อ 80 บาท/คน
4. ค่ามัคคุเทศก์พาชม 1 คน 200-500 บาท/วัน ค่าเช่าชมอุทยาน ร.2 คนละ 10 บาท

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

โทร. 0-3471-1711 , 0-1315-3843 , 0-3471-1705

วันเดียวเที่ยวจบ

การเดินทางท่องเที่ยวเกษตรทางเรือ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

เส้นทางที่ 2

- เวลา 08.00 น. ถึงวัดเพชรสมุทรวรวิหาร นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม รับประทานอาหารเช้า ตลาดแม่กลอง
- เวลา 09.00 น. ถึงวัดจุฬามณี อ.อัมพวา ลงเรือยนต์ หางยาว เดินทางชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง
- เวลา 09.30 น. แวะชมบ้านดนตรีไทย ณ วัดภูมิรัตนกุฎีทอง ชมเครื่องดนตรีไทย และหุ่นกระบอกและการเรียนดนตรีไทย ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 10.45 น. แวะชมโบสถ์ปรกโพธิ์ ค่ายบางกุ้ง ต.บางกุ้ง อ.บางคนที ชมอาหารว่างและเครื่องดื่มกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางกุ้ง แล้วลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 11.20 น. ชมบ้านพันไหม วัดเกาะแก้ว ต.กระดังงา อ.บางคนที ชมไหโบราณได้จากการงมในแม่น้ำแม่กลอง ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 11.50 น. รับประทานอาหารกลางวัน ฟาร์มในแม่น้ำแม่กลอง ปลาทับทิมในกระชัง ชมการเลี้ยงปลาทับทิมครบวงจร ต.บางนกแขวก อ.บางคนที ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 13.30 น. ชมโบสถ์คริสต์ที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ณ วัดพระแม่บังเกิด ต.บางนกแขวก อ.บางคนที แล้วขึ้นรถบัสดำเนินทางต่อ
- เวลา 15.00 น. ชมสวนส้มโพลอดสารพิษ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอบางพรม สวนแสงตะวัน ต.บางพรม อ.บางคนที ชมอาหารว่าง ขนมลิ้มกลิ่นและส้มโอ ชมการเชื่อมผลไม้ บอระเพ็ด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางพรม
- เวลา 16.00 น. ขึ้นรถบัสดำเนินทางกลับ

ค่าใช้จ่าย

1. ค่าเช่าเรือยนต์หางยาวพร้อมชูชีพ 1,000-1,200 บาท/เที่ยว (นั่งได้ 15 คน/ลำ)
2. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 3 จุด จุดละ 20 บาท/คน รวมเป็นเงิน 60 บาท/คน
3. ค่าชมบ้านพันไหม คนละ 10 บาท
4. ค่าอาหารกลางวัน คนละ 80 บาท
5. ค่ามัคคุเทศก์นำชม 1 คน 200-500 บาท/วัน

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

โทร. 0-3471-1711 , 0-1315-3843 , 0-3471-1705

วันเดียวเที่ยวจบ

การเดินทางท่องเที่ยวเกษตรทางเรือ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

เส้นทางที่ 2

- เวลา 08.00 น. ถึงวัดเพชรสมุทรวรวิหาร นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม รับประทานอาหารเช้า ตลาดแม่กลอง
- เวลา 09.00 น. ถึงวัดจุฬามณี อ.อัมพวา ลงเรือยนต์ หางยาว เดินทางชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง
- เวลา 09.30 น. แวะชมบ้านดนตรีไทย ณ วัดกุฎีทอง ชมเครื่องดนตรีไทย และหุ่นกระบอกและการเรียนดนตรีไทย ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 10.45 น. แวะชมโบสถ์ปรกโพธิ์ ค่ายบางกุ้ง ต.บางกุ้ง อ.บางคนที ชมอาหารว่างและเครื่องดื่มกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางกุ้ง แล้วลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 11.20 น. ชมบ้านพันไร่ วัดเกาะแก้ว ต.กระดังงา อ.บางคนที ชมไฮโปราณได้จากการงมในแม่น้ำแม่กลอง ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 11.50 น. รับประทานอาหารกลางวัน ฟาร์มในแม่น้ำแม่กลอง ปลาทักทิมในกระชัง ชมการเลี้ยงปลาทักทิมครบวงจร ต.บางนกแขวก อ.บางคนที ลงเรือเดินทางต่อ
- เวลา 13.30 น. ชมโบสถ์คริสต์ที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ณ วัดพระแม่บังเกิด ต.บางนกแขวก อ.บางคนที แล้วขึ้นรถบัสดำเนินทางต่อ
- เวลา 15.00 น. ชมสวนส้มโอบลอสตราพิช กลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอบางพรม สวนแสงตะวัน ต.บางพรม อ.บางคนที ชมอาหารว่าง ขนมลิ้มกลิ่นและส้มโอ ชมการเชื่อมผลไม้ บอระเพ็ด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางพรม
- เวลา 16.00 น. ขึ้นรถบัสดำเนินทางกลับ

ค่าใช้จ่าย

1. ค่าเช่าเรือยนต์หางยาวพร้อมชูชีพ 1,000-1,200 บาท/เที่ยว (นั่งได้ 15 คน/ลำ)
2. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 3 จุด จุดละ 20 บาท/คน รวมเป็นเงิน 60 บาท/คน
3. ค่าชมบ้านพันไร่ คนละ 10 บาท
4. ค่าอาหารกลางวัน คนละ 80 บาท
5. ค่ามัคคุเทศก์นำชม 1 คน 200-500 บาท/วัน

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

โทร. 0-3471-1711 , 0-1315-3843 , 0-3471-1705

ตารางภาคผนวกที่ 2 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปี 2544 จังหวัดสมุทรสงคราม (อื่น ๆ) หน่วย : ไร่ = กก.

อำเภอ	ชนิดพืช	กล้วยหอมทอง	โกโก้	มะนาว	ละมุด	พุด	ฝรั่ง	หนาม	มะละกอ	ชมพู	องุ่นมะละกา	ส้มเขียวหวาน	กระท้อน	ส้มตรา	ไม้ดอกไม้ประดับ	รวม
เมืองฯ		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	31
อัมพวา		80	-	46	31	50	5	40	120	25	-	10	25	-	30	462
บางคนที		80	20	50	39	-	120	320	750	180	20	40	-	20	25	1,664
รวมพื้นที่ปลูก (ไร่)		160	20	96	70	50	125	360	870	205	20	50	25	20	86	2,157
รวมพื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)		160	20	81	30	50	125	288	870	205	20	5	25	10	86	1,975
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)		3,000	65	1,432	500	350	1,269	374	6,552	1,439	1,050	1,200	1,000	2,000	441	-
มูลค่า (บาท/กก.)		5	22	15	14	100	8	18	7	14	40	15	15	25	28	-
(ล้านบาท)		2.40	0.03	1.74	0.21	1.75	1.27	1.94	39.90	4.13	0.84	0.09	0.38	0.50	1.06	56.23

หมายเหตุ - อัตราแปลงหน่วย ดังนี้ มะนาว 20 ผล/1 กก. , พุด 13 เรียง/1 กก. และหนาม 100 ผล/6.7 กก.

- ไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ เยอบีร่า ดาวเรือง มะลิ กัลยไม้ และดาหลา

- โกโก้ , หนาม , พุด , กล้วยหอมทอง และมะละกอ ปลูกเป็นพืชแซมในสวนมะพร้าว และสวนผัก

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม , 2545

ตารางภาคผนวกที่ 3 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปี 2544 จังหวัดสมุทรสงคราม

หน่วย : ไร่ = กก.

ชนิดพืช	ข้าว	มะพร้าวตาก	มะพร้าวผล	มะพร้าวอ่อน	ลิ้นจี่	มะม่วง	ส้มโอ	ยาสูบ (ยาจัด)	กล้วย น้ำข้าว	พืชผัก	อื่นๆ	รวม
อำเภอ												
เมืองฯ	-	11,187	16,174	166	-	183	559	-	1,263	-	31	29,563
อัมพวา	2,763	3,481	18,159	7,782	2,755	246	5,115	-	743	860	612	42,516
บางคนที	-	4,595	14,307	6,551	3,882	1,161	4,626	1,145	7,650	15,555	1,664	61,136
รวมพื้นที่ปลูก (ไร่)	2,763	19,263	48,640	14,499	6,637	1,590	10,300	1,145	9,656	16,415	2,307	133,215
รวมพื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	2,763	19,263	48,640	12,199	-	1,194	8,720	1,145	9,635	16,415	2,149	122,123
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	500	926	1,386	1,173	-	486	1,147	150	3,001	-	-	-
มูลค่าเฉลี่ย (บาท/กก.)	4	16	2	3	-	15	17	400	2	-	-	-
(ล้านบาท)	5.53	285.40	134.83	42.93	-	8.70	170.03	68.70	57.83	161.38	56.24	991.57

หมายเหตุ 1. อื่นๆ ได้แก่ พืชตามตารางที่ 2

2. อัตราแปลงหน่วย มะพร้าวผล 1 ผล/1.25 กก. , มะพร้าวอ่อน 1 ผล/0.5 กก. , ส้มโอ 1 ผล/1.5 กก. , กล้วยหอมทอง 1 ทวี/2 กก. , กล้วยน้ำข้าว 1 ทวี/1.5 กก.

3. พืชผัก มีกรอบปลูกหลายรุ่นในพื้นที่เดิม เช่น พริกชี้ฟ้า , คะน้า , ถั่วฝักยาว ฯลฯ

4. กล้วยน้ำข้าวเป็นพืชแซมในสวนมะพร้าว

5. ยาสูบปลูกหลายรุ่นในพื้นที่เดิม

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม , 2545

ตารางภาคผนวกที่ 4 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปี 2544 จังหวัดสมุทรสงคราม (พืชผัก) หน่วย : ไร่ = กก.

ชนิดพืช	แดงขาว	คะน้า	บวบ	แตงร้าน	ผักชี	พริกแดง	ถั่วฝักยาว	ผักกวางตุ้ง	พริกขี้หนูใหญ่	ข้าวโพดหวาน	มะระจีน	หอมแบ่ง	ผักบุ้งจีน	พริกขี้หนูสวน	พริกทอง	รวม
อำเภอ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เมืองฯ	45	415	30	-	20	-	20	-	220	-	-	-	-	110	-	860
บางคนที	2,230	1,935	415	-	-	135	2,335	2,255	-	1,385	120	135	3,795	735	80	15,555
รวมพื้นที่ปลูก (ไร่)	2,275	2,350	445	-	20	135	2,355	2,255	220	1,385	120	135	3,795	845	80	16,415
รวมพื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	2,275	2,350	445	-	20	135	2,355	2,255	220	1,385	120	135	3,795	845	80	16,415
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	1,192	930	826	-	800	1,100	649	950	600	1,145	940	500	650	1,122	1,200	-
มูลค่าเฉลี่ย (บาท/กก.)	6	7	9	-	10	10	11	10	20	15	8	10	8	40	10	-
(ล้านบาท)	16.27	15.30	3.31	-	0.16	1.49	16.81	21.42	2.64	23.79	0.90	0.68	19.73	37.92	0.96	161.38

หมายเหตุ - พืชผักมีการปลูกหลายรุ่นในพื้นที่เดิม

- พื้นที่ปลูกผักอำเภออัมพวา 375 ไร่ และอำเภอบางคนที 1,645 ไร่ รวม 2,000 ไร่

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม , 2545

ประวัติผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณิชฎา วิริยะวัฒน์นะ

โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

วุฒิ

กส.บ. (กสิกรรมและสัตวบาลบัณฑิต)

M.Sc (Ag.Sc.) จาก California Polytechnique State

Univ., San Luis Obispo, California. USA

ประสบการณ์

- ครูเกษตรโรงเรียนพนัสนิคม "พนัสพิทยาคาร"
- อ. พนัสนิคม จ.ชลบุรี ในสังกัดกรมวิสามัญศึกษา
- ศึกษานิเทศก์สายเกษตร ในสังกัดกรมสามัญศึกษา
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- ที่ปรึกษาชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรภาคกลาง เขต 1
- คณะที่ปรึกษาโครงการคลังปัญญามหาวิทาลัย
ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม